

T.C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İKTİSADİ GELİŞME VE ULUSLARARASI İKTİSAT
ANABİLİM DALI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

SÜRDÜRÜLEBİLİR KALKINMA
HEDEFLERİNİN BRICS VE TÜRKİYE
ÜZERİNDEN KARŞILAŞTIRMALI ANALİZİ

Ebru ÜÇYOL
2501180321

TEZ DANIŞMANI
DOÇ. DR. Emine TAHSİN

İSTANBUL - 2022

ÖZ

SÜRDÜRÜLEBİLİR KALKINMA HEDEFLERİNİN BRICS VE TÜRKİYE ÜZERİNDEN KARŞILAŞTIRMALI ANALİZİ

EBRU ÜÇYOL

Bu çalışmada sürdürülebilir kalkınma kavramının ortaya çıkışı ve belirlenen 17 hedefin BRICS ve Türkiye kapsamında gelişimleri araştırılmaktadır. İnsani gelişmenin odak noktası olan sürdürülebilir kalkınma hedefleri ekonomik, çevresel ve sosyal boyutların hepsinde kalkınmayı hedeflemektedir. 2030 hedefleri, Binyıl Kalkınma Hedeflerinin devamı niteliğinde olup evrensel bir özellik taşıyarak evrensel barışa ve sürdürülebilir çevreye, güvenliğe ve kalkınmaya vurgu yapmaktadır.

Çalışmanın ilk bölümünde iktisadi büyüme ve kalkınma çerçevesinde sürdürülebilir kalkınma hedeflerinin ortaya çıkışı ve günümüze kadar olan gelişimleri teorik çerçevede sunulmaktadır. İkinci bölümde BRICS ülkelerinin sürdürülebilir kalkınma üzerindeki gelişimleri ve kurumsal dönüşümleri ortaya çıkarılmaya çalışılmaktadır. Son olarak üçüncü bölümde ilk iki bölümde bahsedilen teorik çerçeveler ışığında sürdürülebilir kalkınma hedeflerinin gelişiminin bir analizi yapılmıştır.

Çalışmada, dünya ekonomisinin yaklaşık beşte birini oluşturan ve aynı zamanda 2050 yılında en büyük ekonomiye sahip olacağı düşünülen BRICS ülkelerinin ve Türkiye'nin sürdürülebilir kalkınma hedefleri kapsamında iyi bir performans sergilemediği ve hedeflerin başarılması noktasında daha çok mesafelerinin olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Çalışmada bahsedilen uygulamaların ve politikaların yeterliliğinin kısıtlı olduğu ve gelişime oldukça açık bir yapıya sahip oldukları ortaya çıkmıştır.

Anahtar Kelimeler: Binyıl Kalkınma Hedefleri, Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri, BRICS – Türkiye, Basit Yöntem, Mesafe Yöntemi, Süreç Yöntemi

ABSTRACT

COMPARATIVE ANALYSIS OF SUSTAINABLE DEVELOPMENT GOALS THROUGH BRICS AND TURKEY

EBRU ÜÇYOL

In this study, the emergence of the concept of sustainable development and the development of 17 determined targets within the scope of BRICS and Turkey are investigated. Sustainable development goals, which are the focal point of human development, aim at development in all economic, environmental and social dimensions.

In this respect, the progress in achieving the sustainable development goals between 2000 and 2022 is very important for Agenda 2030. In the first part of the study, the emergence of sustainable development goals within the framework of economic growth and development and their developments until today are presented in a theoretical framework. In the second part, the developments and institutional transformations of the BRICS countries on sustainable development are tried to be revealed. Finally, in the third chapter, an analysis of the development of sustainable development goals was made in the light of the theoretical frameworks mentioned in the first two chapters.

In the study, it has been concluded that the BRICS and Turkey countries stand behind the target of sustainable development goals and they have more distance to achieve the goals. It has been revealed that the adequacy of the practices and policies mentioned in the study is limited and they have a structure that is quite open to development.

Key Words: Millennium Development Goals, Sustainable Development Goals, BRICS – Turkey, Simple Method, Distance Method, Process Method

ÖNSÖZ

Küreselleşme ile birlikte ticaretin uluslararası bir boyut kazandığı günümüzde teknolojik gelişmelerin artmasıyla uluslararası ilişkiler kompleks bir yapıda ilerlemeye başlamıştır. Bu yapı içerisinde geleneksel kalkınma paradigmaları geçerliliğini yitirmeye başlayarak aynı zamanda savaş sonrası toplumsal yapının bozulmaya başlaması, iktisadi büyümenin azalması gibi olgular kalkınmanın geri plana itilmesine sebep olmuştur. Dünya nüfusunun yarısından fazlasını oluşturan düşük ve orta gelirli ülkeler için yoksulluk büyük bir sorun haline gelmiş ve yoksulluğun beraberinde getirdiği ekonomik sorunlar giderek derinleşmeye başlamıştır. Keynesçi ekonominin 1970’li yıllarda yıkılmasıyla devletin ekonomiye katkısını minimuma indiren Neoliberalizm kavramının hayatımıza girmesi ve sonrasında küreselleşmeyi beraberinde getirmesi sürdürülebilirlik kavramının adını yavaş yavaş duyurduğu görülmüştür. Bununla beraber sürdürülebilir ve kalkınmanın bir araya gelmesiyle gelecek nesillere bırakılabilecek bir kalkınma modeli de oluşturulmuş olmaktadır. Uluslararası platformlarda çeşitli konferansların ve toplantıların yapılması ile sürdürülebilir kalkınmayı ülkeler politikalarına ekleyerek insani gelişmeyi savunmuşlardır.

Sürdürülebilir kalkınma ile birlikte belirlenmiş olan ve 17 hedeften oluşan sürdürülebilir kalkınma hedefleri tüm ülkelerin uygulayabileceği ve sürdürülebilir kalkınmanın üç boyutu olan ekonomik, sosyal ve çevresel konuları da merkezine aldığı gelişim süreci olarak tanımlanmıştır. Çalışmada sürdürülebilir kalkınma hedeflerinin 2000 yılından günümüze kadar olan gelişimini, BRICS ve Türkiye ülkeleri üzerinden karşılaştırmalı bir analizi yapılmaya çalışılmıştır.

Bu çalışmanın hazırlanmasında başta olmak üzere emeği geçen değerli danışman hocam Doç. Dr. Emine TAHSİN’e tecrübeleri ve yardımlarından dolayı teşekkürlerimi iletmekteyim. Ayrıca tez yazma sürecinde desteklerini esirgemeyen canım aileme ve değerli arkadaşım Ege UYSAL’a teşekkürlerimi sunarım.

İSTANBUL, 2022

EBRU ÜÇYOL

ÖZ	ii
ABSTRACT	iii
ÖNSÖZ	iv
TABLolar LİSTESİ	x
ŞEKİLLER LİSTESİ	xii
KISALTMALAR LİSTESİ	xiii
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

SÜRDÜRÜLEBİLİR KALKINMA VE BİNYİL KALKINMA HEDEFLERİ

1.1. Sürdürülebilir Kalkınma Kavramının Ortaya Çıkışı	3
1.1.1. İnsani Gelişme/Kalkınma ve Ekonomik Büyüme Arasındaki İlişki	3
1.1.2. Sürdürülebilir Kalkınma Kavramı	5
1.1.3. Sürdürülebilir Kalkınma ve Ekonomik Büyüme İlişkisi	6
1.1.4. Sürdürülebilir Kalkınma için Uluslararası Platformlarda Atılan Adımlar	6
1.1.4.1. Stockholm Konferansı (1972).....	7
1.1.4.2. Brundtland Raporu (1987)	8
1.1.4.3. Birleşmiş Milletler Çevre ve Kalkınma Konferansı (Rio Zirvesi) (1992)	10
1.1.4.4. Barbados Eylem Planı (BPOA) (1994).....	11
1.1.4.5. Rio Zirvesi +5 (1997)	12
1.1.4.6. Barbados Eylem Programının Beş Yıllık İncelemesi – BPOA +5 (1999)	12
1.1.4.7. Sürdürülebilir Kalkınma Dünya Zirvesi (WSSD) - Johannesburg Zirvesi (2002).....	12
1.1.4.8. Birleşmiş Milletler Sürdürülebilir Kalkınma Konferansı, Rio+20 (2012)	14
1.1.4.9. Birleşmiş Milletler Sürdürülebilir Kalkınma Zirvesi (2015).....	14
1.1.4.10. Küresel Sürdürülebilir Ulaşım Konferansı (2016).....	14
1.1.4.11. Okyanus Konferansı (2017).....	15

1.1.4.12. İkinci Küresel Sürdürülebilir Ulaşım Konferansı (2021)	15
1.1.4.13. BM Okyanus Konferansı (2022).....	15
1.2. Sürdürülebilir Kalkınmanın Boyutları	16
1.3. Binyıl Kalkınma Hedefleri	18
1.3.1. Binyıl Kalkınma Hedeflerinin Finansmanı	21
1.3.2. Binyıl Kalkınma Hedeflerine Yönelik Eleştiriler.....	22
1.4. Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri	24
1.5. Sürdürülebilir Kalkınma ve Binyıl Kalkınma Hedeflerinin Ortak ve Farklı Yanları.....	27
1.6. Sürdürülebilir Kalkınma Hedeflerinin Finansmanı – Kamu/Özel Ortaklığı.....	29
1.7. Sürdürülebilir Kalkınmada Ulusal Yönetişim.....	33
1.8. Sürdürülebilir Kalkınmada Aktörlerin Rolü	34
1.8.1. Kamu Sektörü.....	35
1.8.2. Özel Sektör	35
1.9. Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri Gelişimi.....	36
1.10. COVID – 19 Etkisinde Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri.....	43
1.10.1. Covid-19’un Sürdürülebilir Kalkınma Üzerindeki Kısa Vadeli Etkileri....	43
1.10.2. Covid-19’un Sürdürülebilir Kalkınma Üzerindeki Uzun Vadeli Etkileri ..	46
1.10.3. Covid-19’un Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri Üzerindeki Olumsuz Etkileri.....	47

İKİNCİ BÖLÜM

BRICS-T ÜLKELERİNİN SÜRDÜRÜLEBİLİR KALKINMA HEDEFLERİ AÇISINDAN ANALİZİ

2.1. BRIC Kavramının Ortaya Çıkışı.....	55
2.2. BRIC İş birliğine Güney Afrika’nın Katılımı	56
2.3. BRICS Ülkeleri	57
2.3.1. Brezilya	57
2.3.1.1. Brezilya Ekonomisi.....	57
2.3.1.2. Brezilya’da Sürdürülebilir Kalkınma Hedeflerinin Kurumsal Dönüşümü	59

2.3.1.3. SKH'ların Gerçekleştirilmesine Yönelik Girişimler	62
2.3.1.3.1. Sivil Toplum Girişimleri.....	62
2.3.1.3.2. Brezilya'da Belediyelerin Girişimi	63
2.3.2. Rusya Federasyonu.....	64
2.3.2.1. Rusya Ekonomisi	64
2.3.2.2. Rusya'da Sürdürülebilir Kalkınma Hedeflerinin Kurumsal Dönüşümü	65
2.3.3. Hindistan	66
2.3.3.1. Hindistan Ekonomisi.....	66
2.3.3.2. Hindistan'da Sürdürülebilir Kalkınma Hedeflerinin Kurumsal	
Dönüşümü.....	68
2.3.4. Çin Halk Cumhuriyeti	68
2.3.4.1. Çin Halk Cumhuriyeti Ekonomisi	68
2.3.4.2. Çin Halk Cumhuriyeti'nde Sürdürülebilir Kalkınma Hedeflerinin	
Kurumsal Dönüşümü	70
2.3.5. Güney Afrika.....	71
2.3.5.1. Güney Afrika Ekonomisi	71
2.3.5.2. Güney Afrika'da Sürdürülebilir Kalkınma Hedeflerinin Kurumsal	
Dönüşümü.....	72
2.4. BRICS Ülkeleri'nde Yönetişim	73
2.5. BRICS Ülkelerine Yönelik Eleştiriler.....	74
2.6. Türkiye	75
2.6.1. Türkiye Ekonomisi	75
2.6.2. Türkiye'nin Binyıl Kalkınma Hedeflerindeki Performansı.....	77
2.6.3. Türkiye'de Sürdürülebilir Kalkınma Hedeflerinin Kurumsal Dönüşümü ...	77
2.6.3.1. Yerel Yönetimlerin SKH'lere Katkısı	78
2.6.3.2. Özel Sektörün SKH'lere Katkısı	78
2.6.3.3. BRICS – T Ülkelerin SKH'yı Uygulama Çabaları.....	78
2.7. BRICS – T Ülkelerinin SKH'nın Altı Dönüşüm Puan Kartı	80
2.7.1. Dönüşüm 1: Eğitim, Toplumsal Cinsiyet ve Eşitsizlik	81
2.7.2. Dönüşüm 2: Sağlık, Refah ve Demografi.....	82
2.7.3. Dönüşüm 3: Enerji Dekarbonizasyonu ve Sürdürülebilir Sanayi	84
2.7.4. Dönüşüm 4: Sürdürülebilir Gıda, Kara, Su ve Okyanuslar	85

2.7.5. Dönüşüm 5: Sürdürülebilir Şehirler ve Topluluklar.....	85
2.7.6. Dönüşüm 6: Sürdürülebilir Kalkınma için Dijital Devrim.....	85
2.8. BRICS Ülkeleri ve Türkiye'nin Sürdürülebilir Kalkınma Hedeflerindeki Pozisyonu	87
2.9. Ülkelerin Sürdürülebilir Kalkınma Hedeflerinin Performanslarının Ölçülmesi .	91

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

SÜRDÜRÜLEBİLİR KALKINMA HEDEFLERİNİN ÖLÇÜLMESİ

3.1. Pandeminin BRICS ülkeleri ve Türkiye'ye Etkileri	93
3.1.1. COVID – 19 'un Brezilya Üzerindeki Etkisi	94
3.1.2. COVID – 19'un Rusya Üzerindeki Etkisi	95
3.1.3. COVID – 19'un Hindistan Üzerindeki Etkisi	95
3.1.4. COVID – 19'un Çin Üzerindeki Etkisi	96
3.1.5. COVID – 19'un Güney Afrika Üzerindeki Etkisi.....	97
3.1.6. COVID – 19'un Türkiye Üzerindeki Etkisi	97
3.2. BRICS – T Ülkelerinin Belirlenen Hedeflerdeki Konumu	98
3.2.1. SKH 1 – Yoksulluk Oranı 1.90/gün (%)	98
3.2.2. SKH 3 – UHC Endeksi.....	100
3.2.3. SKH 4 – Net Okullaşma Oranı	101
3.2.4. SKH 8 – İşsizlik Oranı	102
3.2.5. SKH 9 – AR-GE Harcamaları	104
3.2.6. SKH 10 – Gini Katsayısı	105
3.3. Çalışma Yöntemi ve Veri Seti.....	106
3.3.1. Basit Yöntem	107
3.3.2. Mesafe Yöntemi	108
3.3.3. Süreç Yöntemi	109
3.4. Analizlerin Sonuçları	110
3.4.1. Basit Yöntem ile Yapılan Analiz Sonucu.....	113
3.4.2. Mesafe Yöntemi Analiz Sonuçları	118
3.4.2.1. Sadece BRICS SD ile Mesafe Yöntemi Sonuçları	118
3.4.2.2. BRICS – T SD İle Mesafe Yöntemi Analizi.....	124

3.4.3. Süreç Yöntemi Analiz Sonuçları	130
SONUÇ.....	132
KAYNAKÇA	136
EKLER.....	149

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1: Bölgelerin Endeks Skorları	38
Tablo 2: Ülke Gruplarının SKH Gelişimi	39
Tablo 3: BRICS Ülkeleri ve Türkiye'nin Kurumsal Performans Sıralaması	52
Tablo 4: BRICS Ülkelerinin Verileri	53
Tablo 5: BRICS –T Ülkelerinin Kişi Başına Düşen Gelirleri	55
Tablo 6: Rusya'nın Petrol Rezervi	56
Tablo 7: Brezilya'nın Yıllar Boyunca Değişimi	59
Tablo 8: Rusya'nın Yıllar Boyunca Gelişimi	65
Tablo 9: Hindistan'ın Yıllar Boyunca Değişimi	68
Tablo 10: Çin'in Yıllar Boyunca Değişimi	70
Tablo 11: Güney Afrika'nın Yıllar Boyunca Olan Gelişimi	72
Tablo 12: Türkiye'nin Dönemler Boyunca Olan Gelişimi	77
Tablo 13: BRICS-T Ülke Hükümetlerinin SKH'yı Uygulama Çabaları (2022)	80
Tablo 14: BRICS-T Ülke Hükümetlerinin SKH'yı Uygulama Çabaları (2022) (Devamı)	81
Tablo 15: Dönüşüm 1: Eğitim, Toplumsal Cinsiyet ve Eşitsizlik	82
Tablo 16: Dönüşüm 2: Sağlık, Refah ve Demografi	84
Tablo 17: Dönüşüm 3: Enerji Dekarbonizasyonu ve Sürdürülebilir Sanayi	85
Tablo 18: Dönüşüm 6: Sürdürülebilir Kalkınma için Dijital Devrim	87
Tablo 19: SKH Endeks Sıralaması	88
Tablo 20: SKH Endeks Puanları	89
Tablo 21: Pandeminin Brezilya Üzerindeki Etkisi	95
Tablo 22: Pandeminin Rusya Üzerindeki Etkisi	96
Tablo 23: Pandeminin Hindistan Üzerindeki Etkisi	97
Tablo 24: Pandeminin Çin Üzerindeki Etkisi	97
Tablo 25: Pandeminin Güney Afrika Üzerindeki Etkisi	98
Tablo 26: Pandeminin Türkiye Üzerindeki Etkisi	98
Tablo 27: BRICS –T Ülkelerinin Standart Sapması	112
Tablo 28: BRICS Ülkelerinin Standart Sapması	113
Tablo 29: SKH 1 (Yoksulluk Oranı 1,90\$/Gün (%))	115

Tablo 30: SKH 3 (UHC Endeksi).....	115
Tablo 31: SKH 4 (Net Okullaşma Oranı).....	116
Tablo 32: SKH 8 (İşsizlik Oranı)	117
Tablo 33: SKH 9 (ARGE Harcamaları)	118
Tablo 34: SKH 10 (Gini Katsayısı).....	119
Tablo 35: SKH 1 (Yoksulluk Oranı 1,90\$/Gün (%))	121
Tablo 36: SKH 3 (UHC Endeksi).....	121
Tablo 37: SKH 4 (Net Okullaşma Oranı).....	122
Tablo 38: SKH 8 (İşsizlik Oranı)	123
Tablo 39: SKH 9 (ARGE Harcamaları)	124
Tablo 41: SKH 1 (Yoksulluk Oranı 1.90\$/Gün (%))	127
Tablo 42: SKH 3 (UHC Endeksi).....	128
Tablo 43: SKH 4 (Net Okullaşma Oranı).....	129
Tablo 44: SKH 8 (İşsizlik Oranı)	130
Tablo 45: SKH 9 (ARGE Harcamaları)	130
Tablo 46: SKH 10 (Gini Endeksi).....	131
Tablo 47: Uygulanan Süreç Yöntemi Sonuçları.....	133

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1: Sürdürülebilir Kalkınma için Atılan Adımlar.....	7
Şekil 2: Munasinghe'nin Sürdürülebilir Kalkınma Üçgeni	18
Şekil 3: Tüm zamanların SKH Endeks Skorları (Dünya Ortalaması)	41
Şekil 4: Bölgelerin SKH Cari Durumu (2022)	41
Şekil 5: Kişi Başına Gelir/İnsani Gelişme Endeksi/ Ekonomik Özgürlük Endeksi...	43
Şekil 6: COVID – 19'un SKH'ye Kısa Vadede Etkileri.....	45
Şekil 7: Brezilya'nın Kurumsal Hedef Çerçevesi.....	61
Şekil 8: Brezilya'nın SKH Çerçevesinde Dönüşümleri.....	62
Şekil 9: BRICS – T Ülkelerinin Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri Cari Durumu (2022).....	89
Şekil 10: BRICS – T Ülkelerinin Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri Eğilimi (2022)	91
Şekil 11: BRICS –T Ülkelerinin Reel GSYİH Büyüme Oranları.....	94
Şekil 12: BRICS – T SKH 1 Hedefi Gelişimi (2010 – 2022).....	100
Şekil 13: BRICS – T SKH 3 Hedefin Gelişimi (2000-2019)	101
Şekil 14: BRICS –T SKH 4 Hedefin Gelişimi (2000 – 2020).....	103
Şekil 15: BRICS –T SKH 8 Hedefin Gelişimi (2000 – 2022).....	104
Şekil 16: BRICS – T SKH 9 Hedefin Gelişimi (2000 – 2018).....	105
Şekil 17: BRICS – T SKH 10 Hedefin Gelişimi (2000-2019)	106
Şekil 18: SKH Basit Yöntem	109
Şekil 19: SKH Mesafe Yöntemi	110
Şekil 20: SKH Süreç Yöntemi	111

KISALTMALAR LİSTESİ

BKH	: Binyıl Kalkınma Hedefleri
BM	: Birleşmiş Milletler
BPOA	: Barbados Programme of Action (Barbados Eylem Planı)
BRICS	: Brazil, Russia, India, China, South Africa
ECOSOC	: United Nations Economic and Social Council (BM Ekonomik ve Sosyal Konseyi)
GSYH	: Gayrisafi Yurtiçi Hasıla
G-7	: Group of Seven (Gelişmiş 7 Ülke)
HDI	: Human Development Index (İnsani Gelişme Endeksi)
HLPF	: High Level Political Forum (Yüksek Düzeyli Siyasi Forum)
ICPD	: International Conference on Population and Development Programme of Action (Uluslararası Nüfus ve Kalkınma Konferansı)
İGE	: İnsani Gelişme Endeksi
LIC	: Low-Income Countries(Düşük Gelirli Ülkeler)
LMIC	: Low-Medium Income Countries (Düşük – Orta Gelirli Ülkeler)
MDG	: Millennium Development Goals (Binyıl Kalkınma Hedefleri)
MÜSİAD	: Müstakil Sanayici ve İşadamları Derneği
OECD	: Organisation for Economic Co-operation and Development
RKY	: Resmi Kalkınma Yardımları

SDG	: Sustainable Development Goals (Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri)
SDSN	: Sürdürülebilir Kalkınma Çözümleri Ağı
SKH	: Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri
SUS	: Birleşik Sağlık Sistemi
TOBB	: Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği
TÜSİAD	: Turkish Industry and Business Association
TÜRKONFED	: Türk Girişim ve İş Dünyası Konfederasyonu
UNCED	: United Nations Conference on Environment and Development (BM Çevre ve Kalkınma Konferansı)
UNDP	: United Nation Development Programme (Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı)
WHO	: World Health Organisation Dünya Sağlık Örgütü

GİRİŞ

Hızlanan sanayileşme, hızlı nüfus artışı, yaygınlaşan yetersiz beslenme, yenilenemeyen kaynakların üretilmesi ve gittikçe kötüleşen çevre, dünya modelinde küresel endişeler yaratmıştır. Yaşanan bu olaylar karşısında büyüme eğilimleri değişmeden devam ederse önümüzdeki yıllarda büyümeyle sağlanacak olan kalkınmanın yaşanamayacağı tahmin edilmektedir. Büyüme eğilimlerini kırabilmek adına Birleşmiş Milletlerin (BM) sürdürülebilirlik kavramıyla büyümenin sağlanabileceği geniş kapsamlı bir kalkınma paradigması oluşturulmaya çalışılmıştır. Bu bağlamda sürdürülebilirlik, geçmişten geleceğe yönelik olan uygulanabilir ve somut hedeflerin gelişime ve büyümeye yardımcı olacak şekilde gerçekleşmesi anlamında kullanılabilir. Ülkelerin gelişmesini sağlayan çok katmanlı politika ve hedefler söz konusu olduğu takdirde belirlenen hedef ve politikalara uyulması ile somut ilerlemeler elde etmek mümkün olabilmektedir.

Binyıl Kalkınma Hedefleri (BKH) adı verilen bir dizi hedefler 2000’li yılların başından itibaren günümüzde kalkınmayı amaçlaması ve kendince sürdürülebilirliği sağlaması ülkeler için yeterli olmamıştır. Kurgulanacak yeni politikalarda anahtar kelimenin sürdürülebilirlik olması ve belirlenecek yeni hedeflerin bu çerçevede gelişmesi amaçlanmıştır.

Sürdürülebilir kalkınma dünya için ulaşılabilir hedefleri gösteren bir dizi politikalar topluluğu anlamında da kullanılabilmektedir. Sürdürülebilir kalkınma, temelde eksikliğin olduğu konuları belirleyip bunlar özelinde kapsayıcı ve sağlam temelli hedeflerin uygulamaya konulmasına yardımcı olmaktadır. Buna bağlı olarak BM tarafından geliştirilen Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri (SKH) dünya için aydınlık bir yolun temel taşlarından biri haline gelmektedir. SKH’ler her anlamda bir bütünü ifade ettiği ve bu bağlamda hedeflerin ülkeler için hem sosyal hem ekonomik hem de çevresel anlamda bir çözüm getirdiği söylenebilir. Sosyal anlamda oldukça kapsayıcı ve çevresel anlamda da sürdürülebilir ekonomik büyümeyi sağlayan bir olgu olduğu görülmektedir (Sachs, 2019, s.23).

Özellikle 1980 sonrasında büyük bir gelişme gösteren küreselleşmenin dünya gündeminde aktif bir rolü olduğu tartışılmaz hale gelmiştir. Bu bağlamda tez

alışmasında sürdürülebilir kalkınmanın araçları, hedefleri, geçmişi ve geleceği yer bulmuştur. Analizi yapılacak ülkeleri seçerken gelişmişlik seviyeleri ve küresel çapta yükselişleri dikkate alınmıştır. BRICS lkeleri geleceğin yükselen ekonomileri arasında yer alması beklendiği için analize dâhil edilmiştir. Ülkelerin sahip olduğu gelir düzeyi ve kaynakları büyüklükleri ve nüfusları gibi olgular dikkate alındığında küresel ekonomi içinde gelişmiş ülkeleri yakalayabilme kapasitelerine sahip oldukları görülmektedir.

Bu bağlamda sürdürülebilir kalkınmanın boyutlarını, ilerleyişini BRICS lkeleri üzerinden değerlendirip bu analize Türkiye'nin de eklenmesi amaçlanmıştır. Çalışma 3 bölümden oluşmaktadır. Tezin ilk kısmında kavramsal ereve ele alınarak sürdürülebilir kalkınmanın boyutları, BKH'ler, SKH'ler ve finansmanları, BKH ve SKH karşılaştırması ve eleştirmesi ve SKH'lerin gelişimi gibi olguları araştırıp analiz edilmeye çalışılmıştır.

Tezin ikinci kısmında ise BRICS-T ülkelerin yükselişlerini, ekonomilerini ve SKH'ler doğrultusunda nerede durdukları incelenmiştir. Seçilen BRICS-T lkelerinin SKH'lere yönelik kurumsal dönüşümleri ortaya konmuştur.

Tezin son kısmı olan üçüncü bölümde ise COVID-19'un SKH'lere ve araştırmaya dâhil olan ülkelere etkileri de dikkate alınmıştır. Bu kapsamda, seçilmiş SKH hedefleri, Miola ve Schiltz (2019) alışmasında kullanılan "Basit yöntem" ile analiz, "Mesafe lm", "Süreç lm", temel alınarak analiz edilmiştir. Bu bölümde yapılacak olan analizde kullanılan veriler SDGINDEX ve SDG DASHBOARD raporlarından ve veri tabanlarından elde edilmiştir. Bazı verilerin eksikliği analizi kırılgan yapsa da SKH'lerin ilerleyişi hakkında bilgi sahibi olma imkânı sunmaktadır.

BİRİNCİ BÖLÜM

SÜRDÜRÜLEBİLİR KALKINMA VE BİNYIL KALKINMA HEDEFLERİ

1.1. Sürdürülebilir Kalkınma Kavramının Ortaya Çıkışı

1.1.1. İnsani Gelişme/Kalkınma ve Ekonomik Büyüme Arasındaki İlişki

Gelecek adına yol kat edebilmek için temelleri sağlam, somut ve ulaşılabilir hedefler, politikalar belirlemek gerekmektedir. Uzun vadede sağlanacak gelişme ile hayat şartları, ekonomik şartları ve sosyal şartları daha iyi bir noktaya getirmek mümkündür. Bu bağlamda büyüme ve kalkınma kavramları ülkelerin gelişimi için karşımıza çıkan olgulardan olduğunu görülmektedir. Ancak iktisadi büyüme ve iktisadi kalkınma olguları arasında bazı farklar vardır.

İktisadi büyüme, bir ülkede bir dönem için üretilen mal ve hizmetlerin parasal değeri olarak GSYH’de görülen artış anlamına gelir (Kaynak, 2011,s.69). Bu noktada önemli olan olgu sahip olduğumuz gelirin artıp artmadığı noktasıdır. Eğer artış eğilimi gösteriyorsa büyüme sağlanıyor demektir. Ancak bu şekilde sağlanan büyümenin ülkeleri geleceğe götürüp götüremeyeceği tartışma konusu haline gelmiştir. Ekonomide sağlanan rakamsal bir artışın ülkede yaşayan her kesime etki etmesi mümkün değildir. Ekonomik verilerdeki bu rakamsal artışlar bir dönem olup diğer bir dönem karşımıza çıkmaması devamlı bir gelişmenin sağlanamadığı anlamına gelmektedir.

İktisadi kalkınma ise büyümeye göre daha geniş bir alanı içerisine alan bir olgudur. Muhteşem Kaynak’a göre, ” iktisadi kalkınma, bir ülkenin üretim yapısının yüksek katma değerli ürünler üretecek biçimde dönüştürülmesi ve ortaya çıkan ürünün o toplumu oluşturan gelir grupları arasında adaletli bir şekilde dağıtılarak yaşam standartlarının yükseltilmesi ” olarak tanımlamaktadır (Kaynak, 2011, s.77).

Todaro ve Smith’in (2011) kalkınma kavramına bakıldığında daha geniş bir tanım görülmektedir. Bu tanımı 3 farklı şekilde yapabilmek mümkündür (aktaran Güneş, 2016, s.468);

1. Kalkınma, yaşam için temel ihtiyaçların karşılanmasına yönelik bir tanımı kapsar.
2. Kalkınma, yaşam olanaklarını arttırmaya yönelik olarak eğitim ve sağlık gibi alanlarda yeni reformları kapsar.
3. Kalkınma, bireylere sosyal ve ekonomik özgürlüğü kapsar.

Kalkınma ve büyüme iç içe geçen olgular olduğundan dolayı, kalkınmış ülkeler aynı zamanda büyüme özelliği de göstermektedirler. Ama aynı şey tam tersi için geçerli olmamaktadır. Her büyüme özelliği gösteren ülke kalkınmış ülke olarak sınıflandırılmayabilmektedir. Bunu diyebilmek için uzun vadede bu sürecin devam edebiliyor olması gerekmektedir.

Ataman (2020)'a göre, iktisadi büyüme ve insan refahı arasında doğrudan bir ilişki bulunmamaktadır. İnsan refahı için asıl önemli olan uzun ve sağlıklı yaşam ile beraber gelen kişilerin ihtiyacı olan kaynaklara erişimi önemli rol oynamaktadır. Ekonomik büyüme yaşandığı takdirde var olan doğrudan eşitsizlik ve işsizlik azalmamaktadır. Bu bağlamda düşünüldüğünde insan refahının yani kalkınmanın sağlanması ulaşılmak istenen hedeflere de adım adım ilerlenmesinin de önünü açacaktır (Ataman, 2020, s.99).

Dünya nüfusu, sanayileşme, kirlilik, gıda yetersizliği gibi var olan büyüme eğilimlerini değiştirmeden devam ederse gelecek yıllarda büyümenin sınırlarına ulaşacağı tahmin edilmektedir. Mevcut eğilimi değiştirmek ve gelecekte sürdürülebilir bir gelişmenin oluşabilmesi için küresel denge durumunun oluşması gerekmektedir. Bu denge ise bireylerin kişisel potansiyellerine ulaşabilmek için sahip olması gereken fırsatlara vurgu yapmaktadır (Meadows, Meadows, Randers, & Behrens, 1972, s.1).

1990 sonrası dönemde birey merkezli kalkınma anlayışının gelişimi ile birlikte ekonomik büyümenin yanı sıra “İnsani Gelişim Endeksi (İGE)” kalkınmanın temel göstergeleri arasında yer almaktadır. Birleşmiş Millet Kalkınma Programı (UNDP) tarafından 1990'dan itibaren hesaplanan endeks, kalkınmanın geniş çerçevede ele alınmasına yardımcı olmaktadır. İGE kendi içerisinde gelir düzeyi, okullaşma oranını, eğitim ve yaşam düzeyini baz alarak ölçüm yapabilen bir endekstir (Koçak ve Uçan,

2018, s. 55). Böylelikle gelir dışı olgular olarak eğitim ve sağlık göstergeleri kalkınmanın ölçütleri olarak değerlendirilmektedir.

1.1.2. Sürdürülebilir Kalkınma Kavramı

Geçtiğimiz zaman dilimi içerisinde kalkınma düşüncesi farklı kapsamlara sahip olmuştur. 1970’li yıllarda temel ihtiyaçlar yaklaşımı, 1980 yıllarında piyasa reformlarının ele alınması kalkınma stratejileriyle ile 1990’lı yıllarda insani gelişmeye odaklı kalkınma anlayışının ön plana çıktığı gözlemlenmektedir (Çakmak, 2003, s.55).

Bugünün ve geleceğin insanlarına olan vurgunun 1990’lardan sonra ön plana çıkmasının birincil sebebi; daha önceki kalkınma paradigmaları ve özellikle 1980 sonrası neoliberal kalkınma modeli doğrultusunda uygulanan kalkınma stratejilerinin, ulusal geliri ve zenginliği arttırmış olmasına rağmen yol açmış olduğu (gelir dağılımında eşitsizlik artışı, anti-demokratik rejimlerin varlıklarını sürdürmesi, yoksulluk ve işsizlikte artış, sanayileşmenin yol açtığı çevre sorunları gibi) maliyetlerdir (Barbaros ve Pirili, 2017, s.143).

Dönemin birçok uluslararası kuruluşu barış, huzur, refah, gelişmişlik, çevresel ve sosyal birtakım sorunlara çözüm getirmek için kalkınma alanına yönelik gündemler oluşturmaktadır. 1990lı yıllarla birlikte sürdürülebilir kalkınma bu sorunlara getirilebilecek çözümler arasında yer alarak kalkınma alanı içinde ayrı bir yaklaşımı oluşturmuştur.

1960’lı yıllardan itibaren oluşan çevresel, sosyal ve ekonomik sorunların artmasından dolayı 1983 yılında Birleşmiş Milletler (BM) tarafından Dünya Çevre ve Kalkınma Komisyonu’nun kurulmasına karar verilmiş ve kalkınma ile iç içe olan “sürdürülebilir kalkınma” kavramı 1987 yılında ortaya çıkan Brundtland Raporunda bahsedilmiştir (Özmehmet, 2008, s.1857). Soussan (1992), Brundtland Raporu’nda ortaya konan sürdürülebilirlik kavramı, özünde ekonomik büyüme ihtiyacı duyan ve büyümeyi maksimize etmeyi amaçlayan politikalara yönelik bir olgu olarak nitelendirildiğini ortaya koymaktadır (aktaran Bozlağan, 2010, s.1020).

Sürdürülebilir kalkınmanın sağlanması için var olan büyüme eğilimlerinden ziyade beşeri olgulara yönelmek başarının da beraberinde geleceğini öngörmektedir.

Bir ekonomide birden çok olgu büyüme eğilimi gösterdiğinde sistem karmaşık hale geleceği için büyümenin analizini yapmak zorlaşacaktır. Bu da büyümenin sınırlı oluşunu var olan sistemin yapısının karmaşıklığından geldiğini göstermektedir (Meadows, Meadows, Randers, & Behrens, 1972, s.1).

1.1.3. Sürdürülebilir Kalkınma ve Ekonomik Büyüme İlişkisi

1960'lı yıllardan itibaren ekolojik dengenin bozulmasıyla çevresel sorunların artması sürdürülebilir kalkınmanın gerekliliğini ortaya koymuştur. Gilman'a (1992) göre, sürdürülebilirlik, toplumu, ekosistemi ya da var olan herhangi bir kaynağı tüketmeden belirsiz bir geleceğe kadar işlevini sürdürmesidir. Ruckelshaus'a (1989) göre ise "ekolojinin en geniş sınırlar içerisinde ekonomik büyümenin ve kalkınmanın karşılıklı etkileşim ile sağlanacağı bir sistemdir" (aktaran Özmehmet, 2008, s.1855).

Sürdürülebilirlik kavramsal olarak bir konunun, hedefin veya gerekliliklerin devam ettirilmesini öngörmektedir. Yaşanan doğal olayların veya ekonomik olayların getirdikleri, sürdürülebilirliği gerekli kılmaktadır. Bu bağlamda bakıldığında sürdürülebilirlik, kalkınma olgusuyla bir bütünlük teşkil etmektedir. Kalkınmanın sağlanabilmesi için var olan kaynakların gerekli amaçlar doğrultusunda sürekli şekilde kullanılması gerekmektedir. Sürdürülebilir bir kalkınmanın olması ülkelerin insan odaklı gelişmesinin de öncüsü anlamına gelmektedir. Geçmişten günümüze kadar incelendiğinde iktisadi büyüme süreci hep kesik kesik şekilde ilerlemiştir. Mülkiyet haklarını içerisinde barındıran kurumsal yapılar tam anlamıyla geliştirilememiş ve bu yapıların iyi bir seviyeye gelebilmesi için gerekli olan sermaye stoku sağlanamamıştır. İktisadi büyümenin özünü oluşturan kurumların, büyümenin lokomotifini oluşturan teknolojik gelişme ile birlikte refahı arttırması beklenmektedir (Jones, 2001, s.165).

1.1.4. Sürdürülebilir Kalkınma için Uluslararası Platformlarda Atılan Adımlar

Sürdürülebilir kalkınma kavramının ortaya çıkmasıyla beraber tüm dünyada tanıtılması adına birçok konferans düzenlenmiş ve raporlar çıkarılmıştır. 1972 yılından itibaren bu kavram yeni tartışmaları tetiklemiştir.

Şekil 1: Sürdürülebilir Kalkınma için Atılan Adımlar

1972		Stockholm Konferansı
1987		Brundtland Raporu
1992		Rio Zirvesi
1994		Barbados Eylem Planı
1997		Rio +5 Zirvesi
1999		Barbados Eylem Planı +5
2002		Johannesburg Zirvesi
2012		Rio +20 Zirvesi
2015		BM SK Zirvesi
2016		Küresel Sürdürülebilir Ulaşım
2017		Okyanus Konferansı
2021		İkinci Küresel Sürd. Ulaşım
2022		BM Okyanus Konferansı

Kaynak: <https://sdgs.un.org/conferences>

1.1.4.1. Stockholm Konferansı (1972)

Stockholm Konferansı çevre konusunun hâkim olduğu ilk konferans konumundadır. Birleşmiş Milletler İnsan Çevresi Konferansı olarak da bilinmektedir. 5 Haziran – 16 Haziran 1972 tarihleri arasında İsveç'in Stockholm şehrinde gerçekleşen uluslararası bir konferanstır. 26 ilkeden oluşan ve 113 ülkenin yer aldığı uluslararası konferans çevre sorunlarının kapsamlı bir şekilde ele alınması ve ülkelerin politikalarına dâhil etmesi için oluşturulmuştur. Çevresel sorunların artış göstermesi böyle bir platformu gerekli kılmıştır. Sürdürülebilir bir çevre, ekonomi adı altında atılan ilk adım özelliği de taşımaktadır (UN, Report of the United Nations Conference on the Human Environment, 1973).

1.1.4.2. Brundtland Raporu (1987)

Sürdürülebilir bir dünyanın var olma ihtimali tüm ülkeler için ilgi çekici bir konu haline gelmesi yeni politikaların arayışını da beraberinde getirmektedir. İnsan odaklı bir sürecin geçmişten günümüze devam edecek olması ve buna uygun politikaların geliştirilmesi bazı finanslar özverileri de gerektirmektedir. Stockholm Konferansı ile atılan ilk adımın öncülüğünde, uluslararası platformlarda yaygınlaşan sürdürülebilirliğin gündem haline gelmesi kalkınma için oldukça önemli hale gelmektedir.

İlerleyen zamanlarda Stockholm Konferansı'na ek olarak, 1983 yılında Birleşmiş Milletler (BM) Genel Kurulu, asıl bilinen adıyla Brundtland Komisyonu, Dünya Çevre ve Kalkınma Komisyonu'nu oluşturmuştur. Bu komisyon 1987 yılında, "Ortak Geleceğimiz" başlıklı raporu kamuoyuna sunmuştur. (Dernbach, 1998, s.17-18).

Bu komisyon ile beraber sürdürülebilir bir yaşamın ve sürdürülebilir bir kalkınmanın temelleri atılmıştır. Çevre konulu Stockholm Konferansı'nda yapılması gereken sorumlulukların üzerinde durulması ülkelerin önünde ne gibi engellerin de olduğunu ortaya koymaktadır.

1983 yılında oluşturulan komisyon, insan ihtiyaçlarının karşılanması kalkınmanın ana hedefi olmasına rağmen kalkınma, eşitsizliğin ve çevresel bozulmanın bir şekilde bağlantılı olduğu sonucuna varmıştır (Dernbach, 1998, s.18).

Sürdürülebilir kalkınma kavramı ilk olarak Brundtland Raporunda (1987) ortaya çıkmış, tanımı yapılan ve nasıl başarılacağı ile ilgili düzenlemeleri içerisinde barındıran bu rapor "Bugünün gereksinimlerini, gelecek kuşakların gereksinimlerinden ödün vermeden karşılayan kalkınma" olarak tanımlamıştır (aktaran, Bozlağan, 2010, s. 1013).

BM Dünya Çevre ve Gelişme Komisyon'un (1991) sürdürülebilir kalkınma kavramı için yapılan bu tanım, kuşaklar arası eşitliğin savunulduğunu ve hiçbir fark gözetilmeksizin aynı ihtiyaçların sürdürülebilir bir şekilde karşılanacağını ortaya koymaktadır (aktaran, Bozlağan, 2010, s. 1013).

Sen (1985), Brundtland Komisyonun raporunda geçen tanım, kalkınma sürecinde ekonomik, sosyal ve çevresel boyutlarını eş zamanda yürütmesi, hem bugün hem de gelecek nesiller için eşitlik ve adaletin önemini vurgulamasıyla, kalkınmanın çok boyutlu, entegre bir süreç olarak ele alınması gerektiğini ortaya koymuştur (aktaran, Barbaros ve Pirili, 2017, s.142).

Sürdürülebilir kalkınma kavramının çeşitli tanımları başlıklar altında derlenmiştir. Bunlardan üçü şöyledir: İlk olarak 1987 yılında Birleşmiş Milletlerin Brundtland Raporu olarak bilinen metninde sürdürülebilir kalkınma, bugünkü ihtiyaçları karşılayabilmek için, gelecek nesillerin kendi ihtiyaçlarını karşılayabilme imkânlarından ödün verilmeyen bir kalkınma olarak tanımlanmıştır. İkinci tanım ise 1989'da Dünya Bankası Raporu'nda yapılmıştır. Bu rapora göre; sürdürülebilir kalkınmanın, nesiller arası eşitliğin bir ölçütü olduğu apaçıktır. Bu sebeple sürdürülebilir kalkınma, kişi başına “azalmayan” fayda olarak tanımlanabilir. Üçüncü tanımlama 1991 yılında Dünya Vahşi Yaşam Fonu tarafından yapılmıştır. Tanıma göre sürdürülebilir kalkınma, destekleyici ekosistemlerin mevcut nüfusu taşıma kapasitesi dâhilinde yaşamımızı sürdürürken, yaşam kalitesinin artırılmasıdır (aktaran, Karabıçak ve Özdemir, 2015, s. 45).

Brundtland Raporu, genel çerçevesiyle tüm dünyanın ana sorunu olarak görülen yoksulluk üzerinde durmuş ve bunun ortadan kaldırılmasına yönelik birtakım hedefler belirlemiştir. Raporun yoksulluğun yanı sıra nüfusun kontrolü, doğal kaynaklardan elde edilen çıktının dağılımında eşitliğin sağlanması ve diğer çevresel faktörlerde temel yapı olarak ele aldığı bu maddeler sürdürülebilir kalkınmayla ilişkilendirilmektedir. (Kates, Parris, Leiserowitz, 2012, s.10).

Rapora göre, sürdürülebilir kalkınma, kendi içinde iki temel kavram barındırmaktadır. Bunlar; ihtiyaçlar kavramı, özellikle de dünyadaki yoksulların öncelikli olarak ilgilenilmesi gereken temel ihtiyaçları ve çevrenin mevcut ve gelecekteki ihtiyaçları karşılama becerisine teknoloji ve sosyal organizasyonun getirdiği sınırlamalar fikri olarak karşımıza çıkmaktadır (Bermejo, Arto, Hoyos, 2010, s.16).

Bu konu, Birleşmiş Milletler tarafından İnsan Hakları Beyannamesi'nin kabul edilmesiyle 1940'lı yılların sonundan 1960'lı yılların ekonomik, sosyal ve kültürel haklarının benimsenmesinin, çevresel faktörlerin önemsenmemesine neden olmasından dolayı 1970'li yıllarda ana tartışma konusu olmuştur (Agatiello,2009, s.1058).

Sürdürülebilir Kalkınma için Ulusal Stratejiler Raporuna (2000) göre ise sürdürülebilir kalkınma; “gelecek nesillerin kendi gereksinimlerinin karşılanması yeteneğini zarara uğratmadan bugünkü neslin ihtiyaçlarının karşılayan ekonomik ve sosyal gelişmedir.” Bir anlamda terimin kullanılışı, daimi gelişmeyi başarmayı amaçlamak gibi bir olguyu kabul etmeyi ifade etmektedir.

Brundtland Komisyonu kalkınmanın dört temel bileşeninin - barış ve güvenlik, ekonomik kalkınma, sosyal kalkınma ve uygun yönetim - çevre korumayı gerektirdiğini ortaya koymuştur. Sürdürülebilir Kalkınmanın takibi konusunda Gündem 2030'u kapsayan ve BM önceliğinde BM Ekonomik ve Sosyal Konseyi (ECOSOC) adı altında kurulan Yüksek Düzeyli Siyasi Forum'a (High Level Political Forum – HLPF) sürdürülebilir kalkınma hedeflerinin genel bir takibi ve sorumluluğu verilmiştir (Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları Değerlendirme Raporu, 2019, s.5). Küresel boyutta ilerlemeleri takip eden ve koordinesini sağlayan bu forum ortak sorunlar üzerinde durmaktadır.

1.1.4.3. Birleşmiş Milletler Çevre ve Kalkınma Konferansı (Rio Zirvesi) (1992)

Çevre konusunda uluslararası bir eylem planı konumunda olan BM Çevre ve Kalkınma Konferansı'nın bir diğer adı “Dünya Zirvesi” veya “Rio Zirvesi” olarak da bilinmektedir. 3 – 14 Haziran 1992 yılında Brezilya'nın Rio de Janeiro kentinde düzenlenmiştir (Özmehmet, 2008, s. 1859).

Rio Zirvesi, 1972 yılında düzenlenen Stockholm Konferansı'nı yaşama geçirmeyi amaçlayarak ileri bir boyuta taşımaya çalıştığı yayınlanan bildirgelerle ortaya konmaktadır.

Bunun yanı sıra konferansın asıl amacı, birbirinden farklı olan sosyal, çevresel ve ekonomik yapıların birbiriyle nasıl uyumlu şekilde olduğunu ve aynı zamanda bu faktörlerin birbirine nasıl bağımlı şekilde entegre olduğunu göstermektir (UN, 1992) (UN, United Nations Conference on Environment and Development, Rio de Janeiro, Brazil, 3-14 June 1992)

Rio Zirvesi, sürdürülebilir kalkınma kavramının yerel, bölgesel veya uluslararası düzeyde olup olmadığıyla ilgilenmeyip dünyadaki tüm insanlar için ulaşılabilir ve gerçekleştirilebilir bir hedef olduğunu ortaya koymuştur (UN, United Nations Conference on Environment and Development, Rio de Janeiro, Brazil, 3-14 June 1992). Günümüzde böyle bir değişimin kabul görmesi ve gelişme için atılan adımların artması gelecek nesillerin daha iyi şartlar altında yaşayacağını bir göstergesi olmaktadır. Burada vaad edilenlere ulaşabilmek için yapılması gereken ilkelerin sorumluluğunu her ülke almalıdır.

Ekonomik, sosyal ve çevresel olguların bir araya gelerek daha sağlıklı bir ortam yaratması kişilerin tüketim ve üretim şeklini de etkilemektedir. Gerekli koşullar oluşturulduğunda ekonominin de canlanması hepsi ile bağlantı bir süreci beraberinde getirmektedir.

BM Çevre ve Kalkınma Konferansı (UNCED)'nin en önemli sonucu Gündem 21¹¹'i ortaya koymaktır.

1.1.4.4. Barbados Eylem Planı (BPOA) (1994)

BM Genel Kurulunun kararıyla 25 Nisan 1994 – 6 Mayıs 1994 yılları arasında Barbados'ta düzenlenen eylem planı, 1992 yılında gerçekleşen Rio Zirvesinde ortaya koyulan Gündem 21'i teyit etmek amacıyla oluşturulmuştur. Gündem 21'de kabul edilen ilkelerin politikalara entegre edilmesi sağlanmıştır. Eylem Planı ile birlikte bahsedilen taahhütleri destekleyen Barbados Deklarasyonu da aynı zamanda ortaya konmuştur (UN, 1994) (UN, BPOA (1994) - Barbados Programme of Action, 1994)

¹¹ Birleşmiş Milletler İnsan Çevresi Bildirgesi ve Brundlant Raporu'nun sağlamış olduğu bilgi birikimi ile 1992 yılında Rio de Janeiro'da Gündem 21 (Agenda 21) adı altında "Birleşmiş Milletler Çevre ve Kalkınma Konferansı" birçok dünya ülkesi için çevresel konulara farkındalık yaratması amacıyla önemli bir adım olmuştur.

1.1.4.5. Rio Zirvesi +5 (1997)

1992 yılında 100'den fazla devlet başkanı ile gerçekleşen ilk uluslararası Dünya Zirvesi'nde alınan kararların ve kabul edilen Gündem 21'in ilerleyişinin bir incelemesini yapmak adına 23-27 Haziran 1997 yılında New York'ta düzenlenmiştir (UN,1997).

1.1.4.6. Barbados Eylem Programının Beş Yıllık İncelemesi – BPOA +5 (1999)

BM Genel Kurulu, 1994 yılında gerçekleştirilen Barbados Eylem Planının uygulanmasının takibini yapabilmek adına 1999 yılında BPOA+5 oturumunu gerçekleştirmiştir. Bu özel oturumda acil müdahale gerektiren 6 maddenin üzerinde durulmuştur (UN, BPoA+5 (1999) - Five-year review of the Barbados Programme of Action, 1999). Bunlar;

- İklim Değişikliği
- Doğal ve Çevresel Afetler ve İklim Değişkenliği
- Tatlı Su Kaynakları
- Kıyı ve Deniz Kaynakları
- Enerji
- Turizm

Bu 6 alanda gerekli önlemlerin alınması ve bu şekilde ilerleyişin sağlanması sürdürülebilirliği en etkin şekilde sağlayacaktır.

1.1.4.7. Sürdürülebilir Kalkınma Dünya Zirvesi (WSSD) - Johannesburg Zirvesi (2002)

Sürdürülebilir Kalkınma Dünya Zirvesi – diğer adıyla Johannesburg Zirvesi – 2002 yılında Güney Afrika'nın Johannesburg kentinde 26 Ağustos – 4 Eylül tarihlerinde gerçekleşmiştir (UN, 2002). (UN, World Summit on Sustainable Development (WSSD), Johannesburg Summit, 2002)

Johannesburg Deklarasyonu, ekonomik kalkınma, sosyal kalkınma ve çevrenin korunması konusunda yerel, ulusal, bölgesel ve küresel düzeylerde ortak bir sorumluluk yaratmıştır. (Kates, Parris, Leiserowitz, 2012, s.12).

Sürdürülebilir Kalkınma konusunda gerçekleşen Johannesburg Deklarasyonu, Gündem 21'in eksikliklerine odaklanarak sürdürülebilir bir gelecek yaratma konusunda da kalkınma stratejilerini ön plana çıkarmıştır. Johannesburg Deklarasyonunda alınan kararlar özetle şu şekildedir; (Bozlağan,2010, s. 1025.)

- Ülkelerin ulusal sürdürülebilir gelişme stratejilerinin en kısa sürede oluşturulması ve bu konuda uygulamanın 2005 yılından itibaren başlatılması,
- Kamu, sivil toplum ve özel sektörde kurumsal sorumluluk ve duyarlılığın geliştirilmesi,
- Uluslararası anlaşmaların hükümlerinin uygulanmasını sağlanması,
- Yoksulluğun önlenmesi için Dünya Dayanışma Fonu'nun kurulması ve açlık sınırında yaşayan nüfusun yarı yarıya azaltılması,
- Enerji sunumunda fosil kaynaklara olan bağımlılığın azaltılması, kaynak çeşitliliğinin sağlanması,
- Enerji kullanımının küresel ölçekte daha adil ve dengeli bir biçimde dağılımının sağlanması,
- Biyolojik çeşitliliğin korunmasının sağlanması ve biyolojik çeşitlilikteki azalmanın eşik düzeylere çekilmesi

Johannesburg Deklarasyonu, sürdürülebilir bir dünya açısından somut kararların alındığı ve bunları uygulama konusunda gerekli adımların atılmasında ülkelere öncülük etmektedir.

1.1.4.8. Birleşmiş Milletler Sürdürülebilir Kalkınma Konferansı, Rio+20 (2012)

Birleşmiş Milletler Sürdürülebilir Kalkınma Konferansı – diğer bir adıyla Rio+20 – 20 - 22 Haziran 2012 tarihlerinde Brezilya'nın Rio de Janeiro kentinde gerçekleşmiştir. Sürdürülebilir kalkınmanın uygulanması için pratik ve basit yöntemlerin olduğu bir rapor yayımlanmıştır. Katılımı sağlayan üye devletler, 2000 yılında yürürlüğe giren BKH'lerin devamı niteliğinde olan ve daha kapsamlı bir içeriğe sahip olan Sürdürülebilir Kalkınma Hedeflerini ortaya koymuşlardır (UN, 2012) (UN, United Nations Conference on Sustainable Development, Rio+20, 2012)

Yeşil ekonomi çağrılarının devam ettiği ve çevresel sorunlara ait çözümlerin üzerinde durulduğu bir konferans olan Rio+20, yapılan her konferanstaki gelişmelerin de bir analizini yapma görevini üstlenmiştir.

1.1.4.9. Birleşmiş Milletler Sürdürülebilir Kalkınma Zirvesi (2015)

Sürdürülebilir Kalkınma Zirvesi, BM 70.Genel Kurul kapsamında 25-27 Eylül 2015 tarihinde New York'ta gerçekleşmiştir. Zirve'de 2000 yılında ortaya konan BKH'lerin yerine gelecek olan SKH'ler belirlenmiştir (skdTürkiye, 2015).

Yeni bir dünyanın inşa edilmeye başlandığı bu süreçlerde yeni hedeflerin gündeme gelmesi geleceği şekillendirme konusunda yeni alternatifler sunmaktadır.

BM Sürdürülebilir Kalkınma Zirvesinde, Türkiye'nin de içinde bulunduğu 193 BM üyesi ülke tarafından kabul edilen ve 2030'a kadar geçerli olması planlanan 17 hedefleri kapsayan, 2030 Sürdürülebilir Kalkınma Gündemi: Dünyamızı Dönüştürmek² başlıklı bildiri yayımlanmıştır (skdTürkiye, 2015).

1.1.4.10. Küresel Sürdürülebilir Ulaşım Konferansı (2016)

Küresel düzeyde sürdürülebilir ulaşım ağırlık, Türkmenistan'ın Ashgabat kentinde 26 - 27 Kasım 2016 tarihinde BM Genel Sekreteri Ban Ki-Moon öncülüğünde

² Transforming Our World: The 2030 Agenda for Sustainable Development

toplanan ilk Küresel Sürdürülebilir Ulaşım Konferansı'nda vurgulanmıştır (UN, Global Sustainable Transport Conference , 2016).

Küresel düzeyde ulaşımın gelişmesi ve sürdürülebilirliğin sağlanması için yapılması planlanan adımların tartışıldığı ve kararlaştırıldığı bir konferans konumunda yer almaktadır.

1.1.4.11. Okyanus Konferansı (2017)

Sürdürülebilir Kalkınma Hedeflerinden biri olan SKH 14, okyanus ve deniz kaynaklarını korumak adına atılması gereken adımların üzerinde durmaktadır. Su tüm dünyanın geleceğini oluşturduğu için hem su kaynaklarına kolay şekilde ulaşabilmek hem de su kaynaklarının temizliğini sağlayabilmek oldukça önemlidir.

Bu sebepten, BM Genel Kurulu, 5 – 9 Haziran 2017'de New York'ta toplanarak SKH 14 için yapılması gereken detayları kararlaştırmışlardır (UN, The Ocean Conference , 2017).

1.1.4.12. İkinci Küresel Sürdürülebilir Ulaşım Konferansı (2021)

İkincisi gerçekleşen ulaşım konferansının ilk yapılan konferansın devamı niteliğinde olduğu ve belirlenen 2030 Sürdürülebilir Kalkınma Gündemi ve günümüzde var olan iklim değişikliklerine ilişkin ortaya çıkan Paris Anlaşması hedeflerine ulaşılmasına yardımcı olabilmek için sürdürülebilir ulaşım adına ileriye dönük bir yol haritası çizmek için 14 – 16 Ekim 2021 tarihinde Çin'in Pekin kentinde toplanılmıştır (UN, Second United Nations Global Sustainable Transport Conference, 2021).

1.1.4.13. BM Okyanus Konferansı (2022)

Okyanuslar, yaşamımız için büyük yer kaplamaktadır. Dünyamızın %70'inin okyanuslarla kaplı olduğu düşünüldüğü takdirde sürdürülebilir bir gelecek için okyanuslar adına bir adım atmak BM tarafından uygun görülmüştür.

Kenya ve Portekiz hükümetlerinin ortaklaşa ev sahipliği yaptığı Okyanus Konferansı, Covid – 19 ile ortaya çıkan eksikliklerin ortaya konduğu bir toplantıyı içermektedir. 27 Haziran – 1 Temmuz 2022 tarihleri arasında Lizbon’da gerçekleşmiştir (UN, UN Ocean Conference, 2022).

SKH’lerin yapısal dönüşümlerinin, eylem planlarının aktif olarak ilerletmeye ve ortaya çıkan sorunlar için yeni çözüm önerileri sunmayı hedeflemektedir.

1.2. Sürdürülebilir Kalkınmanın Boyutları

Ekonomik ve sosyal kalkınma her ulusun hakkı olan; barış, huzur ve kaynak eşitliğini sağlamak amacıyla ortaya atılmış sürdürülebilir kalkınmanın yoksullarla aynı ayrıcalıklara sahip olma adımını önemseyerek diğer birçok sorunlarında çözülebilmesine olanak sağlayacak kaynaklara ve niteliklere sahip olması dünya ülkeleri için büyük bir avantaj oluşturmaktadır. Sürdürülebilir kalkınma kavramı, genellikle doğanın ve çevre kalitesinin korunmasının yanı sıra dar anlamda iktisadi kalkınma olarak kabul edilir (Harris ve Roach, 2013).

Bu tartışmalarla birlikte sürdürülebilir kalkınmanın sadece ekonomik kalkınmayla başarılamayacağı, bunun çevresel ve sosyal faktörlerle desteklenmesi gerektiği gözler önüne serilmektedir. Sadece iktisadi büyümeye yarayacak verilere ve analizlere bakmak yetersiz kalmakla beraber, eğitim, sağlık gibi yardımcı ve güçlü verilerinde incelenmesi ve bunlarında kalkınmanın temel inceleme alanına girmesi gerekliliği ortaya konmuştur.

Bütün boyutları ele alındığında sürdürülebilir kalkınmayı başarmak için ekonomik, sosyal ve çevresel yönleri birbiriyle ilişkili hale getirerek ve aralarındaki bağlantıları tanıyarak sürdürülebilir kalkınmayı her düzeyde daha fazla kullanılabilir hale getirmek uluslararası platformların amaçları arasında yer almaktadır (UN, The Future We Want, 2012, s.1).

Dünya Sürdürülebilir Kalkınma Zirvesi 2002 yılında, yapılan tanımları ortak paydada buluşturup sürdürülebilir kalkınmanın 3 boyutu üzerinde durmuştur. Sürdürülebilir Kalkınmanın 3 temel boyutu şunlardır;

- Ekonomik
- Sosyal
- Çevresel

Çevresel boyut, beşeri faaliyeti, bölgede faaliyet halinde olan ekosistemin insan yaşamının kalitesine (soluduğumuz havanın saflığı vs.) dikkat çekmektedir. Ekonomik boyut ise piyasa değerini maksimize etmek için kaynakların verimli kullanımını ve bireylerin refah seviyesini arttırmayı hedeflemektedir. Son olarak, sosyal boyut ise, bireyin ihtiyacını çoğunluğa duyulan gereksinim, kamu bilinci ve uyumu, sonuç olarak eşitliğe yapılan vurgu ile halkın sosyal refahına odaklanmaktadır (UN, Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development, 2015) .

İnsani Kalkınma Raporu'nda (2011), eşitsizliğin boyutunu yansıtabilmek için geliştirilmiş olan eşitsizlik duyarlı İnsani Gelişme Endeksi (IHDI: Inequality Adjusted Human Development Index), sürdürülebilir kalkınmanın sosyal adalet boyutuna işaret etmektedir (Barbaros ve Pirili, 2017, s.144).

Sürdürülebilir kalkınmanın 3 boyutu üzerine Munasinge'nin önerdiği yaklaşım ilk kez 1992 yılında Rio de Janeiro Brezilya'da gerçekleşen BM Çevre ve Kalkınma Konferansında sunulmuştur. Bu yaklaşım sürdürülebilir kalkınmanın sadece ekonomik, sosyal ve çevresel boyutuna odaklanmayıp aynı zamanda var olan yoksulluk, eşitlik, sürdürülebilirlik, iklim değişikliğine de vurgu yapmaktadır ve bunu bir üçgen şeklinde görsel olarak açıklamaktadır (Yeni, 2014, s.186).

Şekil 2: Munasinghe'nin Sürdürülebilir Kalkınma Üçgeni

Munasinghe'nin sürdürülebilir kalkınma üçgenine göre sürdürülebilir kalkınmanın ekonomik boyutu temel olarak mal ve hizmet tüketiminin artırılması yoluyla insan refahının yükseltilmesine yönelmiştir. Sosyal boyutu, insan ilişkilerinin zenginleştirilmesine ve hedeflerine ulaşmalarına odaklanmıştır. Son olarak çevresel boyutu ise ekosistemlerin bütünlüğünü ve esnekliğini korumaya odaklanmıştır (Yeni,2014).

1.3. Binyıl Kalkınma Hedefleri

1990'lı yılların başından itibaren insani gelişme, uluslararası kalkınmada merkezi bir fikir, temel bir dayanak haline gelmiştir. Pek çok ekonomist ve politika yapıcının kişi başına denk gelen ekonomik büyümeye odaklanmasının karşısında durarak, beşeri olgunun kalkınma için hem amaç hem de bir araç niteliğinde olduğunu varsaymaktadır. Bu bağlamda düşünüldüğünde insani gelişme, yoksul ve yoksullara odaklanmayı ve kapasiteyi arttırmayı hedefleyen hizmetlere (gıda güvenliği, eğitim ve sağlık gibi) öncelik verilmesini teşvik etmektedir (Hulme, 2007, s.2).

1994'te Kahire'de düzenlenen Uluslararası Nüfus ve Kalkınma Konferansı (ICPD), Binyıl Kalkınma Hedefleri'nin gelişim süreçleri için çok daha büyük öneme

sahip olmaktadır. ICPD, önceki konferanslarında belirgin bir gündem olan nüfus kontrolü ve aile planlaması konularından ayrılarak eylem planı, çocuk, bebek ve anne ölümlerinde azalma ve üreme sağlığı hizmetlerine erişim için zamana bağlı hedeflerle herkes adına bazı haklara odaklanmıştır (Hulme, 2007, s.4).

Sürdürülebilir Kalkınma açısından 2000 yılı bir dönüm noktası özelliği taşımaktadır. Birleşmiş Milletler tarafından uluslararası kalkınmaya katkıda bulunmak ve gelecek nesillerin yaşam koşullarını iyileştirmek adına birtakım hedefler öne sürülmüştür. ‘‘Binyıl Kalkınma Hedefleri’’ olarak adlandırılan bu hedefler uluslararası platformda önemli bir yer kaplamaktadır.

2000 yılında, BM öncülüğünde 147 devlet ve hükümet başkanlarının da dâhil olduğu 189 ulusun temsilcileri bir araya gelerek Binyıl Kalkınma Hedeflerinin kabul edildiği zirveyi gerçekleştirdiler. Binyıl ya da diğer bir deyişle Milenyum Kalkınma Hedefleri (MDG)’nin süresi 15 yıldır. Her 15 yılda bir hedefler revize edilerek eksiklikler varsa eksikliklerin üzerinde durmak hedeflenmiştir. Binyıl Kalkınma Hedeflerini uygulayan AB üyesi ülkeler ve AB üyesi olmayan G8 ülkeleri gibi ülkeler kalkınmalarını bu hedefler doğrultusunda hızlandırmışlardır. Kabul edilen hedeflerin genel çerçevesi gündem sorunlarından ve insan temelli kalkınma planlarından oluşmaktadır. BM önderliğinde belirlenen 2000-2015 yılları arasında uygulanması hedeflenen 8 BKH şunlardır (Binyıl Kalkınma Hedefleri Raporu, 2010, s.9);

1. Mutlak Yoksulluk ve Açlığı ortadan kaldırmak
2. Herkesin Temel Eğitim Almasını sağlamak
3. Kadınların Konumunu Güçlendirmek ve Toplumsal Cinsiyet Eşitliği
4. Çocuk Ölümlerini Azaltmak
5. Anne Sağlığını İyileştirmek
6. HIV/AIDS, Sıtma ve Diğer Salgın Hastalıklarla Mücadele
7. Çevresel Sürdürülebilirliğin Sağlanması
8. Kalkınma için Küresel Ortaklıklar Geliştirmek

Binyıl Kalkınma Hedeflerinin gerçekleştirilmesi için belirlenen bazı amaçlar vardır. Kısaca bunlar şu şekildedir (Binyıl Kalkınma Hedefleri Raporu, 2010, s.14-55);

Hedef 1: 1990 ile 2015 yılları arasında günlük geliri bir doların altında olan nüfusu yarıya indirmek.

Hedef 2: 2015 yılına kadar dünyanın her yerindeki kız ve erkek çocuklarının ilköğretim hakkından eksiksiz yararlanması

Hedef 3: Toplumsal cinsiyet eşitsizliğini ilk ve orta öğretimde tercihen 2005 yılına kadar ve eğitimin her düzeyinde 2015 yılına kadar ortadan kaldırmak

Hedef 4: 1990 ve 2015 yılları arasında, beş yaş altı çocuk ölümlerinin 2/3 oranında azaltılması.

Hedef 5: 1990 ve 2015 yılları arasında gebelik, doğum ve loğusalık sırasında meydana gelen anne ölümlerinin 3/4 oranında azaltılması.

Hedef 6: 2015 yılında HIV/ AIDS yayılımını durdurmuş olmak ve geriletmeye başlatmak.

Hedef 7: Sürdürülebilir kalkınma ilkelerini ülke politikaları ve programları ile bütünleştirmek ve çevresel kaynakların yok oluşunu tersine çevirmek ve 2010 yılına kadar önemli bir oranda düşüş sağlayarak biyoçeşitlilik kaybını azaltmak

Hedef 8: Açık, kurallara bağlı, tahmin edilebilir, ayrımcılık içermeyen ticaret ve finans sistemleri geliştirmek ve en az gelişmiş ülkelerin özel ihtiyaçlarına yönelmek

BKH'lerin 15 yıl süre boyunca benimsenmesinin ve uygulanmasının ardından en büyük başarıyı sağlık alanında yaptığı görülmektedir. Belirlenmiş olan 8 hedeflerin sadece 3'ü sağlık konusunda olduğundan dolayı ilerleme ve gelişme bakımından olumlu süreçlerin gözlemlendiği ortaya konmaktadır. Hedef 4-5 ve 6'nın sağlık odaklı olması ve başarının sağlanması bu hedeflerin özel, niceliksel alt hedefler şeklinde ifade edilmesinden kaynaklı ve buna bağlı olarak ilerlemenin kolay bir şekilde ölçülebilmesine olanak tanımıştır. Aynı zamanda bu hedeflere ulaşabilmek için birçok özel fonlama mekanizması kurulmuştur. Bunların başında BKH'ların

belirlenmesinden 1 yıl sonra kurulan ve 2002 yılında faaliyete geçen AIDS, Tüberküloz ve Sıtma ile Mücadele Fonu'nun (GFATM) kurulması oldukça önemli gelişmelere sebep olmuştur (Sachs J. D., 2019, s. 448).

1.3.1. Binyıl Kalkınma Hedeflerinin Finansmanı

Kalkınma için küresel ortaklıklar geliştirmek diğer tüm hedeflerin de gerçekleştirilme durumunu da önemli derecede etkilemektedir. Kirmanoğlu (2013), Binyıl Kalkınma Hedeflerine ulaşılması büyük ölçüde kaynak kullanımını da beraberinde getirdiğinden dolayı küresel kalkınmanın sağlanması ve yoksulluğun azaltılması için küresel çapta bir finansman mekanizmasının oluşturulması zorunluluk haline gelmekte olduğunu ortaya koymaktadır (Aktaran Tosunoğlu, 2013, s. 4). Çünkü yoksul ülkelerin bir yandan uluslararası borç sorunları nedeniyle sıkıntıya girmesinin ve bir yandan da kalkınma amaçlı yatırımlarına fon bulmakta zorluk çekmelerinin, kalkınmayı başarma konusunda oluşabilecek sorunları daha da ağırlaştıracığı tahmin edilmektedir. Bu ülkelere borç afları programları uygulanması ve aynı zamanda yapılan kalkınma yardımlarının çok etkin kullanılması bir zorunluluk olarak ortaya çıkmaktadır (Tosunoğlu, 2013, s. 4).

AB Komisyonunun verilerine göre, Resmi Kalkınma Yardımlarına en büyük desteği verenler arasında AB de yer almaktadır. BKH'ler doğrultusunda gelişmekte olan ülkelere sağlanacak kalkınma yardımları hedeflerin uygulanabilmesi için önemli bir konumda yer almaktadır. (Tosunoğlu, 2013, s.7)

Yardım sağlayan ülkelerin merkezi ve yerel yönetim bölümlerinde, ekonomik kalkınmanın sağlanması ve refah seviyesinin yükseltilmesi hedeflenerek, gelişmekte olan ülkelere yönelik gerçekleştirdiği kamu kaynaklı hibeler veya en az % 25 hibe unsuru içeren uzun vadeli ve düşük faizli krediler, RKY olarak tanımlanmaktadır (TİKA, 2013, s.88).

TİKA (2010) raporuna göre, gelişmekte olan ülkelerdeki ekonomik kalkınmanın sağlanması ve refah seviyesinin yükseltilmesi birincil düzeydeki bir hedef konumunda yer almaktadır. Bunlara ek olarak hedeflerin gerçekleştirilmesi meselesinde ihtiyaç duyulan finansmanın sağlanması oldukça önemli olduğundan dolayı kalkınma

yardımlarına ihtiyaç duyan hem ülkeler hem de uluslararası kuruluşlar olabilmektedir. Bu bağlamda düşünüldüğünde hedeflerin finansmanı konusunda ülkelere yönelik verilen yardımlar iki taraflı, uluslararası örgütlere verilen katkılar ise çok taraflı kalkınma yardımları olarak adlandırılmaktadır (aktaran Tosunoğlu, 2013, s.5)

Bu zirvede alınan kararlar çevresel ve sosyal açıdan kalkınma olgusu; güvenlik, özgürlük ve barış gibi temel kavramların toplum içinde sağlanması için öncü nitelik taşımaktadır.

Binyıl Kalkınma Hedeflerinin temel amacı yoksulluğu en düşük seviyede tutarak yoksullukla beraber bireylerin okullaşma oranlarını arttırmak olmuştur. Böylece Binyıl Kalkınma Hedeflerinin insani gelişmeye önem verdiğini ve hedeflerini bunun üzerine inşa ettiği görülmektedir. BKH'lerin sayısal verilere bağlı olması nedeniyle sürekli ve sistematik ölçümler gerektirmektedir. Her ülkelerin gelişmişlik oranları farklılık gösterdiğinden dolayı ülkeler hedeflere ulaşmada eşit ölçüde kaynaklara sahip değildir ve aynı hızda hedefe ulaşamamaktadır. Bu hedeflere sağlıklı bir şekilde ulaşılabilmesi için ilgili kuruluşların, özel veya kamu sektörlerinin desteği gerekmektedir. Uluslararası kuruluşlar ve ülkeler bu hedeflerin gerçekleşmesi amacıyla kurumsal yapılarını bu doğrultuda revize ederek destek olmuşlardır (Binyıl Kalkınma Hedefleri Raporu, 2010, s.12)

1980'lerde ve 1990'ların başında Neoliberal söylemin yaygınlığı, BKH'lerde geniş uygulamalara yol açtı. İnsan temelli bir yapıya sahip olan Binyıl Kalkınma Hedefleri, daha eşitlikçi ve daha insan haklarına dayalı bir bildirge ile ülkeleri kalkındırmayı hedeflemiştir (Carant, 2017, s.19).

BKH'ler ekonomik büyümeden ziyade insan refahına odaklandığından dolayı, ülkelerin bu yönde ilerlemesini izlemek amacıyla 1990 yılında İnsanı Gelişme Raporları ortaya çıkartılmıştır. İnsanı Gelişme Endeksi (İGE) , hayatta kalmak, sağlıklı olmak ve eğitim gibi kavramlar üzerinden vurgu yaparak insanların yıllar içinde gelişmesini ölçmeyi hedeflemiştir. Bu kavramsal çerçeveye ek olarak verilerin sonuçlarını geliştirebilmek adına bir takım politika araçlarını ortaya çıkarmıştır.

1.3.2. Binyıl Kalkınma Hedeflerine Yönelik Eleştiriler

BKH'lerin, her ülkenin 'tarihi, kültürel ve politik koşullarını' göz önünde bulundurmamakta, böylelikle kalkınma için uygun olmayan önceden tasarlanmış modeller öngörmektedir 2008 sonrası mali çöküşten sonra Keynesyen söylemin yeniden ortaya çıkması, SKH'lerin BKH'lerden daha yaygın bir şekilde uygulanmasına yol açmıştır. BKH'ler kapitalist sisteme entegre olacak şekilde geliştirildiği için, yoksulluğun azaltılmasının başarısız olacağı beklenmektedir, çünkü belirlenmiş hedefler, mevcut yoksulluk düzeylerini ortaya çıkaracak yapıyı değiştirmek için büyük değişiklikler yapmamaktadır (Carant, 2017, s.19).

Sen ve Mukherjee (2013), gerekli sosyal, politik ve ekonomik haklar göz önüne alınmadığı takdirde, Binyıl Kalkınma Hedeflerinin kadınların eşitliği ve eğitimi gibi kalkınmanın temel taşı olan birçok konuda başarısız kalabileceğini ortaya koymaktadır. Ashwani Saith (2006)³, Binyıl Kalkınma Hedeflerinin, OECD'nin 1996 Uluslararası Kalkınma Hedeflerini göz önüne alırken dar kapsamlı bakış açısıyla yaklaştığından ve sonuç odaklı olduğundan gelişim sürecini başarılı tamamlayamadığını öne sürmektedir. Ogujiuba ve Jumare (2012), Binyıl Kalkınma Hedeflerinin kalkınmayı artan GSYH oranları olarak ele aldığı ve insan merkezli kalkınmayı ihmal ettiğini bunun sonucu olarak Binyıl Kalkınma Hedeflerinin başarısız olduğunu açıklamaktadır (Carant, 2017, s.24).

Clemens vd. (2007), BKH'lere ulaşmayı engelleyen birtakım araçlar olduğunu ve bunların, yardım ve diğer politikaların sınırlılıkları olduğunu ileri sürmektedir. Diğer eleştirmenler BKH'nin iyi niyetli olduğunu, ancak yeterince düşünülmüş olmadığını, dolayısıyla dikkati daha uygun hedeflerden ve daha etkili politika ve eylemlerden uzaklaştırdığını düşünmektedir (aktaran, Ogujiuba ve Jumare, s. 53)

Fukuda-Parr (2010), Binyıl Bildirgesi'nde sunulan 8 hedefin uygulanması aşamasındaki ilerlemenin asıl amacının, hedefleri başarmak olduğu konusunda şüphe duymaktadır (Fehling, Nelson, Venkatapuram, 2013, s.1113).

BKH'ler beşeri kalkınmayı merkezine alarak ilerleme göstermiş olsa da bazı zorluklarının olduğu ve bu zorlukların başarıyı engellediği çoğu eleştirmen tarafından

³ Birleşmiş Milletler'in eski danışmanı grigan liberal feminist

ortaya konulmuştur. Waage ve ark. (2010), BKH'lerin zorluklarını şu şekilde ortaya koymaktadırlar (Lomazzi, Borisch ve Laaser, 2014, s. 5-6);

- Dar kapsamlı olmaları,
- Sosyal, çevresel ve ekonomi boyutları dikkate almamaları,
- Eşitlik konusunun üzerinde yeterince durulmaması,
- Uluslararası ve ulusal bağlamda yeterince yetkinliğinin olmaması,
- Hedef ölçümlerinin istenilen sonuçları vermemesi

SKH'lerin yeni bir gündem oluşturması ve daha küresel bir yapıya sahip olması ile BKH'lerdeki eksikliklerin giderilebileceği öngörülmektedir. Ulaşılabilir hedeflerin varlığı ile birlikte ülkeler, kurumsal dönüşümlerini hedefler doğrultusunda revize etmeyi öncelikleri haline getirmektedir.

BKH'lerin başarılmış hedeflerinin yanı sıra başarı gösterilememiş hedefler hakkında eleştiriler bulunmaktadır. Özellikle temiz su ve sıhhi koşullarda başarıların yakalanamaması ve bu hedefleri destekleyecek GFATM gibi bir küresel fonlama mekanizmasının olmaması eleştirilerin odak noktası olmuştur (Sachs J. D., 2019, s.449).

1.4. Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri

UN General Assembly (UNGA) (2012) raporu, SKH'leri eylem odaklı, sayı olarak az ama içerik olarak zengin olan küresel bir yapıya sahip olduğunu ortaya koymaktadır. Sürdürülebilir kalkınma, aynı zamanda öncelikli alanlara yoğunlaşarak bu noktada ihtiyacı giderme konusunda geniş bir çerçeveye sahip olduğu da bilinmektedir (Sachs J. D., 2019, s.441).

SKH'ler, BM tarafından kabulü evrensel kalkınmanın öncüsünü konumunda olmuştur. SKH'ler, yoksulluğu ortadan kaldırmayı amaçlayarak eşitlik ve sürdürülebilirlikle beraber BKH'lerin geliştirilmiş halini temsil etmektedir. Haziran 2014'te BM, BKH'lerin bölümlerini modernize etmek ve yeniden yapılandırmak için teklif edilen 2015 sonrası SKH'leri paylaştı (Carant, 2017, s.16).

BKH'ler özünde ulusal değerini korumuş ortalamalara ve en yoksullara odaklanırken, SKH'ler ayrıştırılmış verilerle beraber en farklılaştırılmış ve savunmasız olan gruplara odaklanmaktadır (Jong & J. Vijge, 2020, s.1). Bu bağlamda incelendiğinde, UN (2015) ve Hulme & Fukuda-Parr'a göre (2009), SKH'lerin içeriği BKH'lere göre daha geniş kapsamlı bir ilerlemeyi ortaya koymaktadır. Bunlar (aktaran Jong, J. Vijge, 2020, s.3) ;

- Yoksulluğun yarıya indirilmesi değil tamamen ortadan kaldırılması meselesi,
- Bireyler arasındaki eşitsizliği azaltmadaki farkındalık,
- Hedeflerin evrensel olması hem gelişmekte olan hem de gelişmiş ülkeler için geçerli olması,
- Sürdürülebilirliğin ilk kez kalkınma ile birleştirilmesi,
- SKH'ler, BKH'lerin göz ardı ettiği özel sektörü de merkezine alarak diğer tüm toplumları kapsamaktadır.

SKH'ler, BKH'ler üzerine kurulmuş olup BKH içinde dâhil edilmeyen birçok hedef SKH'lerde yer bulmuştur. BKH'lerde yoksulluk çözülmesi gereken en önemli hedef konumundayken, SKH'lerde yoksulluk sadece çözülmesi gereken birçok hedeften biri olarak görülmektedir. Bu geniş çerçevede incelendiğinde SKH'ler uluslararası boyutta ülkelerin her açıdan kalkınmaları için gerçekleştirmesi gereken amaçlar bütünü olarak dünya gündeminde önemli yer tutmaktadır. Ülkelerin başarması gereken 17 SKH şunlardır (UNDP, 2022);

1. Yoksulluğa Son
2. Açlığa Son
3. Sağlık ve Kaliteli Yaşam
4. Nitelikli Eğitim
5. Toplumsal Cinsiyet Eşitliği
6. Temiz Su ve Sanitasyon

7. Erişilebilir ve Temiz Enerji
8. İnsana Yakışır İş ve Ekonomik Büyüme
9. Sanayi Yenilikçilik ve Alt Yapı
10. Eşitsizliklerin Azaltılması
11. Sürdürülebilir Şehirler ve Topluluklar
12. Sorumlu Üretim ve Tüketim
13. İklim Eylemi
14. Sudaki Yaşam
15. Karasal Yaşam
16. Barış, Adalet ve Güçlü Kurumlar
17. Amaçlar İçin Ortaklıklar

Belirlenen bu hedeflere ve göstergelere uyulması sonucunda ülkelerin kalkınmaları mümkün hale gelecektir. Hedeflerin ve göstergelerin temel amacı, özellikle az gelişmiş ülkelerin yanında olarak onların geliştirmekte olan ülkeleri veya gelişmiş ülkeleri yakalamasının sağlanmasıdır. 2008 krizi sonrası Keynesyen söylemin yeniden ortaya çıkması, SKH'lerin BKH'lerden daha yaygın bir şekilde uygulanmasına yol açmıştır (Carant, 2017, s.19).

Dünya, 1980'den bu yana yaşanan yoğun küreselleşme süreci boyunca dalgalanma süreci geçirirken, dijital çağın ortaya çıkışıyla birlikte gelirdeki eşitsizlikler genel olarak artma eğilimi göstermiştir. Her ülkenin gelişmişlikleri farklı olduğu için tek bir yapısal değişim ülkelerin hedeflere ulaşmasını sağlamayacağı ortaya çıkmaktadır. Her ülke birbirinden farklı olduğu için kendi ulusal ve alt yapısal sorunlarını göz önünde bulundurarak ulaşılabilir ve yapılabilir çözümler geliştirmeyi hedefleyerek evrensel hedeflerin gerçekleştirilmesi bağlamında kapsayıcılık ilkesi doğrultusunda ortaklıklar oluşturularak hedefleri başarıma oranlarını yükseltmeye çalışmışlardır (Sachs, 2012, s.2207).

SKH'lerin sürdürülebilir ve gerçekleştirilebilir olması için bazı ölçütleri göz önünde bulundurması gerekmektedir. Bunlar; ölçüleri planlamak, izleme mekanizmaları oluşturmak, gelişimi değerlendirmek, alt yapıyı geliştirmek, verileri doğrulamak gibi ölçütlerdir. SKH'lerin devamlı, gelişme ve var olanı geliştirme odaklı olması için belli süre zarfında hedeflerin ve gerçekleştirilme oranlarının üzerinden geçilmesi gerekmektedir (Yonglong Lu, 2015, s.433). Hedefleri başarıma oranlarını değerlendirirken ülkelerin ekonomik koşulları, alt yapıları, ulusal ve uluslararası sorunları göz önünde bulundurulmalıdır.

1.5. Sürdürülebilir Kalkınma ve Binyıl Kalkınma Hedeflerinin Ortak ve Farklı Yanları

SKH'ler ve BKH'ler açısından bakıldığında birbirine oldukça benzer gündemleri merkezlerine aldıkları görülmektedir. Ancak hedefler, yoksulluk konusu gibi bir olguyu farklı şekillerde algıladıklarından dolayı ortaya da birbirinden bağımsız sonuçlar ve fikirler çıkabilmektedir (Carant, 2017, s.17).

Yoksulluk SKH'ler için diğer belirlenen hedefler arasından sadece biri olarak ortaya konmaktadır. Diğer taraftan, SKH savunucuları, BKH'leri çok dar bir kalkınma kavramına sahip olduğunu ve sosyal, ekonomik ve çevresel olarak sürdürülebilir olan kavramlara göre daha dar bir çerçeveye ve sonuç odaklı olmayan hedeflere bağlı olduğu için eleştirmektedir (Razavi, 2016, s.26).

1990'larda başlayan bir gelişmenin sonucu olan BKH'ler, sağlanan destekleri etkili hale getirmeyi ve daha çok asıl hedef olan yoksulluğu azaltmaya odaklanmayı ve yoksulluğu sadece gelir eksikliğinden ziyade çok boyutlu bir olgu olarak değerlendirmeyi hedeflemektedir. Ayrıca BKH'ler, kalkınma politikasının daha iyi yönlendirilmesine ve etkinliğine katkıda bulunan tüm aktörlerin açıklanabilirliğini ve yorumlanabilirliğini arttırmıştır. BKH'ler belirlenen dönemler içerisinde hedefledikleri ve başardıklarının yanı sıra bazı zayıflıkları da bulunmaktadır (Fukuda-Parr, 2016, s.45-46). Bunlar;

- Belirlenen hedeflerde birçok eksiklerin bulunması (sivil toplum örgütlerinin eşitsizliği, yönetim ve ekonomik büyüme ihmali vb.),

- İnsan hakları standartları ve ilkeleriyle yeterince uyumlu olmaması,
- Neoliberal küreselleşme modelleriyle artma eğilimi gösteren yoksulluğu çözmek için temel nedenleri bilememek,
- Evrensel bir gündem olmaması ve var olan gündemin oldukça dar olması gibi bazı zayıflıkları barındırmaktadır.

Ekonomik, sosyal ve çevresel hayatta uygulanmaya çalışılan bu hedefler kalkınma meselesini tüm çerçevesiyle ortaya koyamamıştır. Binyıl Kalkınma savunucuları tarafından gerçekleşmesi beklenen bu hedeflerin uygulanamaması dünya üzerindeki gelişmekte olan ülkelerin başarısızlığı ile ortaya konulmaktadır.

Dahası, çoğu BKH'lerde sosyal sektörlere çok fazla odaklanmak, üretim sektörlerini ve ekonomik kalkınmayı ihmal etmekle de eleştirilmektedir. Geniş çerçeveden bakıldığında BKH'ler belirli sektörlere değil, insani gelişme hedeflerine odaklanmaktadır ancak bu noktada da bazı eksiklikleri olduğu vurgulanmaktadır (Fukuda-Parr, 2016, s.45). Bu yüzden hedefler ortak olarak gerçekleştirilememiştir. Tüm hedefler ayrı ayrı düşünüldüğü ve gerçekleştirilmeye çalışıldığı için bir bütünlük sağlanamamıştır.

BKH'ler ve SKH'ler gündemleri bakımından birbirlerinden ayrılmaktadırlar. BKH'ler daha çok sosyo-politik bir gündemi takip ederken, SKH'ler daha çevresel bir gündemi merkezine almaktadır. SKH ve Binyıl Kalkınma Hedefleri kapsam açısından ve temel alındıkları düşünceler dikkate alındığında farklılıklar göstermektedir. BKH'ler çoğunlukla yoksulluğu daha fazla hisseden insanların yaşam koşullarını iyileştirmeyi hedeflerken, SKH'ler sürdürülebilir bir iyileşmeyi göz önünde bulundurmaktadır. 2015 sonrası yeni bir uluslararası kalkınma gündemi, BKH'lerin güçlü yanlarına odaklanırken, zayıf yanlarını görmezden gelmektedir. BKH'ler, zayıf yanlarının olmasına rağmen anlaşılması oldukça kolay, ölçülebilir ve belirli bir süreyi kapsayan hedeflerden oluşmaktadır. Aynı zamanda evrensel olan hedefler, kısa ve uzun vadede başarıyı getirebilmek için hem sanayileşmiş ülkelerin hem de gelişmekte olan ülkelerin belirli düzeyde bir uyumunu gerektirmektedir (Stewart, 2015, s.288).

Rostow'un Gelişme Aşamaları Teorisine⁴ göre, gelişmekte olan ülkelerin, sanayileşmiş ülkelere kalkınma açısından yakalaması gerekmektedir. SKH'ler, sadece belirli konular ve belirli ülkeler üzerinde değil aynı zamanda her ülkenin eksikliklerine odaklanarak kalkınma evrimini tamamlaması gerekliliği üzerinde durmaktadır (Karaca ve Şahin, 2010, s.44).

Sosyal politikanın ekonomik politika ile entegre edilmesi ile birlikte var olan içsel ve dışsal eşitsizliklerin önüne geçmek, yapılan sosyal müdahale ile kalkınma için sağlanan kaynakların tahsisi sağlanmakta ve bunların nasıl yönetileceği konusunda birçok yol göstermektedir (Sachs, 2012, s.2208).

1.6. Sürdürülebilir Kalkınma Hedeflerinin Finansmanı – Kamu/Özel Ortaklığı

Gelişmekte olan çoğu ülkeler, bugün hala devam eden bazı ekonomik sorunlarla mücadele etmektedir. SKH'ler doğrultusunda incelendiğinde çoğu ülkenin temiz su kaynağına, elektriğe erişimi olmamakla birlikte alt sınıf olarak adlandırdığımız bazı ülkeler bu kaynakların tahsisini yeterli bütçe olmadığı için sağlayamadığı tahmin edilmektedir.

SKH'lere ulaşmak için geleceği inşa etmek adına yapılması gereken yatırımların önemi oldukça büyüktür. Yaşadığımız ülkede yaşamımızın bir parçası olan mal ve hizmetlere yaptığımız ödemeler bir nevi SKH'lerin yatırımı için yapılan yatırımlar anlamına gelmektedir. Ödenen vergilerle hükümetlerin yapmış olduğu yollar, sağlık hizmetlerinin sağlanması, güvenlik hizmetleri ve teknoloji yardımıyla bilimsel araştırmaların fonlanması gibi kamusal hizmetler de SKH'ler için yatırım ve finansman özelliği taşımaktadır (Sachs J. D., 2019, s.452-453).

17 hedefle gündemde olan sürdürülebilir kalkınma hedefleri ve iklim değişikliğinin ön planda olduğu Paris Anlaşması, dünyadaki tüm ülkelere gerçekleştirilebilir amaçlar sunmaktadır. Ülkelerin kendi kaynaklarına bağlı olarak

⁴ Teoriye göre, az gelişmiş ülke konumundan gelişmiş ülke konumuna geçebilmek için 5 tane aşamayı tamamlamış olmak gerekmektedir. Bunlar sırasıyla; geleneksel toplum, kalkışa hazırlık, kalkış, olgunluğa geçiş ve kitlesel tüketim toplumdur (Karaca & Şahin, 2010, s.44).

değişen bu süreç sürdürülebilir kalkınma hedeflerinin 6 dönüşümünü ortaya koymaktadır (Sachs vb.,2019, s.5). Bu dönüşümler sırasıyla şunlardır;

1. Eğitim, toplumsal cinsiyet ve eşitsizlik
2. Sağlık ve demografi
3. Enerjinin karbondan arındırılması ve sürdürülebilir sanayi;
4. Sürdürülebilir gıda, toprak, su ve okyanuslar
5. Sürdürülebilir şehir ve topluluklar
6. Sürdürülebilir kalkınma için dijital devrim

Sachs ve diğerleri (2019), yaptığı bu çalışmasında SKH'lerin başarılmasındaki temel etkenleri ortaya koyup bunlar üzerinde yoğunlaşmıştır. Günümüzde yaşanan pandemi sürecinde bu altı dönüşüm dikkate alınarak uzun vadede gelişme göstermek için plan yapılmaktadır (Sachs J. D., et al, 2019, s.805).

SKH'lerin başarılması için ortaya konmuş olan altı dönüşümü uygulamak için, uzun vadede, piyasalar ve hükümetler arasındaki ilişkinin yeniden düzenlenmesi gerekmektedir. Aynı zamanda hükümetler, kamu yatırımları yoluyla ekonomide daha merkezi bir rol oynayarak, zenginden fakire gelirlerin yeniden dağılımını ve çevresel ve sosyal sürdürülebilirliği sağlamak için endüstrinin düzenlenmesini sağlamalıdır (Cambridge University Press, SGD Report, 2020, s.7).

Gelişmekte olan ekonomiler, hedefleri gerçekleştirebilmeleri için önemli ölçüde bağışçılara, örgütlere, derneklere ve yabancı hükümetlere bağlı olduğu görülmektedir. Çoğu gelişmekte olan ülke için ulaşılan verilere göre, sürdürülebilir kalkınma hedefleri için finansmanın organize edilmesinin büyük ölçüde dış yardıma veya BM ve diğer yabancı hükümetler gibi çok taraflı kuruluşların bağışlarına bağlı kaldığını göstermektedir (Barua, 2019, s. 283).

SKH'leri gerçekleştirmek için kamu finansmanın en önemli noktası olan Resmi Kalkınma Yardımı (RKY), bir ülkenin vergi mükelleflerinin yardım yoluyla daha az gelişmiş ülkelerin kamu hizmetlerinin yapılmasına olanak tanımaktadır. RKY gibi

kamu finansmanlarının etkin olabilmesi için doğru belirlenmiş ve iyi analiz edilmiş bir yol haritasının olmasına ihtiyaç duyulmaktadır (Sachs J. D., 2019, s. 456-457).

Niculescu (2017), özellikle gelişmekte olan ülkelerdeki finansmanın çoğu RKY'ler olmasına rağmen SKH'ler için uygulanması beklenen mevcut finansman seviyesi, belirlenen zaman çizelgesine göre karşılaştırıldığında önemli ölçüde alt seviyelerde kaldığını ortaya koymaktadır (Aktaran Barua, 2019, s. 283).

Bu bağlamda oluşan kamu – özel ortaklığı SKH'lerin sağlanabilmesi için kapsayıcı bir aktör olarak değerlendirilmektedir. Özel sektör, kamu sektörünün eksik kaldığı yerlerde devreye girerek SKH'lerin gerçekleştirilmesi için gereken kontrol panelini en verimli hale getirmektedir. Bununla beraber özel sektör, kamu sektörünün, sivil toplum örgütlerinin ve sosyal grupların mali yükünü azaltarak değişime destek olmaktadır. Dünyanın her noktasında kurulan bu ortaklık ülkeden ülkeye göre değişiklik göstermekte ve aynı zamanda bazı ülkelerde kamu kesimi ve özel kesimin ağırlığı farklılık teşkil etmektedir.

Yatırımın mevcut durumu, SKH'lerin finansmanının ana kaynaklarının kamu sektörü ve RKY'lerden oluştuğunu ortaya koymaktadır. Şimdiye kadar özel sektör, SKH projelerine yeteri kadar katkı sağlayamadığından dolayı bu boşluğu kapatmak özel sektörün daha fazla katılımını da beraberinde gerektirmektedir. Ancak hem gelişmiş hem de gelişmekte olan ülkelerde olması gereken işbirliği eksikliği aynı zamanda yeterli bütçenin sağlanamaması gibi birtakım sorunları oluşturmaktadır (Aktaran Barua, 2019, s.286).

SKH'lere ulaşma konusunda kamu sektörü, teşvik yapıları oldukça kolaylık sağlamaktadır. Scheyvens ve diğerleri (2016), özel sektörün SKH'lere ulaşmaya yardımcı olmak için teknolojinin ve belirli deneyimlere ve kaynaklara sahip insan gücü gibi farklı yeteneklerin olduğunu ve bu görüş doğrultusunda Pedersen (2018), özel sektörün kaynak, uzmanlık ve deneyimlere katkıda bulunarak SKH'lere ulaşmada önemli bir rol oynadığını belirtmiştir. Pineda-Escobar (2019) ise şirketlerin SKH'lerin uygulanmasını sürdürülebilirlik planlarının ve stratejilerinin bir unsuru olarak gördüklerini ortaya koyarak diğer görüşleri de desteklemiştir (Rashed ve Shah, 2020, s.2) (Marx, 2019, s.1).

Lalaguna & Dorodnykh (2018), Gündem 2030'un, özel sektörün önemli bir paydaş olduğunu ve SKH'lerin ilerlemesinde etkili bir rol oynadığını (Scheyvens vd. 2016; Ridho vd., 2018), aynı zamanda ekonomik yatırımlar özel sektörün önemli bir argümanı olduğunu da ortaya koyarak (Sullivan vd. 2017), özel sektör planlarını ve stratejilerini SKH'lere uyum sağlayacak şekilde ortaya koyduğunu belirtmektedir (aktaran, Rashed ve Shah 2020, s.4).

Öte yandan, SKH'ler "sürdürülebilir sanayileşmeyi" ve "sürdürülebilir arazi kullanımını" teşvik etmektedir. SKH'lerin çoğu açıkça çevresel bozulmayı, kirliliği, iklim değişikliğini, atık yönetimini önleyerek ve kaynakların geri kazanılmasını teşvik ederek çevresel boyutlara odaklanmaktadır. Bu nedenle, ekonomik büyümenin çevre ve insan toplumu üzerinde olumsuz etkilere yol açan bu zorlu yönlerine yönelik acil eylemlere ihtiyaçlarını ülkelerin kendi yerel politikalarına entegre etmesi gerekmektedir (Lange Salvia vd., 2018, s. 842).

Pineda-Escobar (2019), Kolombiya'da yakın zamanda yapılan bir araştırma, şirketlerin sürdürülebilirlik raporlarına SKH'leri de eklemeye istekli olduklarını ve bunu sürdürülebilirlik stratejilerine dâhil etmeyi düşündüklerini ortaya koymuştur. Blasco ve diğerleri (2018), SKH'lerin kurumsal raporlamasına ilişkin 2018 KMPG araştırmasına göre, raporlama yapan şirketlerin % 55'i en çok SKH 4, 8 ve 12'ye dikkat ederken, raporlama yapan şirketlerin yaklaşık % 26'sı SKH 2, 14 ve 15'e daha az ölçüde önem verdiğini belirtmektedir. Ridho ve diğerleri (2018), Endonezya ve Rus şirketleri üzerinde yapılan başka bir çalışmada, özel sektörün belirli sayıda SKH'ye uygun şekilde katkıda bulunduğunu, ancak SKH'lerin diğer hedeflerine ulaşmak için şirketin uygulamasını artırmak adına daha fazla çaba gerektiğini ortaya koymaktadır (Aktaran Rashed ve Shah 2020, s.5).

Bu bağlamda düşünüldüğünde özel sektör, iş faaliyetleri ve verimliliği yoluyla bir kalkınma aktörü olarak hareket ettiği için, SKH'lere ulaşmada temel bir sorumluluğa sahiptir. Bunu yaparken, SKH'ler özel sektörü, insan ve çevre üzerindeki olumsuz etkileri ortadan kaldırmaya veya durdurmaya öncelik veren bir yapıya ortak etmiştir.

Sonuç olarak, bu sektör, SKH'lerin düzgün bir şekilde uygulanmasına yönelik 2030 Gündeminin gerekleri doğrultusunda plan ve stratejilerini değiştirmek ve iyileştirmek için etkili bir yol bulmalıdır. Ek olarak, hem hükümetler hem de özel sektör, hedeflerin gerçekleştirilmesi noktasında yardımcı olarak SKH'leri belirli kurallar çerçevesinde uygulanmasını sağlayarak Gündem 2030'a daha bağlı şekilde ilerlemeyi sürdürmektedir. SKH'lerin uygulamasının karşı karşıya olduğu temel zorluklar arasında hedefler ve hedeflerin arasındaki ilişkilerin bağlam ve karmaşıklığı yer almaktadır. Bu nedenle, özel sektör, minimum veri setini sağlamaya ve SKH'lerin uygulama sürecini izlemek için kapasite toplamaya odaklanmalıdır (Stafford-Smith, ve diğerleri, 2017, s. 916).

1.7. Sürdürülebilir Kalkınmada Ulusal Yönetişim

Sürdürülebilir kalkınma, savaş sonrası dönemde ortaya çıkan buhranlardan sonra, ulusal yönetişimin amaçlarını çevrenin ve doğal kaynakların korunmasını içerecek şekilde değiştirip ve sadece çevrenin değil, aynı zamanda gelecek nesiller için mevcut sosyal ve ekonomik kazanımların da korunmasını sağlamaktadır.

Sachs'a göre (2019), sürdürülebilir kalkınmanın belirlenmiş 3 boyutunun yanı sıra "iyi yönetişim" adı altındaki dördüncü bir boyutunda eklenmesi gerektiği görüşünü savunmaktadır. İyi yönetişim hem kamu hem de özel sektörü kapsamı içerisine almaktadır. Kamu ve özel sektör için belirlenmiş bazı yönetişim ilkeleri şunlardır (Sachs J. D., 2019, s.458);

1. Hesap verilebilirlik
2. Şeffaflık
3. Tüm paydaşların karar alma sürecine katılımı

Yönetişim terimi, yönlendirme kavramını temsil eder ve toplumsal sorunlarla uğraşan devlet, piyasa ve sivil toplum temsilcilerinin ortak bir sorumluluğu olarak görülmektedir (Driessen & Glasbergen, 2002, s. 246).

Yönetişim için bir çerçeve olarak, sürdürülebilir kalkınma, genel olarak ulusal hükümetlerin meşruiyetini, özellikle de küreselleşme ve Sovyetler Birliği'nin

çöküşünden bu yana daha yaygın hale gelen serbest piyasa ideolojisini baltalayan birden çok argümanlara bir yanıt sağlamaktadır (Dernbach, 1998, s.69).

Tolbert ve Baum (1985)'a göre, savaş sonrası dönemde kalkınmayı, özellikle ekonomik kalkınmayı teşvik etmek için birkaç önemli finansal kurum ve uluslararası anlaşmalar oluşturulmuştur. Dünya Bankası olarak bilinen Uluslararası Yeniden Yapılanma ve Kalkınma Bankası, düşük faizli krediler, hibeler ve diğer yardımlar sağlayarak savaştan zarar görmüş ekonomileri yeniden inşa etmek ve "az gelişmiş ülkelerde" kalkınmayı teşvik etmek için kurulmuştur (aktaran, Dernbach, 1998, s.10).

Brundtland Komisyonunun yayınladığı raporda, insani politikalarla ilerlemeyi korumaya ve sürdürmeye, insan ihtiyaçlarını karşılamaya ve insani emelleri gerçekleştirmeye yönelik mevcut çabaların çoğu, hem zengin hem de fakir ülkeler genelinde bakıldığında sürdürülemez olduğu görülmektedir (UN, Our Common Future, 1987, s.8).

1992 Birleşmiş Milletler Çevre ve Kalkınma Konferansı, "Ortak Geleceğimiz"'e bir yanıt olarak ortaya çıkmıştır. Komisyon, çevre ve kalkınma sorunlarını sentezlemek ve bütünleştirmek için uyumlu bir çabayı temsil etmektedir (Dernbach, 2018, s.21)

1.8. Sürdürülebilir Kalkınmada Aktörlerin Rolü

Sürdürülebilir kalkınmayı desteklemek için yapılan hamleler, kamu/özel ortaklığında bahsedildiği üzere sürdürülebilir kalkınmayı bireyler, şirketler ve kurumlar gibi aktif faaliyet gösteren toplum ve toplulukların hayatlarına entegre etmektir. Sürdürülebilir kalkınmanın her bir hedefi ülkelerin hâlihazırda var olan refahını artırmaya ve sağlam bir gelecek kurmaya yönelik olduğu görülmektedir.

SKH'lerin gerçekleşmesi meselesinde sürdürülebilir kalkınmayı teşvik edebilecek kurum ve kuruluşlara aktör denilmektedir. Bahsedilen aktörleri üç gruba ayırmak mümkündür. Özel, kamu ve gönüllü sektör olmak üzere 3'e ayrılan aktörler sürdürülebilir kalkınmayı teşvik etmek adına bir takım roller üstlenmektedir (Nitoaia ve Camara, 2018, s.169).

1.8.1. Kamu Sektörü

Kamu sektörü, hükümet tarafından sunulan kamu servislerini uygulamaktadır. Bu kararlar makro düzeyde alındığı için ülkelerin, sürdürülebilir kalkınma yolunda ilerlemesini sağlamak yerel yönetimin görevi haline gelmektedir (Nitoaia ve Camara, 2018, s.170). Hükümetin aldığı çoğu kararlar sürdürülebilir kalkınmanın çevresel ve sosyal ayağıyla ilgili olmaktadır. Ulaşım, enerji, barınma, eğitim gibi faktörler sosyal hayat ve çevre üzerinde doğrudan etkisi vardır. Bu bağlamda, hükümet sürdürülebilir kalkınma üzerinden tahmin edilenden fazla etkiye ve role sahiptir. Young S.T. ve Dhanda K. K., (2013) sürdürülebilir kalkınmanın ele alınmasında hükümetin 4 rolünü tanımlamaktadır (Young ve Dhanda, 2013, s.215);

1. Politika geliştirme
2. Düzenleme
3. Kolaylaştırma
4. İç sürdürülebilir yönetim

Bunlara ek olarak hükümetin sürdürülebilir kalkınmayı teşvik etmek için uygulayabileceği yöntemler arasında; yasalar koyup uygulamak, doğal kaynakları ve devlete ait mülkleri yönetmek, kaynakları yeniden dağıtmak, sürdürülebilir kalkınmayı kolaylaştırmak (vergilendirme yöntemi) ve fon tahsisi sağlamak gibi argümanlar da yer almaktadır (Young ve Dhanda, 2013, s.216).

Küresel olarak sürdürülebilir kalkınmanın sağlanabilmesi ve desteklenmesi için öncelikle yerel anlamda bazı araçların sağlanması gerekmektedir. Özellikle fabrikaların yaydığı kirliliğin önüne geçilmesi, çevre dostu politikaların uygulamaya konması gibi kararlar sürdürülebilir kalkınmanın destekleyicisi olacaktır.

1.8.2. Özel Sektör

Sürdürülebilir kalkınmanın sağlanması noktasında diğer bir önemli araç, özel sektördür. Özel sektörler politikalarını, sürdürülebilir kalkınma çerçevesinde tekrar düzenleyerek hizmetlerine devam etmektedirler. Ürettikleri mal ve hizmetlerin çevre politikalarına uygunluğunu ve sürdürülebilirliğini ölçmek, yeni teknolojiler

yardımıyla çeşitli stratejiler uygulamak özel sektörün hedefleri arasındadır. Sürdürülebilirlik sorununu ele almak, politikalar ve stratejiler için sağlam bir temel oluşturmak ortak paydaşlara, hükümet ve işletmelerin ortaklığına ihtiyaç duyulmaktadır (Keijzers, 2005, s.4).

1.9. Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri Gelişimi

SKH'lerin gelişimini inceleyebilmek için sağlam, net ve eksiksiz verilere ihtiyaç duyulmaktadır. Hedeflere ulaşmak için izlenecek yolların inşa edilmesi, ilerlemenin izlenmesi gibi eylemlilikler için önemli bir aktör konumundadır (Kroll, Teksoz, Durand-Delacre, Sachs, & Schmidt-Traub, 2017, s. 547). BM İstatistik Komisyonu (UNSD), SKH'lerin gelişimini ölçmek için 230 küresel gösterge tavsiye etmekle birlikte göstergeler her ülke için kapsamlı olmamaktadır, bazı ülkeler bu verilerden ve göstergelerden mahrum kalmışlardır. Bu eksikliğin temel sebebi geniş çerçeveli bir istatistiksel sistemin olmamasıdır. Bu şekilde sağlam bir sistemin kurulması ise uzun zaman alacağından dolayı bazı hükümetler, SKH'lerdeki ilerlemeyi görebilmek için Gönüllü Ulusal İncelemeler (VNR) başlattılar (Kroll, Teksoz, Durand-Delacre, Sachs, & Schmidt-Traub, 2017, s. 547).

Veriyi ve kanıtı temel alan bir uygulama ve takip sürecini başlatmak adına SKH'lerin küresel, bölgesel, ulusal ve alt ulusal düzeylerde fonksiyonel hale getirilmesine yardımcı olacak bilimsel olarak kanıtlanmış sağlam argümanlara ihtiyaç duyulmaktadır (Durand-Delacre, Kroll, Teksoz, 2017, s.548). Bunlar;

1. Küresel, bölgesel ve ulusal olmak üzere bu düzeylerde sağlanan SKH göstergeleri için 2015 yol haritası nedir?
2. Bir ülke için belirli bir SKH'ye ulaşma konusunda nasıl yol katediyor ve temel zorlukları neler?
3. Ülkelerin 2030 Gündemi ve 17 SKH'yi uygulama çabaları nasıl ilerliyor, ne şekilde karşılaştırılabilir ve zaman içerisinde izlenebilir?

4. SKH'leri başarabilmek için yardımcı olan politikalarla ilgili olarak ülkeler arasında takibin yapılabilmesi için hangi veri boşluklarının doldurulması gerekmektedir?

Çok sayıda göstergeyi tek bir şekilde rapor ederken, belirli alanlar hakkında çok fazla ayrıntı sağlamak, bir ülkenin toplam performansının nasıl ölçüleceği sorusunu açık bırakmaktadır (Kroll, Teksoz, Durand-Delacre, Sachs, & Schmidt-Traub, 2017, s. 548). Verilerin çok fazla olması, analizi ve hedeflerin takibini zorlaştırdığı için ülkeler ve BM adına 2030 Gündemindeki ilerlemeyi gözden kaçırmaktadırlar.

Bileşik endekslerden bazıları, siyasi karar almada, politikalara karar verme konusunda ve daha fazla araştırma yapma meselesinde önemli bir yere sahiptir. Endekslerin açıkça ortaya koyduğu ilerleme ve gelişme yolunda yapılması gerekenler BM öncülüğünde ülkeler tarafından yapılmaktadır.

Bertelsmann Stiftung ve Sürdürülebilir Kalkınma Çözümleri Ağı (SDSN), ülkelerin SKH temellerini ölçmede ve gelecekteki ilerlemeyi görebilmesine yardımcı olmak için Temmuz 2016'da 193 BM üye devletinden 149'unu kapsayan verilerle birlikte ilk SKH Endeksini ve Gösterge Tablolarını yayınlamıştır (Sachs, Schmidt-Traub, Kroll, Durand-Delacre, & Teksoz, 2016, s.8). SKH Endeksi aynı zamanda her ülkenin kendisini bölge, kendi seviyesindeki diğer ülkelerle ve diğer tüm ülkelerle karşılaştırma imkânı sunmaktadır. Her bir SKH için 0'dan 100 kadar olan bir gelişim süreci ön plana çıkmaktadır. En kötü skor 0 (sıfır), en iyi skor ise 100 (yüz) olarak belirlenmiştir (Sachs, Schmidt-Traub, Kroll, Durand-Delacre, & Teksoz, 2016, s.9).

Yıllık SKH Endeksi, hedefler arasında yeterli veriye sahip 149 ülke için standartlaştırılmış, nicel, şeffaf ve ölçeklendirilebilir bir SKH ilerleme süreci belirlemektedir (Kroll, Teksoz, Durand-Delacre, Sachs, & Schmidt-Traub, 2017, s. 548). SKH Endeksi ve Gösterge Tabloları, en zengin ve gelişmiş ülkelerin bile hedefleri gerçekleştirme konusunda sıkıntı yaşadıklarını gözler önüne sermektedir. Aşağıda bölgelere ait endeks skorları verilmiştir. Verilerin ulaşılabilirliği göz önüne alınarak 2020 – 2022 yılları arasındaki bölgelerin endeks değerleri kullanılmıştır.

Tablo 1: Bölgelerin Endeks Skorları

	2020	2021	2022
Doğu ve Güney Asya	67,25	65,7	65,9
Doğu Avrupa ve Orta Asya	70,93	71,4	71,6
Latin Amerika ve Karayipler	70,38	68,6	69,5
Orta Doğu ve Kuzey Afrika	66,30	67,1	66,7
Okyanusya	49,62	50,1	52,3
OECD Üyeleri	77,30	77,2	77,2
Sahraaltı Afrika	53,13	51,9	53,6

Kaynak: <https://dashboards.sdindex.org/explorer>

SKH endeksini hesaplamak için, hedeflere ait her bir göstergenin verileri en iyiden en kötüye şeklinde sıralanmaktadır. Bazı göstergelere ait en yüksek değerler “en kötü” olarak gösterildiği gibi (bebek ölüm hızı vb.) bazı göstergelerdeki en yüksek veriler “en iyi” (okullaşma oranı) anlamına gelebilmektedir. Her bir gösterge için en kötü değeri belirlemek amacıyla, puanlamayı yaparken aykırı değerlerden aşırı etkilenmemesini sağlamak için ilk olarak verilerin en kötü %2,5'i hesaplamaya dâhil edilmeden kaldırılmaktadır. Daha sonra her göstergeye ait bir sonraki en kötü değerler belirlenip bu değeri dağılımın en alt yüzde 2,5'ine uygulanmaktadır (Sachs et al. 2016, s.13).

Bu hesaplamayı yaparken en kötü skorla beraber en iyi skor da elde edilmektedir. Hesaplamalar sonucunda ortaya çıkan en iyi puan, “kimseyi geride bırakmama” ilkesi doğrultusunda “mükemmel” ve teknik olarak uygulanabilir hedef anlamına gelmektedir (örneğin, sıfır aşırı yoksulluk, sıfır yetersiz beslenme, %100 okul bitirme) (Sachs et al. 2016, s.13). Rose (1995)’e göre, bazı durumlarda, veriler elde edilemeyebileceğinden veya tanımlanamayacağından (örneğin çocuk ölüm oranı,

doktor yoğunluğu, trafik ölümleri, yaşam beklentisi, Gini indeksi) böyle bir “mükemmel” hedef bulunmamaktadır (Sachs et al. 2016, s.13).

Burada, bu gösterge için ülke örneğindeki ilk 5 değerin ortalamasını kullanılmaktadır. En iyi değerlerin ortalamasını aşan tüm ülkelere en iyi yani “mükemmel” değeri verilmektedir. Daha sonra her ülke için 0 ile 100 arasında değişen düzeltilmiş bir gösterge puanı oluşturulmaktadır. Bu düzeltilmiş gösterge puanı, ülkenin en kötü (0) ve en iyi durumlar (100) arasındaki değişimini ortaya koymaktadır. Örneğin 70 puan, ülkenin en kötü puandan en iyi puana giden yolun %70’inde yer aldığını göstermektedir (Sachs et al. 2016, s.13-14).

Tablo 2: Ülke Gruplarının SKH Gelişimi

SKH ENDEKS SKORLARI			
	2020	2021	2022
Düşük Gelirli Ülkeler	52,47	51,0	51,6
Düşük - Orta Gelirli Ülkeler	61,65	60,1	61,8
Üst - Orta Gelirli Ülkeler	73,24	70,8	71,5
Yüksek Gelirli Ülkeler	77,73	78,1	77,5

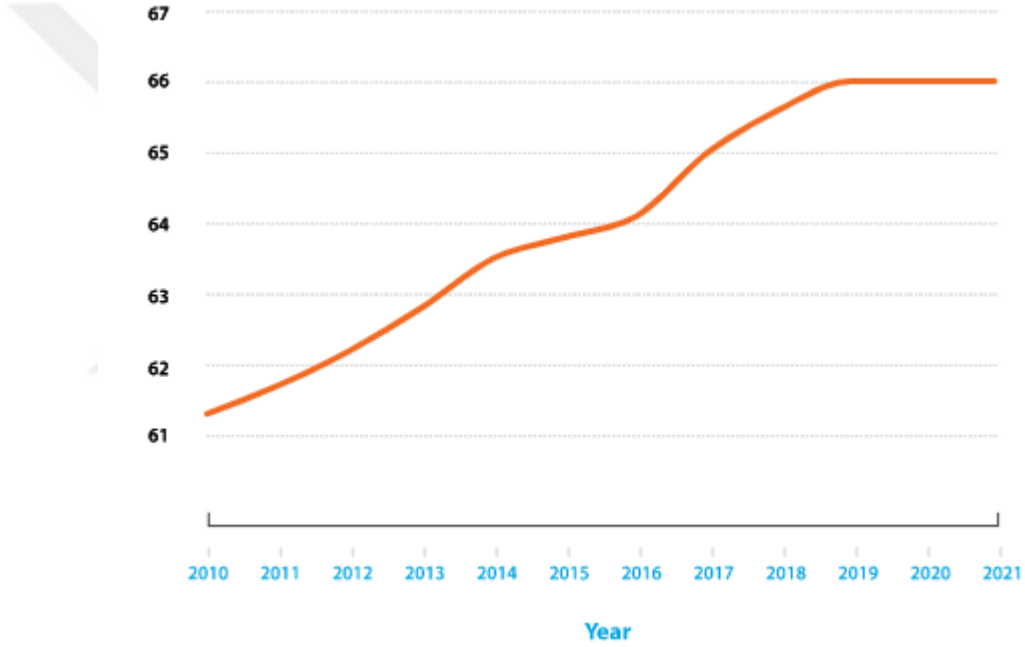
Kaynak: <https://dashboards.sdgindex.org/explorer>

Düşük gelirli ülkelerin diğer ülke gruplarına göre daha az endeks skoruna sahip olması var olan kaynakları ve belirlenen politikalar için sağlanabilecek finansmanın varlığına göre belirlenmektedir. Tabloya genel olarak bakıldığında pandemi itibari ile bir düşüşün olduğu ve orta gelirli grubun dâhil olduğu kısımlarda bir yukarı yönlü eğilimin olduğu görülmektedir (SDG Report, 2022, s.17).

Düşük gelirli (LIC) ve düşük - orta gelirli (LMIC) ülkelerin hedeflere ulaşmaları tamamen mümkün değil fakat yüksek gelirli ülkeler (HIC) ve OECD ülkeleri 17 hedefin tamamına olmasa da genel olarak hedeflere ulaşmaya diğer ülke gruplarından daha yakın gözükmemektedir. Bu ülkeler, SKH 1 (Yoksulluk Yok), SKH 3 (İyi Sağlık ve Refah), SDG 6 (Temiz Su ve Sanitasyon) ve SKH 7 (Ulaşılabilir Temiz Enerji) dâhil olmak üzere sosyo-ekonomik sonuçlar ve altyapı ve hizmetlere temel erişim ile ilgili hedeflerde daha iyi performans göstermektedir (SDG Report, 2022, s.17).

OECD üyeleri ve yüksek gelirli ülkeler, SKH Endeksi'nde daha iyi puan almaktadırlar. Ancak, SKH Gösterge Tablolarında gösterildiği gibi, OECD ve yüksek gelirli ülkeler yüksek puanlar alsa da iklim değişikliği gibi bazı hedeflerde zayıf performans göstermektedirler ve bu da yalnızca toplam SKH Endeksi puanlarını dikkate almanın bazı eksikler doğurduğunu ortaya koymaktadır (Kroll et al. 2017, s. 549).

Şekil 3: Tüm zamanların SKH Endeks Skorları (Dünya Ortalaması)

Kaynak: The Sustainable Development Report (2022)

SKH Raporu'na (2022) göre, dünya ortalamasının sahip olduğu endeks değerleri yukarıda belirtilmiştir. Dünya ortalamasına bakıldığında ilerleme kaydedildiği görülen SKH'leri karşılamak için, yoksul ülkeler aşırı yoksulluğu sona erdirmeye, temel altyapıya erişim sağlama, çevresel bozulmayı önleme ve sosyal içermeyi teşvik etme konusunda önemli ilerleme kaydetmelidir. Daha zengin ülkeler, iklim değişikliğini ele almada, eşitsizlikleri azaltmada, biyolojik çeşitlilik kaybını durdurmada ve SKH'lere ulaşmak için küresel ortaklığa ihtiyaç duyma konusunda ciddi zorluklarla karşı karşıya oldukları görülmektedir (SDG Report, 2022, s.10).

Şekil 4: Bölgelerin SKH Cari Durumu (2022)

	Doğu ve Güney Asya	Doğu Avrupa ve Orta Asya	Latin Amerika ve Karayipler	Orta Doğu ve Kuzey Afrika	Okyanusya	OECD Üyeleri	Sahraaltı Afrika
SKH 1							
SKH 2							
SKH 3							
SKH 4							
SKH 5							
SKH 6							
SKH 7							
SKH 8							
SKH 9							
SKH 10							
SKH 11							
SKH 12							
SKH 13							
SKH 14							
SKH 15							
SKH 16							
SKH 17							

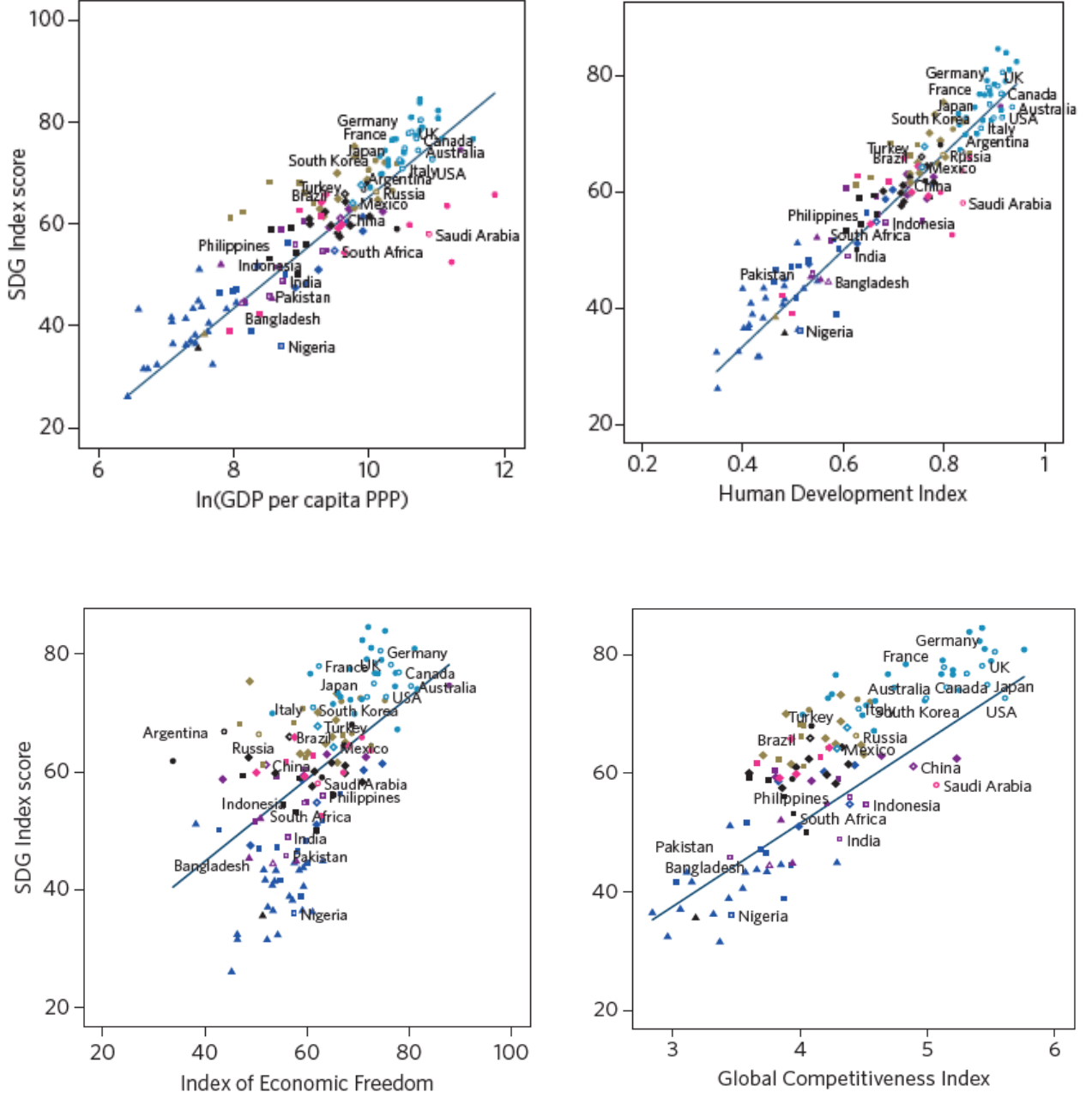
	SKH Başarıldı
	Önemli sorunlar devam ediyor
	Büyük zorluklar devam ediyor
	Zorluklar devam ediyor

Kaynak: <https://dashboards.sdindex.org/explorer>

SKH'lere ulaşmak, temel olarak fiziksel altyapıya (yenilenebilir enerjinin de işin içinde olduğu) ve insan sermayesine yönelik bir yatırım gündemine sahip olan politikaların belirlenmesiyle olmaktadır. Yine de dünyanın en yoksul yarısı, düşük gelirli ülkeler (LIC'ler) ve düşük-orta gelirli ülkeler (LMIC'ler) - sermayeye eşit

koşullar düşünüldüğünde piyasa erişiminden yoksun oldukları görülmektedir (SDG Report, 2022, s. viii).

Şekil 5: Kişi Başına Gelir/İnsani Gelişme Endeksi/ Ekonomik Özgürlük Endeksi

Kaynak: Kroll, Traub, Teksöz, Delacre, Sachs (2017)

SKH Endeksi, ekonomik ve sosyal olarak birçok olgudan etkilenebilmektedir. Bunların başında ekonomik ilerlemenin en yaygın kullanılan göstergesi olan kişi başına gayri safi yurtiçi hâsıla (GSYİH) gelmektedir. İkinci olarak okur yazar oranı, eğitim, sağlık ve yaşam düzeyinin bir göstergesi olan İGE son olarak ülkelerin ekonomik rekabet edebilirliklerinin ortak bir endeksi olan Küresel Rekabet Edebilirlik Endeksi SKH endeksi için önemli rol oynamaktadır. SKH Endeksini hesaplarken korelasyon İGE ve GSYİH ile güçlü şekilde, Ekonomik Özgürlük Endeksi ile de zayıf şekilde özellik göstermektedir (Kroll et al. 2017, s.549).

1.10. COVID – 19 Etkisinde Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri

2019 yılının Aralık ayında Çin'in Wuhan kentinde ortaya çıkan ve 2020 yılında tüm dünyaya yayılan Corona virüsü, pandemi halini alarak milyonları etkilemiştir. Sürdürülebilir kalkınmanın üç boyutu olan ekonomik, sosyal ve çevresel alanlarda büyük yıkım yaratan COVID – 19, 2030 Gündemini gerçekleştirme hedefinde de büyük bir engel oluşturmuştur. Gerek sosyal kurumların geçici olarak kapatılması gerek ekonomik olarak çöküşün başlaması küresel ölçekte krizin belirtileri olmuştur. Ekonomik olarak iyi bir performans sergileyemeyen ülkeler, yavaşlayan ekonomik büyümesi, artan borç yükleri ve azalan rezervleri gibi sorunlarla karşı karşıya kalmıştır. COVID – 19 en çok yoksul kesimi etkilemiş ve var olan eşitsizliği daha da arttırarak sonu gelmeyen bir ıraksama yaratmıştır (Öner ve Şen, 2021, s.958).

1.10.1. Covid – 19'un Sürdürülebilir Kalkınma Üzerindeki Kısa Vadeli Etkileri

SKH'leri gerçekleştirebilmek daha iyi bir dünya için oldukça gerekli olmaktadır. Yaşanan COVID – 19 sonrasında bu durum daha da önemli hale gelmiştir. Eğer ülkeler, belirlenen hedeflere zamanında ulaşılabilseydi pandeminin yaratacağı yıkımın daha az olabileceği tahmin edilmektedir. Günümüz yaşam koşulları ve yaşananlar, sürdürülebilir kalkınmayı sağlamak için COVID – 19'u da düşünerek hareket etme gerekliliğini ortaya koymuştur. Bu şartlar altında sürdürülebilirliği sağlamak ülkelerin

ana hedeflerinden biri olarak daha önemli hale gelmiştir. Bu bağlamda incelendiğinde kısa vadede ülkelerin politikaları şu yönde olmalıdır (Sachs J. , ve diğerleri, 2020, s.2-3);

- Öncelikle virüsün yayılması engellenmeli ve gerekli tedbirler alınmalıdır.
- Çalışma zorunluluğu olan kesimlere ek yardım yapılmalı ve virüsü taşımaları engellenmelidir.
- Okul, eğitim merkezleri gibi yerler açılacaksa ciddi önlemler alınmalı, her şey sistematik olmalıdır.

Sürdürülebilir kalkınma hedeflerinin en önemli konusu olan yoksulluk üzerinde ciddi tedbirler alınması gelişim süreci için gerekli olmaktadır. COVID- 19'un en çok etkisinin görüldüğü kesim yoksullar olduğundan dolayı hem sürdürülebilir kalkınma açısından hem de pandemi açısından ülkelerin birincil odak noktası olmalıdır. Çoğu ülkede var olan SKH'lerin de içinde olduğu sağlık sistemleri gelişmiş olmadığından virüsün yayılmasını engellemekte ve belirti gösteren kişileri tedavi etmekte oldukça zorlanmaktadır (Sachs J. , ve diğerleri, 2020, s.2-3).

SKH'leri belirli çerçevede gelişimini sağlayabilmek için finansal düzenlemelere gerek duyulmaktadır. COVID -19'un yaşandığı dönemde ticaretin aksaması ülkelere sıcak para girişini engellemesinden dolayı yaşanan sıkıntıların hedeflenen politikaları gerçekleştirmek yönünde büyük çaplı sıkıntı oluşturduğu tahmin edilmektedir. SKH'leri gerçekleştirebilmek için gelişmekte olan ülkelerin artan kamu finansmanını teşvik adına vergiler, RKY'ler ve diğer ek kaynaklar belirlendiği ortaya konmuştur (Sachs, J., et al 2021, s.1).

Şekil 6: COVID – 19'un SKH'ye Kısa Vadede Etkileri

	Olumlu Etki
	Orta Derecede Negatif Etki
	Yüksek Negatif Etki
	Bilinmeyen Etki

SKH 1 Aşırı Yoksulluk	Savunmasız gruplar üzerindeki olumsuz etki
SKH 2 Sıfır Açlık	Küresel gıda arzı ve ticaretindeki azalma nedeniyle gıda güvensizliği, çalışma koşullarının olmamasından dolayı kötü beslenme
SKH 3 Sağlık ve Kaliteli Yaşam	Pandemi dolayısıyla sağlık hizmetlerinin aksaması
SKH 4 Nitelikli Eğitim	Okulların uzun süreli kapatılması
SKH 5 Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliği	Kadınlar üzerindeki olumsuz ekonomik etkiler Karantina döneminde artan aile içi şiddet
SKH 6 Temiz Su ve Sanitasyon	Dezavantajlı gruplarda temiz suya erişim sıkıntısı
SKH 7 Erişilebilir ve Temiz Enerji	Ekonomik büyümedeki yavaşlama, enerji fiyatlarında düşüşe neden olur, Yenilebilir kaynaklar için teşvikleri azaltılabilir
SKH 8 İnsana Yakışır İş ve Ekonomik Büyüme	Küresel ekonomik kriz yaşanması
SKH 9 Sanayi Yenilikçilik ve Alt Yapı	Sanayi verilerinde düşüş ve iflasların yaşanması
SKH 10 Eşitsizliklerin Azaltılması	Özellikle savunmasız gruplarda ve mültecilerde yaşanan olumsuz etki
SKH 11 Sürdürülebilir Şehirler ve Topluluklar	Kentsel sorunların yaşanması, toplu taşımının durması
SKH 12 Sorumlu Üretim ve Tüketim	Azalan ekonomik faaliyet ve tüketim nedeniyle doğal kaynak kullanımında kısa vadeli azalmanın yaşanması
SKH 13 İklim Eylemi	Çevreyi koruma önlemlerinin azalması
SKH 14 Sudaki Yaşam	Azalan küresel ekonomik faaliyet ve tüketim nedeniyle deniz biyoçeşitliliğine yönelik tehditlerde kısa vadeli azalma yaşanması
SKH 15 Karadaki Yaşam	Pandemi sebebiyle azalan küresel ekonomik faaliyet sonucu karadaki biyoçeşitliliğe yönelik tehditlerde kısa vadeli azalma
SKH 16 Barış, Adalet ve Güçlü Kurumlar	Salgının sağlık ve ekonomik sonuçlarını hafifletmek için hükümetler üzerinde artan baskı
SKH 17 Amaç için Ortaklıklar	Uluslararası yardım topluluğunun en yoksul ülkelerin ihtiyaçlarına karşı duyarlılığının pandemi sebebiyle olası azalması

Kaynak: The Sustainable Development Report (2020)

Gelirleri turizm, ihracat gibi kalemlere bağlı olan ülkelerin, pandemi sürecinde oldukça fazla şekilde sıkıntı çektiği görülmektedir. Pandemi sırasında üretimleri yapılamayan malların, ithalatı gerçekleştirilemeyen ham maddelerin ve ara maddelerin sonucunda çoğu firma iflasın eşiğine kadar gelmiştir. Virüs ile beraber ekonomideki ve borsadaki dalgalanmalar, petrol fiyatının düşmesine, zaman zaman altın fiyatlarında artışa ve döviz kurunda dalgalanmalara yol açmıştır. COVID – 19’un ekonomiye ve SKH’lere kısa vadeli etkileri göz önünde bulundurularak etkili politikalar ve araçlar belirlenmesi önemsenmiştir. Uzun vadede pandemi çerçevesinde döviz kurunu

dengede tutmanın, üretimi, tüketimi ve turizmi canlandırmanın en etkili yolları bulunulması önerilmiştir (Sachs J., et al 2020, s.8-9).

1.10.2. COVID – 19’un Sürdürülebilir Kalkınma Üzerindeki Uzun Vadeli Etkileri

SKH’lerde, yaşanan virüsün kısa vadeleri etkilerinin yanı sıra ülkelerin kalkınmalarına en çok katkı sağlayacak uzun vadeli önlemlerin alınması ve politikaların uygulanması oldukça önemlidir. İleride COVID – 19’a benzer bir salgının ortaya çıkmasına karşın ülkelerin daha sağlıklı ve kararlı hareket etmeleri için var olan süreci düşünerek aktörler belirlenmelidir. Böyle bir durumlar karşı karşıya kalındığında en başta sağlık sektörünün yani SKH 3’ün oldukça güçlü olması gerekmektedir. Sağlık hizmetlerine önem vermeli ve gerekli yatırımların yapılması ilerisi için çok önemli olmaktadır (Sachs J., et al 2020, s.vi).

COVID - 19 ile beraber petrol fiyatlarının düşmesi ihracat gelirinin azalmasına neden olmuş ve bu durumdan hidrokarbon ihraç eden ülkeler daha olumsuz etkilenmiştir. Bunun sonucu olarak ödemeler dengesinde ihracat kaleminin azalması ekonomideki dengeleri değiştirmiş ve ülkeden para çıkışının daha çok olmasına sebep olmuştur (Sachs J., et al 2020, s.9).

Yüksek gelirli ülkeler pandemiye bağlı olarak ve gelirlerinin olanak tanıdığı koşulların sebebiyle yoğun bir borçlanma gerçekleştirirken, daha az gelire sahip düşük gelirli gelişmekte olan ülkeler aynı imkânlardan yararlanamadığı görülmektedir. Yüksek gelirli ve düşük gelirli ülkelerin mali açıdan aralarındaki farkın kısa vadeli en büyük sebebi, zengin ülkelerin pandemiden fakir ülkelere göre daha hızlı kurtulmaları olarak gösterilebilir. Zengin ülkeler var olan kaynaklarını etkin şekilde kullanarak fazla hasar almadan bu süreçten kurtulduğu tahmin edilmektedir. SKH Raporu (2021), düşük gelirli gelişmekte olan ülkelerin mali olanaklarını artırabilmesi için birtakım önerilerde bulunmaktadır (Sachs, J., et al 2021, s.2):

- Düşük gelirli gelişmekte olan ülkeler için likidite artırımını sağlayacak daha gelişmiş küresel para yönetimi
- Birtakım küresel vergi reformlarıyla desteklenen vergi tahsilatı

- Borç tahsilatında yardım sağlanması

SKH finansmanını sağlayabilmek ve düşük gelirli ülkelerin daha aktif rol oynayabilmesi için IMF, düşük gelirli ülkelerin kolay borçlanabilmesi adına likidite sağlama kapasitesini genişletmeye karar vermiştir. Covid - 19 devam ettiği sürece başarılı bir kalkınma ve büyümenin gerçekleşmesi oldukça zor bir ihtimal haline gelmektedir (Sachs, J., et al 2021, s.5).

1.10.3. COVID - 19'un Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri Üzerindeki Olumsuz Etkileri

Günümüz pandemi sürecinde ve ekonomik krizde yaşanan fiyat artışları iç üretimde ve tüketimde birtakım sıkıntıları beraberinde getirdiğinden dolayı dünya üzerinde çoğu ülkelerin gıda bakımından dışa bağımlı olması gıda ithalatını meydana getirmekte ve iç üretimi sağlayamamaktadır (Sachs J., et al 2020, s.6). Ülkelerin, bu dönemde fakirleşmesi ve gerekli temel ihtiyaçlara erişememesi küresel bir sorun haline gelmektedir.

SKH'lere bakıldığında SKH 1, SKH 2'yle beraber özellikle SKH 3 yani sağlık sektörünün de derinden etkilendiği görülmektedir. Hastanelerde doktor ve hemşire yetersizliği, ilgili ilaçlara erişimin sağlanamaması, yatak kapasitelerinin azlığı bu süreçte SKH 3'ün yeniden analizini gerektirmektedir. SKH 4, eğitimin sağlanamaması genç nüfus üzerinde oldukça olumsuz sonuçlar doğurmuştur. Her seviyeden eğitime ara verildiği bu dönemde, öğrencilerin okuldan uzak kalması öğrenme ve adapte süreçlerini olumsuz etkilemiştir. Özellikle fiziksel eğitimden dijital eğitime geçilmesi çoğu öğrenciyi ekonomik olarak da zora sokmuştur. Bu ve buna benzer zorluklarının yanında bazı çevresel faydaları da olmuştur. Durma noktasına gelen fabrikaların yaydığı CO2 emisyonunun azalması ve hava kirliliğinin önüne geçilmesi COVID – 19'un olumlu yönü olarak gösterilebilir (Sachs J., et al 2020, s.6).

Sürdürülebilirliği sağlayabilmek adına barış ve diplomasinin önemi Ukrayna – Rusya arasında çıkan gerginlikle daha çok ortaya çıkmıştır. Bununla beraber Covid – 19'un ortaya çıkmasının yarattığı yıkımın sonuçları, ülkelerin dikkatini SKH'lerden ve Paris İklim Anlaşmasından çekmektedir. Elde edilen sonuçlara göre dünya

genelinde 2020 ve 2022 yılları göz önüne alındığında üst üste iki yıl boyunca SKH'lerde herhangi bir ilerleme kaydedilememiştir (Sachs, J., et al 2022, s.vii). SKH'lere ulaşabilmek küresel bir plan ve sağlam bir finansmanı beraberinde getirmektedir. Ulusal ve uluslararası çıkabilecek sorunlara karşı önceden hazırlıklı olmalı ve geleceğin inşası için geniş kapsamlı bir yol haritası oluşturulmalıdır. Yaşanan krizler sonucunda belirlenen hedeflere ulaşmak giderek zorlaşmaktadır. Dış ticaretin daralması, ithalat ve ihracat kalemlerinin giderek azalması, döviz kurlarının dalgalı şekilde seyretmesi ve yukarı yönlü bir eğilim göstermesi de ülkeleri ekonomik olarak etkilemektedir. Talep – arz kısmının da etkili çalışmaması ticaretin durgunlaşmasına sebebiyet vermektedir. Günümüzde içerisinde bulunduğumuz kriz ve salgın ortamından kurtulup geleceğe yönelik hedefleri gerçekleştirebilmek için ciddi finansman olanaklarına sahip olmak gerekmektedir. Bu bağlamda SKH'lere ulaşmak için büyük toplumsal "dönüşümlere" ihtiyaç duyulan ve gelişmenin gerçekleşmesi gereken alanlar (Sachs J. D., ve diğerleri, 2019, s.806-810);

1. Küresel orta öğretime ulaşmak için eğitimin sağlanması (SKH 4) ve yoksulluğun azaltılmasını sağlamak (SKH 1)
2. Pandemiye sona erdirmek ve Küresel Sağlık Kapsamına ulaşmak için sağlık sistemleri (SKH 3)
3. Kirliliği karbondan arındırmak ve azaltmak için sıfır karbonlu enerji ve döngüsel ekonomiyi sağlamak (SKH 7, SKH 12, SKH 13)
4. Sürdürülebilir gıda, arazi kullanımı ve biyolojik çeşitliliğin ve ekosistemlerin korunması sağlamak (SKH 2, SKH 13, SKH 15)
5. Konut, toplu taşıma, su ve kanalizasyon dâhil olmak üzere sürdürülebilir kentsel altyapıyı inşa etmek (SKH 11)
6. Çevrimiçi eğitim ve e-devlet hizmetleri dâhil olmak üzere diğer tüm SKH yatırımlarını desteklemek için evrensel dijital hizmetleri etkin kılmak (SKH 9).

Bu 6 önceliğe ait finansmanı gerçekleştirebilmek hedeflere ulaşabilmek için oldukça önemlidir. Özellikle az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerin gerekli

finansmanı sağlayabilmesi için geniş çaplı yardımlara ihtiyaçları vardır. Hedefleri gerçekleştirebilmek için artan SKH finansmanı için aşağıdaki yöntemler izlenmelidir (Sachs, J., et al 2022, s.3);

1. Artan yurtiçi vergi gelirleri
2. Çok taraflı kalkınma bankalarından artan borçlanma
3. Uluslararası sermaye piyasalarında bağımsız borçlanma
4. Artan RKY
5. Artan bağışlar
6. Ağır borçlu ülkeler için borçların yeniden yapılandırılması

Ülkelerin birbiriyle yardımlaşması, bağışların artması ve borçların yapılanması gibi aktörlerin etkin rol oynaması SKH için finansmanı sağlayacaktır. Özellikle kriz dönemlerinde finansal sistemlerin sıkıntıya girmesi sonucu hedeflere ulaşamamak istenilen geleceği riske sokmaktadır.

COVID - 19 sonrası toparlanma her ülke için aynı şekilde gerçekleşmemiştir. Pandemi sırasında, zengin ülkeler acil durum harcamalarını borç yoluyla desteklemeyi başarmış, bu da kısa vadeli erimelerin önlenmesine yardımcı olmuştur. Ancak bu tablonun gelecek nesillere bırakacağı etkinin ağır olması tahmin edilmektedir (Sachs, J., et al 2022, s.11)

2030 Gündeminin ve SKH'lerin 2015 yılında kabul edilmesinden sonra, hükümetlerin çoğunluğu 2021 yılına kadar hedefleri uygulamak için stratejiler ve eylem planları geliştirmiştir. Birçok hükümet için bu, 2030 Gündemi amaç ve hedefleriyle oldukça bağlantılı olacak şekilde ulusal bir sürdürülebilirlik stratejisini ortaya koymaktadır. Bununla birlikte, bazı hükümetler, SKH'lerin her hükümet tarafından kendi görev alanı çerçevesinde (kapsamlı bir ulusal eylem planı yerine) uygulandığı bir ana akım yaklaşımı benimsemeyi tercih etmişlerdir (Sachs, J., et al 2022, s.35).

İleriye bakmak, verileri sağlamak ve yeni ortaklık biçimlerini (kamu ve özel sektör (teknoloji sağlayıcıları dâhil) içerisinde ölçeklendirmek, SKH politikalarının

teşvik edilmesine yardımcı olabilir. Teknolojik yeniliklere açık olmak ve bilimsellik içerisinde istatistiksel kapasitelere, Ar-Ge'ye, eğitim ve becerilere daha fazla ve uzun süreli yatırım yapılması insani gelişmenin de önünü açarak hedefleri gerçekleştirme imkânı sunmaktadır (Sachs, J., et al 2022, s.x).

İKİNCİ BÖLÜM

BRICS-T ÜLKELERİNİN SÜRDÜRÜLEBİLİR KALKINMA HEDEFLERİ AÇISINDAN ANALİZİ

Bu bölümde, BRICS kavramının ortaya çıkışı ve evrimi ile kavramın ortaya çıkış sebeplerinin neler olduğu hakkında bilgiler verilmektedir. Buna ek olarak Türkiye'nin konumu da dikkate alınarak BRICS ülkeleri ile birlikte analize dâhil edilmektedir. Bu kapsamda sürdürülebilir kalkınma hedefleri çerçevesinde ülkelerin performanslarının ortaya konması hedeflenmektedir.

Günümüzde ABD'nin sahip olduğu hegemonik gücün sorgulandığı koşullara tanıklık edilmektedir. Küresel düzende, yeni bölgesel güçlerin ortaya çıkması ve ABD'nin zayıflayan hegemonik aktörlerin yerine geçmesi şaşırtıcı bir durum olmayacaktır. Günümüzde yaşanan küresel güç geçişleri bazı soruları da beraberinde getirmektedir. Bu sorulardan en önemlisi; küresel güç olma yolunda ilerleyen ülkelerin gerekli olan sürdürülebilir ekonomik büyüme yaratma kapasitesine sahip olup olamayacağıdır. Bu bağlamda incelendiğinde oluşan güç geçişi ile uluslararası sistemde BRICS'lerin yükselişinin açık örneğidir (Öniş Z. ve Kutlay M., 2013, s.1410).

Tablo 3: BRICS Ülkeleri ve Türkiye'nin Kurumsal Performans Sıralaması

	TÜRKİYE	BREZİLYA	RUSYA	HİNDİSTAN	ÇİN	GÜNEY AFRİKA
Yolsuzluk Algılama Endeksi (180) * 2021	96	96	136	85	66	70
Demokrasi Endeksi (167) *2021	103	47	124	46	148	44
Küresel Rekabet Edebilirlik Endeksi (141) *2019	61	71	43	68	28	60
İnsani Gelişmişlik Endeksi (189) *2018	54	84	49	130	87	115
GDP (207) *2021	19	12	11	6	2	31

Kaynak: TransparencyInternational <https://www.transparency.org/en/cpi/2021/index/nzl>, Economist Intelligence Unit Democracy Index 2021, World Economic Forum global competitiveness index 2019, UNDP, World Bank, Öniş ve Kutlay (2013)

Tablo 3'te görüldüğü gibi BRICS ve Türkiye'nin kurumsal performans sıralamalarını incelediğimizde her kalemde farklı bir sıralama karşımıza çıkmaktadır. BRICS ülkeleri arasında öne çıkan Çin ve Rusya, 2006 yılından itibaren aktif olan demokrasi endeksi sıralamasında sonlarda yer alırken küresel rekabet endeksleri ilk sıralarda yer almaktadır. Ülkelerde uygulanan yönetim sistemleriyle belirlenen demokratikleşme süreçlerinin ekonomiye yansımaları farklı boyutlarda olabilmektedir.

Tablo 4: BRICS Ülkelerinin Verileri

	BREZİLYA	RUSYA	HİNDİSTAN	ÇİN	GÜNEY AFRİKA
GSYİH (2021)	1,608,981,22	1.775.799.92	3,173,397.59	17,734,062,65	419.946.43
NÜFUS (2021)	213.993.441	143,446.06	1,393,409.03	1.412.360.00	60,042.00
KBD GSYİH (2022) -CARİ ABD DOLARI	8.57 Bin	12.57 Bin	2.52 Bin	14.1 Bin	6.98 Bin
İGE (2019)	0,765	0,824	0,645	0,761	0,709
GİNİ KATSAYISI (2020)	48.9	36.0	35.7 (2011)	48.9 (2019)	63.0 (2014)
İLERİ DÜZEY TEKNOLOJİ İHRACAT (%) (2020)	11	9	11	31	6
SAVUNMA HARCAMALARI (%) - (2020)	1.4	4.3	2.9	1.7	1.1
DEMOKRASİ ENDEKSİ (2021)	6.86	3.24	6.91	2.21	7.05
PATENT BAŞVURULARI (2020)	24,338	34,984	90,401	153,686,817	6,688

Kaynak: The World Bank (2022), İnsani Gelişme Endeksi, Economist Intelligent Unit (2021)

Hurrell'e göre (2006), BRICS ülkeleri günümüzde dört farklı noktada dikkat çekmektedir. Bunlar (aktaran Poyraz, 2019, s.437);

1. Ülkelerin ekonomik, askeri ve politik kaynaklarının olması,
2. Küresel yönetimde daha çok söz sahibi olmak istemeleri,

3. İş birliği için kendi aralarında resmi kanallarının olmasını istemeleri,
4. Kapitalist sistemdeki diğer ülkelerden farklı olduklarını söylemeleri

BRICS ülkeleri sahip oldukları GSYH, kişi başına GSYH, nüfuslarına, yapmış oldukları askeri harcamalara, doğrudan yabancı sermaye yatırımları çekebilmelerine ve düşük üretim maliyetlerine göre diğer ülkelerden farklılaşarak uluslararası meselelerdeki tutumları ile dikkat çekmektedir (Ağır ve Yıldırım, 2015, s.39).

Tablo 5: BRICS –T Ülkelerinin Kişi Başına Düşen Gelirleri

EKONOMİLER	KİŞİ BAŞINA GELİR (ABD DOLARI)
Yükselen Piyasalar ve Gelişen Ekonomiler (ortalama)	6.72 Bin
Gelişmiş Ekonomiler (ortalama)	54.85 Bin
Dünya (ortalama)	13.45 Bin
Brezilya	8.57 Bin
Rusya	12.57 Bin
Hindistan	2.52 Bin
Çin	14.1 Bin
Güney Afrika	6.98 Bin
Türkiye	8.08 Bin

Kaynak: IMF (2022)

Doğal kaynak bakımından zengin olan Rusya'nın dünyadaki petrol rezervlerindeki payı ve BRICS – T ülkeleriyle karşılaştırılması Tablo 6'da ortaya konmaktadır.

Tablo 6: Rusya'nın Petrol Rezervi

Sıra	Ülkeler	2015 Rezervi	2020 Rezervi	Pay %
8	Rusya	80.000	80.000	4,5
13	Çin	24.649	26.023	1,46
15	Brezilya	15.314	13.000	0,73
24	Hindistan	5.643	4.605	0,26
...	Türkiye	334	340	0,02

Kaynak: <https://www.enerjiatlası.com/rezerv/dunya-petrol-rezervi.html>

BRICS – T ülkelerinden Güney Afrika hariç ülkelerin petrol rezervleri yukarıdaki gibidir. İncelenen ülkeler arasında enerji kaynakları bakımından zengin olan Rusya dünya sıralamasında 8.konumda yer almaktadır. Rusya'nın ekonomisinin büyük çoğunluğunun enerji sektörüne bağlı olduğu düşünülürse dış ticaretin azalması Rusya ekonomisinin aleyhine bir durum olmuştur.

2.1. BRIC Kavramının Ortaya Çıkışı

2001 yılında Brezilya, Çin, Hindistan ve Rusya'nın bir araya gelmesiyle ülkelerin İngilizce baş harflerinin birleşimi sonucu BRIC⁵ ülkeleri meydana gelmiştir. Bu ülkelerin baş harflerinden oluşan BRIC iş birliği mekanizması kavramsal çerçevesi ilk defa O'Neill (2001) tarafından tanımlanmıştır (Battal, Akan, 2019, s.2). BRIC ülkelerinin temel özellikleri şunlardan oluşmaktadır;

- Nüfuslarının fazla olması
- Zengin doğal kaynaklara sahip olması

⁵ Brazil, Russia, India, China

- Hızla artan ulusal gelirleri
- Tüketici sayısının fazla olması

2000 yılının sonunda, Brezilya, Rusya, Hindistan ve Çin'de (BRIC) satın alma gücü paritesine göre ABD doları cinsinden GSYİH dünya GSYİH'sinin yaklaşık % 23,3 olarak görülmektedir. Mevcut GSYİH bazında, BRIC'in dünya GSYİH'sindeki payı % 8'dir. (Sachs G., 2001, s.1)

Toplam yüzölçümleri dünya yüzölçümünün % 25'inden, nüfus toplamı da dünya nüfusunun % 40'ından daha fazladır. Ekonomik göstergeler temel alınarak bakıldığında küresel ekonomik gücün, geleneksel ekonomik lider olarak kabul edilen G7 (Kanada, Fransa, Almanya, İtalya, Japonya, İngiltere ve ABD) ülkelerinden BRIC ülkelerine kayacağı ve BRIC ülkelerinin ekonomik alanda dünya liderliğini ele geçirebileceği değerlendirmeleri yapılmaktadır (Hult, 2009:1; Haibin, 2012:1).

"Dreaming With BRICs" başlıklı Goldman Sachs raporunda; 2050 yılına kadar küresel ekonomiye yönelik öngörülerinde 2050 yılında Çin'in dünyanın en büyük ekonomisi, üçüncü büyük ekonominin Hindistan, dördüncü büyük ekonominin Brezilya, altıncı büyük ekonominin ise Rusya olacağı ileri sürülmektedir. Bunun yanı sıra Çin ve Hindistan'ın imalat ve hizmet sektöründe, Brezilya ve Rusya'nın da hammadde sektöründe belirleyici güç olacakları da ifade edilmiştir (Wilson & Purushothaman, 2003, s. 1-24).

Çin ve Hindistan'ın imalat ve hizmet sektöründe, Brezilya ve Rusya'nın ise hammadde sektöründe küresel bir aktör olacakları tahmin edilmektedir (Wilson & Purushothaman, 2003, s. 1-24).

2.2. BRIC İş birliğine Güney Afrika'nın Katılımı

2001 yılında, 60 milyona yakın nüfusa sahip bir ülke olan Güney Afrika, BRICS zirvesine, ekonomisinin büyüklüğünden çok aktif küresel diplomasisi ve bölgesel etkisi nedeniyle katılmaya davet edilmiştir (Haibin, 2012, s.3).

BRICS iş birliği mekanizması üye ülkelerinin, zengin doğal kaynaklarının olması, BRICS iş birliği mekanizması üye ülkelerinin nüfusunun dünya nüfusunun

yüzde 43'ünü, dünya ekonomisinin de yüzde 30'unu kapsaması BRICS iş birliği mekanizması üye ülkelerinin dünya ekonomisindeki önemini artırmaktadır (aktaran Battal ve Akan, 2019, s.1).

Hindistan ve Çin'de yüksek nüfusun getirisi ile artan üretim miktarı, Güney Afrika ve Brezilya'da doğal kaynak bolluğu, Rusya ve Brezilya'da mühendislik ve bilimde güçlü beşeri sermayeleri ile dünya ekonomisine başarılı bir şekilde entegre olması, BRICS ülkelerinin dikkat çekmesine yol açmaktadır (Güney, 2017, s.32).

BRICS ülkeleri incelendiğinde Çin'in ihracat odaklı yapısı, Hindistan'ın iletişim ağırlıklı hizmetler sektörü, Brezilya, Rusya ve Güney Afrika'nın hammadde ihracatı ve doğal kaynak bolluğunun olduğu ekonomileri yönetimlerde etkin rol oynamaktadır (İstikbal, Dilek, & Yanartaş, 2019, s.59).

2.3. BRICS Ülkeleri

Vandemoortel (2013), BRICS ülkelerini diğer ülkelere ayıran özellikler arasında emeğin diğer ülkelere göre görece ucuz, üretim maliyetlerinin daha düşük olması, tüketim oranı ve ihracat düzeylerinin diğer ülkelere göre yüksek olması ve bunların getirdiği sonuçlara bağlı olarak milli gelir düzeylerinin yüksek olması gibi etkenlerin olduğunu ortaya koymaktadır. Aynı zamanda sermaye piyasalarının entegrasyonunun getirisiyle beraber ihracata dayalı büyüme modelinin ön planda olması gibi bazı nedenler ile birlikte Türkiye ekonomisinin BRICS ülkelerine benzer özellikler gösterdiği ortaya koyulmaktadır (aktaran Güney, 2017, s.31).

2.3.1. Brezilya

2.3.1.1. Brezilya Ekonomisi

Brezilya dünyanın en büyük 10 ekonomisi arasında yer almaktadır. Latin Amerika ve Karayipler bölgesindeki en büyük ve ürün çeşitliliğinin en fazla olduğu sanayi merkezidir. Yoğun nüfusuyla ve 2 trilyon dolardan fazla GSMH'siyle Latin Amerika'nın birinci ülkesidir.

Brezilya tarım ürünleri (kahve, soya, şeker kamışı, kakao, pirinç, mısır, portakal, pamuk, buğday, tütün), canlı hayvan türleri (et, tavuk), ağaç ürünleri (kâğıt), deri ve ayakkabı ile mineral ve metal ürünlerinde demir-çelik, alüminyum) dünya çapında karşılaştırmalı üstünlüğe sahiptir ve en çok ihracat yapan 20 ülke arasında yer almaktadır.

Brezilya yaşamış olduğu krizler ve siyasi belirsizlik dönemlerinden sonra yüksek enflasyon, eşitsiz gelir dağılımı gibi ekonomik sorunla karşılaşmış ancak bu dönemi 1990'lı yıllarda ortaya atılan sağlam makroekonomik politika uygulamalarıyla atlatmayı başarmıştır (Ağır ve Yıldırım, 2015, s.42).

Brezilya, dünyanın en büyük ekonomilerinden biri olmasına rağmen yoksulluğu aşamamış olmasıyla dikkatleri üzerine çekmektedir. Yoksulluk üzerine yapılan çalışmalara rağmen yoksulluk ülke için oldukça büyük bir sorun olmaktadır. Ülkenin, kuzey ve kuzeydoğu bölgeleri, güney bölgelerine göre daha yoksul olmaya devam etmektedir (Soares, Souza, Silva, Silveira, 2016, s.1).

Tablo 7: Brezilya'nın Yıllar Boyunca Değişimi

	1980-1989	1990-1999	2000-2009	2010-2019
Büyüme oranları	2,99	1,87	3,41	1,4
Kişi başı milli gelir (Cari ABD Dolar)	-----	7529	10684	14607
Enflasyon, GSYİH deflatörü (yıllık%)	309,36	851,55	8,32	6,67
Mal ve hizmet ihracatı (GSYİH'nin yüzdesi)	10,13	8,58	13,58	12,22
Mal ve hizmet ithalatı	7,72	9,09	12,71	13,24

**GSYİH'nin
yüzdesi)**

**Doğrudan
yabancı yatırım,
net girişler (BoP,
Cari ABD Dolar)**

**Gelir Eşitsizliği /
Gini Katsayısı ***

**İnsani Gelişme
Endeksi**

1.743.400.000 10.587.500.000 26.272.627.183,60 79.989.470.262,80

----- 53.9

----- 0.6458 0.701 0.750

Not: * 2010-2018 yıllarını içermektedir.

Kaynak: The World Bank, HDR, UNDP (2021)

Lula da Silva (2002 – 2013), döneminde yaptığı girişimlerle ve Aile Fonu adını taşıyan ekonomik destek programı ile 2010 yılına kadar Brezilya nüfusunun yüzde 25'ini oluşturan 12 milyon aileye yardım yapılarak yoksulluğu ortalama düzeylere getirmeyi başarmıştır (aktaran, Yıldırım, 2020, s.524)

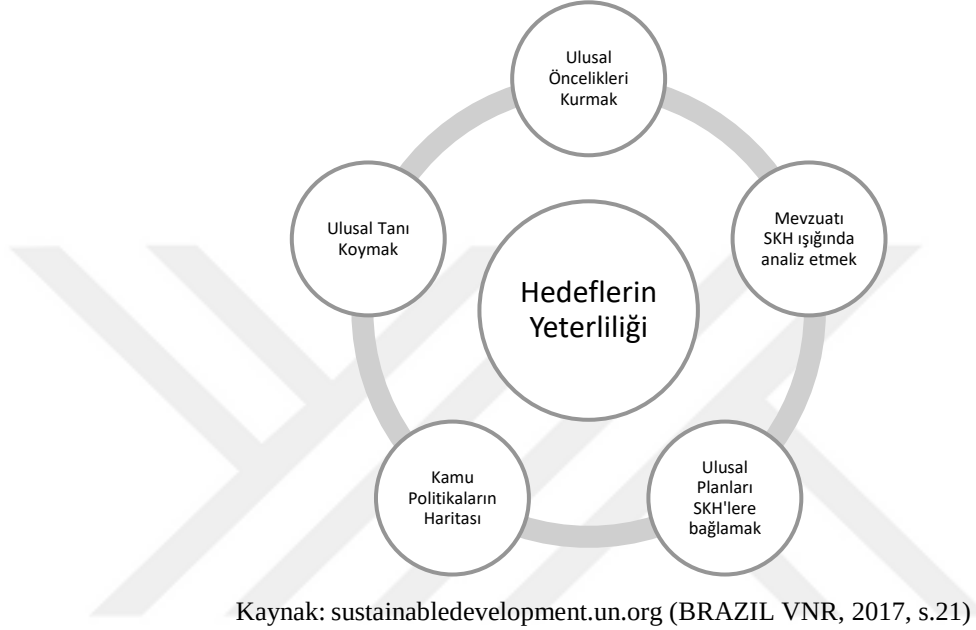
2.3.1.2. Brezilya'da Sürdürülebilir Kalkınma Hedeflerinin Kurumsal Dönüşümü

Brezilya, 1992 Dünya Zirvesi ve 2012 Rio +20 Konferansı'na ev sahipliği yaparak uzun süredir sürdürülebilir kalkınmanın savunucusu olmuştur. Brezilya Hükümeti, sürdürülebilir kalkınma hedeflerini gerçekleştirme yolunda bazı temel adımları izlemektedir. Bunlar (Brazil VNR, 2017, 20);

- Ulusal Yönetişim; 2030 Gündemini uygulamak için gerekli kuruluşlar ile sivil toplum örgütleri gibi, entegrasyonu sağlayarak daha objektif ve eşitlikçi bir yaklaşımla hedefleri gerçekleştirmektedir.
- Hedeflerin Yeterliliği; Brezilya Hükümeti hedefleri gerçekleştirebilmek için ülkenin sosyoekonomik şartlarını, hedefleri uygulamak için kullanılması gereken kaynakların yeterliliği gibi birçok faktörü göz önünde bulundurmaktadır.

- Ulusal Göstergelerin Tanımı; Açıklanan ve ortaya konan verilerin ne anlam ifade ettiği ve ülkenin mevcut durumuna nasıl katkı yaptığı açıklanmalıdır.

Şekil 7: Brezilya'nın Kurumsal Hedef Çerçevesi

Farklı bölgesel, çevresel, kültürel ve sosyal çeşitliliği içinde barındıran Brezilya Hükümeti, uygulayacağı sürdürülebilir kalkınma hedeflerini ülke geneline yaymaktadır. Bu amaçla hedeflerin gerçekleştirilmesi meselesinde sivil toplum örgütlerinin, kamu ve özel sektörün desteğiyle gerekli yönetim sağlanarak hedeflenen amaçlara ulaşılabilmektedir (Brazil VNR, 2017, 21).

Brezilya'da artan üretimin vasıtasıyla gelişen zenginliğe rağmen yoksullar yoksul kalmaya ve gelir bölüşümü eşitsiz olmaya devam etmektedir. Her ne kadar Güney Amerika kıtasının gözde ülkesi konumunda olsa da ülke içinde yaşanan ekonomik ve siyasi sorunlar günümüzde devam etmekte, buna bağlı olarak SKH'lerin gerçekleştirme gücünü azaltmaktadır. SKH'lerin sağlam ve gerçekçi olabilmesi için Brezilya Hükümeti, BKH'lerdeki eksikliklerini ön plana koymaktadır. 2030 gündeminin gerçekleştirilmesi için hedeflerin ve gündemin ülke genelinde yerleştirilmesi gerekmektedir. Gerekli ulusal yönetim ve ortaklıkların sağlanması

ile hedeflerin ülkeye entegrasyonu sağlanmaktadır. Sürdürülebilir kalkınma hedeflerinin ülke bazında yerelleştirme önerileri şunlardır (BRAZIL VNR, 2017, 21);

Şekil 8: Brezilya'nın SKH Çerçevesinde Dönüşümleri

Kaynak: sustainabledevelopment.un.org (Brazil VNR, 2017, s.21)

Brezilya Hükümeti için yapılan “Çok Yıllık Plan⁶” adı altındaki bu rapor, hükümetin orta vadede gerçekleştirmesi gereken hedeflerinin ana aracıdır. 1988 Federal Anayasasında öngörülen bu plan programlardan, hedeflerden ve girişimlerden oluşmaktadır (VNR SDG Report, 2017, s.26). 2030 gündeminin içselleştirilmesindeki ilk adım sürdürülebilir kalkınma hedefleriyle çok yıllık planın entegreli bir şekilde ilerleyebilmesidir. Yürürlüğe konulan bu plan doğrultusunda sürdürülebilir kalkınma hedeflerinin ülke kapsamında uyarlanabilirliği kontrol edilmektedir. Yapılan araştırmalar sonucunda sürdürülebilir kalkınma hedeflerinin yüzde 86’sı ve göstergelerin yüzde 78’inin mevcut plana uygun olduğu ortaya konmuştur (VNR SDG Report, 2017, s.26-27).

⁶ Çok Yıllık Plan (The Multi-Year Plan), SKH’lerin gerçekleştirilmesine yardımcı olmak için hükümet eylemlerinin orta vadeli planlarını, 4 yıllık bir dönem için kamu yönetimi yönergelerini içerir.

Brezilya, 2030 Gündeminin uygulanmasına yönelik sekiz hükümet temsilcisinden oluşan SKH Yerel Komisyonu'nu (2016) oluşturmuştur. Bu komisyonun sorumluluğunda olan bazı araçlar şunlardır (Brazil VNR, 2017, 30);

- 2030 Gündemini gerçekleştirmek için bir eylem planı hazırlamak
- SKH'leri uygulamak için hedefler, araçlar ve eylemler belirlemek
- SKH'lerin gelişimini takip edip düzenli raporlar hazırlamak
- Ulusal ve uluslararası forumlarda sürdürülebilir kalkınma tartışmaları için girdiler hazırlamak
- SKH'lerin başarılmasına katkıda bulunan başarılı uygulamaları ve girişimleri belirlemek, sistematikleştirmek ve yaymak
- Eyalet, ilçe ve belediyelerde SKH'lerin yayılması ve uygulanması için Federal Birimlerin kamu kurumları ve ajansları ile entegrasyonu teşvik etmek

Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri Yerel Komisyonu, eyalet, bölge ve belediye hükümetleri ve sivil toplumdan meydana gelen 16 temsilciden oluşmaktadır. Bu Yerel Komisyon, hedefleri her açıdan analiz ederek kurumsal yönetişimi desteklemektedir. Yıllardır tartışma yaratan, sürdürülebilirliğin sağlanması konusu Brezilya'nın sadece ekonomik açıdan değil aynı zamanda sosyal ve siyasi açıdan da bir dönüşümünü kapsadığını ortaya koymaktadır. Kurumların sadece ekonomiyi canlandırmakla yükümlü olmadığı, aynı zamanda siyasi düzeni de sağlamayı amaçlandığı ülke liderleri tarafından bilindiğinden dolayı Brezilya bu açıdan bakıldığında kurumların varlığı açısından oldukça avantajlı bir yerde bulunmaktadır. Tüm kaynaklarını etkin bir şekilde SKH'leri gerçekleştirme üzerinde kullanarak çok kutuplu dünyada sadece büyümeyi değil aynı zamanda kalkınmayı da gerçekleştirmeyi amaçlamaktadır (Brazil VNR, 2017, 30-31).

2.3.1.3. SKH'ların Gerçekleştirilmesine Yönelik Girişimler

2.3.1.3.1. Sivil Toplum Girişimleri

Brezilya’da sivil toplum girişimleri BKH’lerin gerçekleştirilmesinde büyük bir rol oynamıştır. 2015 sonrası dönemde yeni alınan kararlar ve hedefler doğrultusunda 2030 Gündemini çeşitli eylem planlarıyla kendi gündemlerine entegre ederek hedeflerin yerelleştirilmesinde ve gerçekleştirilmesinde yardımcı olmaktadır. Sivil toplum girişimleri, kamu sektörü ve özel sektörün geniş bir ortak ağ kurmasıyla 2030 Gündemini gerçekleştirecek şekilde bir oluşum sergilemektedir. Bu ağların amacı, sürdürülebilir kalkınma hedeflerini olabildiğince demokratik ve eşitlikçi bir şekilde çevreye yaymaya çalışmaktır. Brezilya’ya ait sivil toplum kuruluşları sürdürülebilir kalkınma hedeflerinin sosyal boyutuyla daha çok ilgilenmektedir. Kadın – erkek eşitliği, kadın hakları, cinsel istismar, çocuk yaşta evliliğin önlenmesi gibi konulara dikkat çekerek bu tarz eşitsizliğin ve eylemlerin azaltılması için gerekli argümanlar ortaya koymaktadır (Brazil VNR, 2017, s.34-35).

Sivil toplum ayrıca Kalıcı Koruma Alanlarının korunması ve restorasyonu, izole bölgelerde içme suyuna erişim için yeniden ağaçlandırma, sosyal ve çevresel teknolojilerin geliştirilmesi ve yaygınlaştırılması, sera gazı emisyonlarının tahmin edilmesi gibi projeler yürütmektedir (Brazil VNR, 2017, s.35).

2.3.1.3.2. Brezilya’da Belediyelerin Girişimi

İki yıllık sürdürülebilir kalkınma ile Belediyeler Toplantısı, Brezilya hükümetinin küçük ölçekli şirketlere ve esnaflara yardım etmesini, girişimciliğin ön plana çıkarılması ön plana alarak çeşitli ekonomik yardımlar yapılması amacıyla düzenlemiştir (Brazil VNR, 2017, s.38).

2016 yılında gerçekleştirilen bir diğer önemli girişim, Ulusal Belediyeler Konfederasyonu tarafından "Brezilya Belediyelerinde SKH Yerelleştirme Rehberi - Belediye Yöneticilerinin Bilmesi Gerekenler" lansmanı olmuştur. Yayın, 2030 Gündeminin yerel yönetim için öneminin yanı sıra hedefler ve belediye yetkilileri arasındaki ilişkiye de değinerek yöneticilerin daha bilinçli hareket etmesini sağlamak oldukça önemli bir yer tutmaktadır. Brezilya Belediyeler Birliği gibi diğer belediyeler de, sürdürülebilir kalkınma politikalarını aktif hale geçirmeleri ve yöneticiler için kapasite geliştirme faaliyetlerini yoğunlaştırmak için ulusal ortalamanın (0.754)

altında İnsani Gelişme Endeksi'ne (İGE) sahip olan belediyeleri seçerek işleyişi ilerletebilmeyi hedeflemişlerdir (Brazil VNR, 2017, s.38).

Brezilya Yerel Kongresi, SKH'lerin gerçekleştirilmesi amacıyla ulusal bir girişim olan "BM Sürdürülebilir Kalkınma Hedeflerini Desteklemek için Ortak Parlamento"'yu oluşturmuştur. Bu izleme grubu 2030 Gündemi için gerekli teşvikler, planlar ve eylemlerin ortaya konması amaçlanmıştır (Brazil VNR, 2017, s.39).

2.3.2. Rusya Federasyonu

2.3.2.1. Rusya Ekonomisi

Dünya'nın en kalabalık dokuzuncu ülkesi olan Rusya Federasyonu, geniş yüzölçümü ve zengin doğal kaynaklarıyla dünyanın önde gelen süper güçlerinden biridir. Petrol ve doğalgaz yataklarına sahip olması açısından dünyadaki çoğu ülkeler Rusya'ya bağımlı olmaktadır. Rusya, çeşitli yeni federal yasaları ve politika girişimlerini kabul ederek çevre koruma alanında bir dizi siyasi reform gerçekleştirmiştir (Aşçı, 2019, s.41).

Makeeva ve Chaplygina' göre (2008), Rusya, geçmişte korumacı ve devlet tekelinin ağırlıklı olduğu bir dış ticaret politikası benimsemiş olmasına rağmen, 1991 yılından itibaren liberal ekonomik politikaları gündemine aldığı görülmektedir. Belirlenen bu liberalleşme hareketleri yerli üreticilerin uluslararası piyasalara girişinin önündeki engellerin kaldırılmasına ek olarak yabancı sermayenin ve ithal malların ülkenin iç piyasasına girişinin kolaylaştırılması ve teşviki ile gerçekleştirildiğini de gözler önüne sermektedir (Aşçı, 2019, s.44).

Tablo 8: Rusya'nın Yıllar Boyunca Gelişimi

	1980-1989	1990-1999	2000-2009	2010-2019
Büyüme oranları	----	-4,92	5,48	1,91
Kişi başı milli gelir (Cari ABD Dolar)	----	6221	12143	24412
Enflasyon, GSYİH deflatörü (yıllık%)	----	312,6	17,21	9,06
Mal ve hizmet ihracatı (GSYİH'nin yüzdesi)	----	31,43	34,41	27,66
Mal ve hizmet ithalatı (GSYİH'nin yüzdesi)	----	25,39	22,53	20,6
Doğrudan yabancı yatırım, net girişler (BoP, Cari ABD \$)	-----	-----	25.267.329.000	34.879.813.000
Gelir Eşitsizliği / Gini Katsayısı *	-----	-----	-----	37.5
İnsani Gelişme Endeksi	-----	0,712	0,75	0,806

Not: * 2010-2018 yıllarını içermektedir.

Kaynak: The World Bank, HDR, UNDP (2021)

Rusya'nın uluslararası pazarda aktif rol oynaması 2000'li yıllarda başlamıştır. Rusya'nın bu ekonomik hareketliliğinin başlamasına, uluslararası pazara açılması ve doğalgaz/petrol ihracatı yapması öncülük ettiği tartışılmaktadır (Aşçı, 2019, s.44). Doğal kaynakların fazlalığı, dış ticarete üstünlük kurmasında yardımcı olmaktadır.

2.3.2.2. Rusya'da Sürdürülebilir Kalkınma Hedeflerinin Kurumsal Dönüşümü

Paris Anlaşmasının 2019 yılında Rusya Federasyonu tarafından kabul edilmesi, iklim değişikliğiyle mücadeleyle yönelik küresel çabalarda önemli bir olgu haline gelmiştir. Rusya Federasyonu, sürdürülebilir kalkınma hedeflerinde ulaşılmak istenen başarının ve ilerlemenin sağlanması için bir dizi plan yürürlüğe sokmuştur (VNR Russia, 2020, s.18). Bunlardan bazıları şunlardır;

- 2030 Gündeminin uygulanabilmesi için gerekli kurumsal mekanizmaların verimliliğinin ve işlerliğinin ölçülmesi
- Ulusal strateji ve eylemlere sürdürülebilir kalkınmayı entegre etmek
- SKH'lerde ilerlemeyi kaydetmek ve zorlanılan yerleri tespit etmek

Rusya'nın sürdürülebilir kalkınmaya geçişinin temel ilkeleri, 1996 yılında Rusya Federasyonu Başbakan Kararı ile kabul edilen Rusya Federasyonu Sürdürülebilir Kalkınmaya Geçiş Konseptinde oluşturulmuştur (VNR Russia, 2020, s.18).

Rusya Federasyonu'nun kurulmasıyla birlikte demokratikleşme aşamasında önemli adımlar atılmış, ancak devlet başkanı Putin'le birlikte çeşitli gerekçelerle bu demokratikleşme adımlarından geri dönüldüğü ileri sürülmektedir (Ağır ve Baharççek, 2015, s.46).

Böyle bir sistemde sivil toplum örgütlerinin sesinin çıkmaması uygulanacak hedeflerin önünde bir engel olmaktadır. Sürdürülebilirliğin belirlenen hedefler etrafında devam ettirilmesi sadece devlet başkanlarının değil aynı zamanda var olan kurum ve kuruluşlarında destekleri ve politikalarıyla sağlanacaktır (Ağır ve Baharççek, 2015, s.51).

2.3.3. Hindistan

2.3.3.1. Hindistan Ekonomisi

Dünya'nın en kalabalık ikinci ülkesi olan Hindistan, yüzölçümü olarak da dünyanın en büyük yedinci ülkesidir. Son yıllarda Çin Halk Cumhuriyeti'nden sonra en hızlı büyüme kaydeden ikinci ülke konumundadır. Gelişmekte olan ekonomisiyle, fazla nüfusu ve barındırdığı kültür çeşitliliği ile ön plana çıkmaktadır. Gelişen ekonominin getirdiği refahla beraber Hindistan'ın bazı bölgelerinde ortaya çıkan eşitsizliğin ve buna bağlı olarak kaynak kullanımının az olması günümüzde bir sorun olarak görülmektedir. Aynı zamanda dış piyasalara karşı etkinliğini artıran Hindistan, hizmet sektörünün yanı sıra sanayi ve tarım sektörünün ekonomik büyümedeki önemli rolünün sağlmetotlarıyla gelişimini sürdürmektedir (Ağır ve Yıldırım, 2015, s.43).

Uzun yıllar korumacı politikayı izleyen Hindistan, son yıllarda daha açık ekonomi politikasını merkezine alarak ekonomi sahnesinde yerini almıştır. Küreselleşmenin etkisiyle hızlı bir dönüşüme girerek zenginleşmeye başlayan Hindistan, dünya ticaretindeki rolünü arttırmak için tarifeleri düşürmüş, kotaları olabildiğince kaldırmaya çalışmıştır. Ancak Hindistan ekonomisinde büyümesindeki başarısını her alanda bu başarıyı gösterememiştir (Battal & Akan, 2019, s.7).

Tablo 9: Hindistan'ın Yıllar Boyunca Değişimi

	1980-1989	1990-1999	2000-2009	2010-2019
Büyüme oranları	5,69	5,77	6,29	6,66
Kişi başı milli gelir (Cari ABD Dolar)	-----	1528	2883	5434
Enflasyon, GSYİH deflatörü (yıllık%)	8,68	8,77	5,72	5,34
Mal ve hizmet ihracatı (GSYİH'nin yüzdesi)	5,92	9,85	17,89	21,59
Mal ve hizmet ithalatı (GSYİH'nin yüzdesi)	7,88	10,81	20,47	25,33
Doğrudan yabancı yatırım, net girişler (BoP, Cari ABD \$)	104.753.000	1.506.063.945,30	15.454.643.101,60	37.178.315.273
Gelir Eşitsizliği / Gini Katsayısı *	-----	-----	-----	37.8
İnsani Gelişme Endeksi	-----	0,457	0,531	0,616

Not: * 2010-2018 yıllarını içermektedir.

Kaynak: The World Bank, HDR. UNDP (2021)

Hindistan'ın ekonomik gelişim sürecinde artış eğilimi gösteren büyüme oranları, kişi başı milli gelir ve doğrudan yabancı yatırımlar gibi ekonomik kalemler Hindistan'ın gelişim yolunda ilerlediğini göstermektedir. Hindistan hizmet sektöründeki son yıllarda yaşanan ekonomik büyümesi ve kalkınma hareketleriyle ülke içi yoksulluğu azaltarak adım adım büyümeye başladığı gözlemlenmektedir. Özellikle 1980'lerden sonra dünya ekonomisindeki payı büyüyen Hindistan için özellikle bazı iktisatçılar, Çin'e rakip olabileceğini söylemektedir (Krugman, Obstfeld ve Melitz, 2017, s.287).

2.3.3.2. Hindistan'da Sürdürülebilir Kalkınma Hedeflerinin Kurumsal Dönüşümü

Hindistan, belirlenen sürdürülebilir kalkınma hedeflerini yerelleştirme çalışmalarıyla kalkınmasını ve gelişimini kalıcı hale getirmeyi amaçlamaktadır. Merkez, yerel ve geniş çaplı kurumların yardımlarıyla sürdürülebilir kalkınma hedeflerini, var olan hükümet politikalarına entegre etmeye çalışarak gelişmeyi hedeflemektedir. Hindistan Hükümeti, sürdürülebilir kalkınma hedeflerine ulaşmak ve ekonomik politikalara katılımı arttırmak amacıyla 'NITI Aayog' adı altında politika düşünce kuruluşunu kurmuştur. Bu kuruluş sürdürülebilir kalkınma hedeflerinin kapsamını genişleterek gerekli farkındalıkların oluşmasını sağlama amacı ile yerelleştirmeyi ön plana çıkarmaktadır. Hindistan Hükümeti, gerekli kurumların desteği ile finansal yardımlar sağlanarak hedeflenen kalkınmaya ulaşılmaya çalışmaktadır (India VNR , 2020, s.13).

2.3.4. Çin Halk Cumhuriyeti

2.3.4.1. Çin Halk Cumhuriyeti Ekonomisi

Dünya'nın en kalabalık ülkesi olan Çin Halk Cumhuriyeti günümüzde süper güç konumunda yer alan ülkelerin arasında yer almaktadır. Sahip olduğu büyük GSYİH, artarak devam eden ihracat, sahip olduğu ucuz emek ve yüksek rekabet gücü Çin'in ekonomisini geliştirmektedir. Gelişen ekonominin getirmiş olduğu zorluklar, bölgeler arası eşitsizlik, çevre kirliliği gibi faktörlerdir. Çin dünyada hem en fazla yatırım çeken hem de yabancı ülkelere en fazla yatırım yapan ülkeler arasında yer almaktadır.

Ekonomik büyümeyi sağlayabilmek için ortaya koyduğu teşvikler sayesinde başka ülkelerden büyük yatırımlar çeken Çin, bu yatırımlar yoluyla kazanım sağladığı ve bu yatırımlar sayesinde başka ülkelere yatırımlar yaparak net yatırımcı konumuna geldiği görülmektedir (Dilek, Özdemir ve İstikbal, 2019, s.19).

BRICS ülkeleri arasında en gelişmiş olan ve gelişmeye devam eden ülke olan Çin, dışa açılma politikalarıyla ve piyasaya dönük reformları uygulama çabalarıyla başarılı bir ekonomik performans sergilemektedir (Ağır ve Yıldırım, 2015, s.43).

Tablo 10: Çin'in Yıllar Boyunca Değişimi

	1980-1989	1990-1999	2000-2009	2010-2019
Büyüme oranları	9,73	9,99	10,34	7,68
Kişi başı milli gelir (Cari ABD Dolar)	-----	1759	5146	12808
Enflasyon, GSYİH deflatörü (yıllık%)	5,29	7,6	3,74	3,12
Mal ve hizmet ihracatı (GSYİH'nin yüzdesi)	9,9	17,09	28,44	22,56
Mal ve hizmet ithalatı (GSYİH'nin yüzdesi)	10,55	15	23,9	20,29
Doğrudan yabancı yatırım, net girişler (BoP, Cari ABD \$)	15.081.000.0 00	28.843.720.0 00	95.527.189.6 39	229.851.820.098 ,30
Gelir Eşitsizliği / Gini Katsayısı *	-----	-----	-----	38.5
İnsani Gelişme Endeksi	-----	0,539	0,636	0,732

Not: * 2010-2018 yıllarını içermektedir.

Kaynak: The World Bank, HDR. UNDP (2021)

2.3.4.2. Çin Halk Cumhuriyeti'nde Sürdürülebilir Kalkınma Hedeflerinin Kurumsal Dönüşümü

Dünya'nın gelişmekte olan en büyük ülkesi konumunda olan Çin, kalkınmayı birincil hedefleri kapsamında değerlendirmektedir. Bu açıdan bakıldığında Çin, sürdürülebilir kalkınma hedeflerini öncelikli hale getirip kalkınmanın alternatiflerini aramaktadır. Çin, 2030 Gündemini uygulama konusunda oldukça kararlı bir rol üstlenmektedir. Daha barışçıl bir ülke, uluslararası işbirliğinin çeşitlilik kazanması, yoksulluğun azaltılması, eşitsizliğin ortadan kaldırılması gibi bir takım politikalar ortaya koymaktadır. Çin Hükümeti karar alırken önceden yürürlüğe koyduğu kalkınma planlarındaki başarısızlıkları ön planda tutmaktadır. Bu bağlamda 2030 gündeminde 9 temel konu üzerinde durmaktadır (UN,2016). Bunlar;

1. Yoksulluğu hafifletmek veya ortadan kaldırmak, yoksulluğun yol açtığı açlığı önlemek
2. Sürdürülebilir, yenilikçi hedeflerle ekonomik büyümeyi ve kalkınmayı sağlamak
3. Sanayileşmeyi her alanda teşvik etmek
4. Sosyal hizmetleri iyileştirmek
5. Çevre odaklı planlamalar yapmak
6. İklim değişikliğine çözümler üretmek
7. Kaynakların tahsisini verimli bir şekilde sağlamak
8. Hukukun ve adaletin sağlanması
9. Bireylerin refahını geliştirmek

Çin, bu 9 temel amaçlar üzerinde durarak kalkınmanın sağlanabileceği fikrini desteklemektedir. Çin, 2030 Gündemi'nin başarılı olabilmesi için 43 devlet

dairesinden oluşan yerel koordinasyon mekanizmaları ile uygulamayı başarılı hale getirmeyi hedeflemektedir (UN,2016).

Sürdürülebilir bir ekonominin gerçekleşmesinin önünde duran ve Çin'in önemli bir bölümünü kapsayan özel mülkiyet haklarının sınırlılığı aslında gelişimin önünde durduğu görülmektedir. Bununla beraber North (1990), mülkiyet haklarının ekonomik kalkınmanın sağlanabilmesi için ön koşullarından biri olduğunu ortaya koymaktadır. Başarılı bir kalkınma için gerekli koşul olarak görülen ve istikrarlı bir dengeyi sağlamak ve kalkınmayı teşvik etmek için önemli bir role sahip olan özel mülkiyet hakları Çin içerisinde de geniş bir yere sahiptir (Meyer, 2022, s.1).

2.3.5. Güney Afrika

2.3.5.1. Güney Afrika Ekonomisi

Gelişmişlik düzeyi ve ekonomik yapısı olarak Afrika kıtasının en önemli ülkelerinden biri olan Güney Afrika, gelir eşitsizliğinin oldukça fazla olduğu ülke konumunda yer almaktadır. Var olan zengin doğal kaynakları ile ön plana çıkan ve ekonomisinin çoğunu sahip olduğu doğal kaynaklarla sağlayan Güney Afrika'da ırkçılık ciddi bir problem haline gelmiştir. Emeğin ucuz olduğu ülkede, eşitsizlik çok ağır şekilde yaşanmaktadır (Ağır ve Yıldırım, 2015, s.44).

SKH'lere ulaşabilmek için gerekli önlemlerin ve politikaların etkin bir şekilde uygulanması, daha fazla kaynak ve gelişmiş teknolojiye sahip olarak iyi bir erişim sağlamak için daha geniş çaplı küresel ortaklıklar gerekmektedir (South Africa VNR , 2019, s.14). Bahsedilen ve gerekliliği önemli olan bu ortaklıklar, SKH'lerin gelişme evresi ve uygulanabilirliklerini arttırmak adına oldukça geniş yer kapladığı ortadadır.

Tablo 11: Güney Afrika'nın Yıllar Boyunca Olan Gelişimi

	1980-1989	1990-1999	2000-2009	2010-2019
Büyüme oranları	2,24	1,39	3,61	1,68

Kişi başı milli gelir (Cari ABD Dolar)	-----	6578	9397	12137
Enflasyon, GSYİH deflatörü (yıllık%)	16,65	10,93	7,77	5,55
Mal ve hizmet ihracatı (GSYİH'nin yüzdesi)	27,95	22,85	29,12	27,29
Mal ve hizmet ithalatı (GSYİH'nin yüzdesi)	23,04	20,17	28,27	30,35
Doğrudan yabancı yatırım, net girişler (BoP, Cari ABD \$)	----	----	48.851.387.045,60	146.028.702.428
Gelir Eşitsizliği / Gini Katsayısı *	----	----	----	63.0
İnsani Gelişme Endeksi	----	0,642	0,566	0,69

Not: * 2010-2018 yıllarını içermektedir.

Kaynak: The World Bank, HDR, UNDP (2021)

Güney Afrika'nın ekonomisi son zamanlarda incelendiğinde oldukça zayıf bir performans sergilemektedir. Ekonominin aşağı yönlü eğilimde küresel makroekonomik gelişmeler etkili olmakla beraber Güney Afrika'nın ana üretim faktörü olan doğal kaynakların ucuzlaması da çok fazla etkilemiştir (Battal & Akan, 2019, s.8).

2.3.5.2. Güney Afrika'da Sürdürülebilir Kalkınma Hedeflerinin Kurumsal Dönüşümü

Güney Afrika'da amaçlanan kapsayıcı büyüme ve sürdürülebilir kalkınma hedeflerinin var olan politikalara entegrasyonunun sağlanması amacıyla Afrika Birliği

Gündemi 2063⁷'te belirtilen hedeflere oldukça bağlı olmaktadır (South Africa VNR, 2019, s.21).

Hükümet, kurumların sürdürülebilir kalkınma hedeflerini başarabilmesi için ulusal, çevresel ve bölgesel kararları içeren geniş çerçeveli yeni bir mekanizma ortaya koymaktadır. Ulusal Kalkınma Planı (NDP), Güney Afrika'nın sürdürülebilir kalkınmayı teşvik etmek için bazı yapısal dönüşümleri hedef aldığı reformları ve kararları içeren ulusal bir belge niteliğindedir. Bu stratejik belge özünde kalkınma ve ekonomi için bir yol haritası sunarak kamu ve özel sektörün desteğini almıştır (South Africa VNR, 2019, s.25)

Ulusal Kalkınma Planı ve Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri birçok açıdan ortak paydada buluşmuşlardır. Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri, Güney Afrika için geçerli olan hedeflerin yüzde 74'ünün Ulusal Kalkınma Planı'na entegre edildiği ortaya konmuştur (South Africa VNR, 2019, s.25).

Ulusal Kalkınma Planı, Güney Afrika'nın işsizliğini azaltmak ve doğru orantılı olarak istihdamı, eğitimin kapsamını ve değerini, iş ortaklıkları gibi meselelerde arttırmayı hedeflemektedir. Güney Afrika ekonomisinin desteklenmesi ve kalkınmanın sağlanabilmesi için yapılması gereken bir takım politikalar vardır (South Afrika VNR, 2019, s.31). Bunlar şu şekildedir;

- Ticarete rekabeti artırmak için giriş engellerini azaltmak
- Devlete ait işletmelerin etkisini diğer sektörlerle göre azaltmak
- Eğitim kalitesini artırmak
- Enerji maliyetini düşürmek

2.4. BRICS Ülkeleri'nde Yönetişim

Küresel yönetim, evrensel düzeyde sağlanmış olan ortaklıkların gerekli aktörler kullanılarak koordine edilmesi olarak tanımlanabilmektedir. BRICS, özellikle

⁷ 2014-2023 arasını kapsayan "İlk On Yıllık Uygulama Planı" Afrika'nın her alanda ulaşmak istediği politikaların bir taslağını oluşturmaktadır.

mevcut uluslararası finans kurumlarını reforme ederek daha adil bir dünya düzeni inşa etmeyi hedeflemektedir. Yükselen güç olarak da adlandırılan BRICS ülkeleri kendilerini geliştirmek ve sadece iktisadi kalkınmayı değil sosyal ve çevresel kalkınmayı da sağlamak için çeşitli ortaklıklar kurarak küresel hedefler benimsemektedir. BRICS ülkeleri bu noktada hedeflerini ve çıkarlarını ortaya koyarak resmi sistemler yoluyla bazı faaliyetleri ortaya koymaktadır. (Haibin, 2012, s.1).

Keeler (2011), Stephen (2012), Lai'di (2012) ve Stuenkel (2013), BRICS yükselip kurumsallaşmaya başladıkça daha geniş yönetim sisteminin temelinde yer alan kural ve normları etkilemeye başladığını ortaya koymuşlardır. Bu nedenle BRICS'in yükselişi, gelişmiş ülkeler arasındaki varlığının artmaya başlaması ile evrensel düzeydeki ortak eylemleri koordine ettiği anlamı taşımaktadır (Duggan, 2015, s.20).

Küresel yönetim varlığında gayri resmi ve resmi kanallarla birçok işbirliğinin oluşması ortak eylemleri de gerçekleştirebilmek için önemli bir adım olmaktadır. BRICS ekonomileri, bu noktada uygulanabilir bir ekonomik alternatif yaratarak, yönetilen para birimleri, ihracata yönelik müdahalecilik ve aktif sanayi politikaları dâhil olmak üzere devlet liderliğindeki yönleri ile neoliberal ekonomik yönetim fikirlerine ve özellikle Washington Uzlaşması politikasına doğrudan bir meydan okumaktadır (Duggan, 2015, s.21).

2.5. BRICS Ülkelerine Yönelik Eleştiriler

BRICS ülkelerindeki hızlı yaşanan ekonomik büyüme, sanayileşmiş ülkeler üzerinde olumsuz bir etki bırakmıştır. Bahsedilen olumsuz etkinin üç sebebi vardır (Nayyar D, 2021, s.106).

1. Dünya pazarındaki ticaret hadlerinin yönü değişmektedir. Çin ve Hindistan'da artan talep, sanayileşmiş ülkelerin aleyhine gelişmektedir.
2. Yenidünya düzeninin süper güçleri olmaya çalışan BRICS ülkeleri, diğer ülkeler için yatırım kaynakları haline gelmektedir.

3. BRICS ülkelerinde gelişen ekonominin getirdiği koşullar, sanayileşmiş ülkelerde istihdam seviyesinde ve reel ücretlerde düşüşe sebep olmaktadır.

BRICS ülkelerinin gelişimi devam ettiği sürece, ihracat ve yatırım alanlarında rekabet, gelişmekte olan ülkeler için de olumsuz bir durum yaratacaktır (Nayyar D, 2021, s.108).

Bazı araştırmacılar, BRICS ülkelerini, uluslararası sistemde ve dünya yönetimindeki batı üstünlüğüne karşı bir sorun oluşturacağını düşünmektedir (aktaran, Poyraz, 2019, s.444). Karar alma süreçlerinde bahsi geçen yükselen güçlerin ön planda olabileceği ve bunun var olan güç dengesini sarsabileceği öngörülmektedir.

2.6. Türkiye

2.6.1. Türkiye Ekonomisi

Yeni yükselen güç olarak adlandırılan BRICS oluşumuna dâhil edilebilecek ülkeler arasında tanımlanan Türkiye ekonomisinin belli noktalarında kırılganlıklar mevcuttur. Kırılganlıkların varlığını enflasyon ve işsizlik oranlarında görebilmek mümkündür. Enflasyonun artması tasarrufların da varlığını imkânsız kılmaktadır. Türkiye ekonomisinde bir diğer kırılganlık ise enerji bağımlılığıdır. Türkiye (2011) toplam akaryakıt tüketiminin % 90'ından fazlasını ithal ederek yaklaşık 55 milyar dolarlık bir enerji ithalat faturası oluşturmuştur (Öniş ve Kutluay, 2013, s.1416). Özellikle enerji ithalatı bakımından Rusya ile ilişkisi oldukça önemli bir konumda yer almaktadır.

Türkiye ekonomisinin etkinliğinde hizmet ve sanayi sektörünün payının yüksek olmasına rağmen bu sektörlerde elde edilen yabancı yatırım, teknoloji üretim ve iş gücü verimliliği yetersiz konumdadır. Türkiye'nin mevcut dış politikası, Soğuk Savaş döneminde izlediği batı merkezli politikalarla karşılaştırıldığında daha çok boyutlu ve bölgesel odaklı bir görünümü çevreye yansıtmaktadır (Öniş ve Kutlay M., 2013, s.1411). Yumuşak güce dayalı stratejinin, Türkiye'nin daha aktif bir bölgesel rol üstlenme ve kendisini daha geniş çevrede, Orta Doğu için bir aktör olarak sunma arayışının ana nedeni haline geldiği savunulmaktadır (Öniş ve Kutluay, 2013, s.1415).

Son zamanlarda COVID-19'un etkisiyle beraber diğer ülkelerin yaşadığı gibi makroekonomik alanda bazı problemler yaşanmaktadır. TL (Türk Lirası), dolar (ABD parası), karşısında değer kaybetmektedir. Enflasyon oranı artmakta, ödemeler bilançosundaki gelir kalemlerinde azalış meydana gelmektedir.

Tablo 12: Türkiye'nin Dönemler Boyunca Olan Gelişimi

	1980-1989	1990-1999	2000-2009	2010-2019
Büyüme oranları	4,11	4	4	5,86
Kişi başı milli gelir (Cari ABD Dolar)	-----	9643	11984	10659
Enflasyon, GSYİH deflatörü (yıllık%)	50,69	79,83	21,6	9,36
Mal ve hizmet ihracatı (GSYİH'nin yüzdesi)	13,31	18,22	23,2	25,51
Mal ve hizmet ithalatı (GSYİH'nin yüzdesi)	16,44	21,24	24,36	28,43
Doğrudan yabancı yatırım, net girişler (BoP, Cari ABD \$)	168.300.000	779.000.000	9.060.200.000	13.202.600.000
Gelir Eşitsizliği / Gini Katsayısı *	-----	-----	-----	41.9
İnsani Gelişme Endeksi	-----	0,611	0,692	0,789

Not: * 2010-2018 yılları arasını kapsamaktadır.

Kaynak: The World Bank, HDR.UNDP, 2021

Türkiye'nin sürdürülebilir kalkınma hedeflerini gerçekleştirebilmesi ve kalkınma performansının uzun vadeli devamlılığının sağlanabilmesi için kapsayıcı siyasi ve ekonomik kurumların geliştirilmesi önemsenmektedir (Öniş ve Kutluay, 2013, s.1418).

2.6.2. Türkiye'nin Binyıl Kalkınma Hedeflerindeki Performansı

Türkiye'nin BKH'lerdeki performansına bakıldığında diğer ülkelerle kıyaslandığında birçok hedefte başarılı olduğu görülmektedir. Gelişmekte olan ülkeler arasında, aşırı yoksulluk, eğitim düzeyi, bebek ve anne ölümleri, temiz suya erişim gibi alanlarda iyi bir kalkınma seviyesinde bulunduğu ortaya çıkmaktadır.

Ancak, 2000-2015 yılları arasında cinsiyet temelli binyıl kalkınma hedefinde ve çevresel sürdürülebilirliği sağlama hedefinde istenilen başarı gösterilememiştir. BM, 2015 yılı Milenyum Kalkınma Hedefleri Raporu'nda, küresel ölçekte cinsiyet eşitsizliğinin ve kadınların emek piyasasında erkeklerin gerisinde kalmaya devam ettiği gözler önüne serilmektedir. UNDP tarafından 2014 yılında yayınlanan İnsani Gelişme Raporu'nda (UNDP, 2014) insani gelişme endeksine göre, 187 ülke arasından 69'uncu sırada yer alan Türkiye, 148 ülke için hesaplanan cinsiyete dayalı gelişme endeksinde 118'inci sırada yer almaktadır. Bu sonuç, Türkiye'nin cinsiyete dayalı eşitsizlikleri gidermede başarılı olamadığını göstermektedir (Barbaros ve Pirili, 2017, s. 149).

2.6.3. Türkiye'de Sürdürülebilir Kalkınma Hedeflerinin Kurumsal Dönüşümü

BM 2030 Gündemi, kapsamlı çerçevesi, bütünleşmiş yaklaşımı ve kalkınmanın tüm unsurlarını bütünsel olarak ele alan yapısıyla Türkiye'ye sektörel kalkınma politikalarında yeni bir bakış açısı kazandırmıştır (Turkey's VNR, 2019, s.16).

Türkiye ulusal bütçeyi belirlerken sürdürülebilir kalkınma hedeflerini de temel almıştır. Gerekli finansmanın sağlanması, kapsamlı çözüm önerileriyle ve yenilikçi uygulamalar ile 2030 Gündemine uyum sağlanmaktadır. 2030 sürdürülebilir kalkınma Gündemi, ülkeleri, yerel, ulusal ve uluslararası düzeylerde harekete geçmeye teşvik eden kapsamlı ve sonuç odaklı bir çerçeve görünümündedir (Turkey's VNR, 2019, s.17).

SKH'lerle uyumlu bir şekilde ve etkili sürdürülebilirlik adımlarının atılabilmesi için, güçlü bir kurumsal yapıya ve sağlam bir koordinasyona ihtiyaç duyulmaktadır.

SKH'leri gerçekleştirebilmek için toplumsal farkındalığı artırma noktasında kurumların etkinliği oldukça önemlidir (SKA Değerlendirme Raporu, 2019, s. xxii).

2.6.3.1. Yerel Yönetimlerin SKH'lere Katkısı

Türkiye'deki yerel yönetimlerin var olan sorumlulukları ve politikaları, SKH'lerin bazıları ile uyum sağlamasından dolayı sağlık yönetimi, eğitimin sağlanması, temiz su ve sanitasyonun gerçekleştirilmesi gibi hedeflerde yerel politikaların varlığı görülmektedir (Turkey's VNR, 2019, s.19).

2.6.3.2. Özel Sektörün SKH'lere Katkısı

Türkiye, özel sektörün katkısı ile sürdürülebilir kalkınma hedeflerini gerçekleştirebilmek için UNDP 2011 yılında İstanbul Uluslararası Özel Sektör Kalkınma Merkezi'ni kurmuştur. TÜSİAD, TÜRKNFED, MÜSİAD ve TOBB gibi iş dünyasından çeşitli bölgesel, sektörel ve uluslararası bağlantılara sahip kuruluşlar, SKH'leri benimsemiş ve özel sektöründe faydasına olacak şekilde hedeflere yönelik çeşitli faaliyetler gerçekleştirmiştir (Turkey's VNR, 2019, s.20).

TÜSİAD, Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP) ile işbirliği yaparak işletmelerin SKH'leri içselleştirmesine yardımcı olmak için ‘Hedefler İçin İş Dünyası Platformu'nu’ kurdu. Platform, şirketlerin kaynaklarını daha verimli ve etkin kullanmalarını sağlayan geniş bir çevreye sahip programları harekete geçirecek bir ortam sunmayı, bu kaynakların kamu sektörü ve sivil toplum tarafından en uygun şekilde kullanılmasını sağlamayı amaçlamaktadır (TURKEY'S VNR, 2019, s.20).

2.6.3.3. BRICS – T Ülkelerin SKH'yı Uygulama Çabaları

SKH'lar yürürlüğe girdiğinden itibaren hükümetler çeşitli eylem politikaları uygulayarak belirlenen hedeflere destek olmaya çalışmıştır. BM Sürdürülebilir Kalkınma Çözümleri Ağı (SDSN) tarafından yapılan anketle BRICS-T ülkelerinin SKH'yı nasıl uyguladıkları ortaya çıkmıştır. Temelde, devlet başkanları veya diğer kabine üyeleri tarafından sunulan yönergeler veya teklifler, SKH dönüşümlerini ve belirlenen hedef aralıklarını gerçekleştirmek için alınan kararları ve ülke girişimlerini vurgulamayı amaçlanmıştır (Sachs vd, 2021, s.41).

Tablo 13: BRICS-T Ülke Hükümetlerinin SKH'yı Uygulama Çabaları (2022)

	VNR	Üst Düzey İfadeler	SKH stratejisi/ SKH'leri eylem plan. dönüşmesi	Ulusal Bütçedeki SKH'ler		
	Öne Sürülen Yıl	Evet / Hayır	Evet / Hayır	Evet / Hayır	Kapsamlı bölüm veya bütçe satırı	*YU / Uİ
Brezilya	2017	Hayır	Evet	Hayır	-	-
Rusya	2020	Hayır	Hayır	Hayır	-	-
Hindistan	2017 ve 2020	Hayır	Hayır	Hayır	-	-
Çin	2016 ve 2021	Evet	Evet	Hayır	-	-
Güney Afrika	2019	Evet	Evet	Hayır	-	-
Türkiye	2016 ve 2019	Hayır	Evet	Hayır	-	-

Kaynak: <https://dashboards.sdgindex.org>, The Sustainable Development Report (2022)

*YU: Yurtiçi Uygulamalar, Uİ: Uluslararası İşbirliği

**Tablo 14: BRICS-T Ülke Hükümetlerinin SKH'yi Uygulama Çabaları (2022)
(Devamı)**

	Ulusal SKH İzleme		SKH'ler veya TBA için Meclis	Ulusal COVID-19 Kurtarma Planındaki SKH'ler		
	Evet / Hayır	Göstergeler	Evet / Hayır	– evet, merkezi bir sütun olarak (5 söz veya daha fazla) – evet, genel anlatımda (1 veya 4 söz) – hayır		
Brezilya	2017	Evet	Evet	-	-	Hayır
Rusya	2020	Evet	Hayır	-	-	Hayır
Hindistan	2017 ve 2020	Evet	Evet	-	-	Hayır
Çin	2016 ve 2021	Hayır	Evet	-	-	Hayır
Güney Afrika	2019	Evet	Evet	-	-	Hayır
Türkiye	2016 ve 2019	Evet	Evet	-	Evet	-

Kaynak: <https://dashboards.sdindex.org>, The Sustainable Development Report (2022)

*TBA: Temel Bileşenler Analizi

SKH'ların birbirleriyle bağlantıları ve bütünleşik yapıları, gündemin gerçekleştirilmesi konusunda hayati bir önem taşımaktadır. Her ülkenin sürdürülebilirlik politikaları farklı olduğundan dolayı BRICS de bu noktada diğer ülkelerden ayrılmaktadır. SKH'leri takip etme konusunda izleme sistemi oluşturan ve VNR raporunu ortaya çıkararak kendi ulusal gelişmelerini ve politikalarını ortaya koymuş olmaktadır (UN, 2015).

2.7. BRICS – T Ülkelerinin SKH'nın Altı Dönüşüm Puan Kartı

Sachs vd. (2019) göre, SKH'nın Altı Dönüşümü, SKH'ler için ulaşılabilir stratejilerin planlanacağı ayrıntılı bir çerçeve sunmaktadır. Covid – 19'un getirdikleriyle birlikte alınan yeni tedbirler bağlamında SKH'nın Altı Dönüşümü daha önemsenen bir olgu olarak tanımlanmaktadır. Bu altı dönüşümün temelinde; eğitim/cinsiyet, sağlık, enerji, sürdürülebilir arazi ve şehirler, teknolojiyi içermektedir.

Bu bölümde BRICS – T ülkelerinin SKH’larda ve bu altı dönüşümde nerelerde durduğu gösterilmektedir (Sachs vd, 2021, s.44).

2.7.1. Dönüşüm 1: Eğitim, Toplumsal Cinsiyet ve Eşitsizlik

Tablo 15: Dönüşüm 1: Eğitim, Toplumsal Cinsiyet ve Eşitsizlik

Ülkeler	Dönüşüm 1: Eğitim, Cinsiyet ve Eşitsizlik				
	Kanunda yıllarca ücretsiz eğitim (2019, UNESCO)	Kanunda zorunlu eğitim yılları (2019, UNESCO)	Eşitsizlikleri Azaltma Taahhüdü: Vergi Aşamalılığı ve İşçi Haklarının Korunması (puan, 2020, Oxfam & DFI)	Hukukta Cinsiyet Eşitliği (puan, 2021, Dünya Bankası)	Araştırma ve geliştirme harcamaları (GSYİH'nin yüzdesi, 2018, UNESCO)
Brezilya	12	12	0.57	85.0	1.3
Rusya	11	11	0.67	73.1	1.0
Hindistan	8	8	0.45	74.4	0.7
Çin	9	9	0.54	75.6	1.2
Güney Afrika	12	9	0.69	88.1	0.8
Türkiye	12	12	0.56	82.5	1.0

Kaynak: <https://dashboards.sdindex.org> (2021, s.47)

Daha İddialı	≥ 12 yıl	≥ 12 yıl	≥ 0.7	≥ 90	≥ 2.3 %
Orta Derece İddialı	≥ 9 yıl	≥ 9 yıl	≥ 0.5	≥ 70	≥ 1.0 %
Az İddialı	9 yıldan az	9 yıldan az	0.5'ten az	70'ten az	%1.0'den az

İlk dönüşümde eğitimin, cinsiyetin toplumdaki yerinin ve eşitsizliğin ne ölçüde olduğunun önemi vurgulanmaktadır. Gelişmiş bir toplum elde etmek için bu 3 konu

oldukça önemli olmaktadır. Literatürde önemli bir yeri olan Sachs vd., SKH'ların bütüncül bir şekilde ülkelerin politikalarına entegre edilebilmesi için bir takım müdahale seti ortaya koymuştur. Dönüşüm 1'de eğitimin önemli bir hale gelmesi, toplumsal düzende cinsiyet eşitliğinin önemli olması ve hane halkı içerisinde eşitsizliğin önlenmesi için 3 adet gereksinim ortaya konmaktadır (Sachs vd, 2021, s.46).

İlk gereksinim, eğitim seviyesinin geliştirilmesi ve dönüştürülmesi üzerine odaklanmaktadır (Sachs vd, 2021, s.46). Zorunlu eğitim seviyesinin artması okullaşma oranlarını artıracığından sosyal, kültürlü ve eğitilmiş bireylerin toplumdaki sayısında artış yaşanacaktır. Bu da gelişmenin önündeki en önemli etkidir. Aynı zamanda eğitimde gözlemlenen cinsiyet eşitsizliğinin de kaldırılması kız ve erkek çocuk arasındaki imkânların dengelenmesi anlamına gelmektedir.

İkinci olarak, ülkelerde var olan eşitsizlikleri azaltmak için ülkelerin sahip oldukları sosyal güvenlik ağlarını genişletmelerine yönelik bir uygulamayı kapsamaktadır (Sachs vd, 2021, s.46). Sachs ve ark., (2019), bu uygulamada insan ticaretini, çocuk işçiliğini, modern köleliği kaldırmak gibi bir takım hedefleri ortaya koymuşlardır.

Son olarak, eşitsizliklerin azaltılabilmesi için ekonomik büyümeyi teşvik etme amaçlı olarak ARGE harcamalarının yaygınlaştırılması argümanı ortaya atılmıştır. Tüm bunlar bir bütün olarak incelendiğinde hepsinin SKH'ları aktif bir şekilde uygulamaya koymaya yönelik olduğu görülmektedir. Bölgesel ve ülke bazında bakıldığında sistemlerin yetersizliği bazı verilere ulaşılma konusunda imkânların sınırlı olduğunu ortaya koymaktadır. Bazı verilere sahip olamamak o göstergenin gerçekleştirilemediği anlamına gelmemektedir. Arka plandaki bu sistemlerin iyi işleyebilmesi için ülkelerin bir araya gelerek ortak bir paydada buluşmalarını öngörebilmektedir (Sachs vd, 2021, s.46).

2.7.2. Dönüşüm 2: Sağlık, Refah ve Demografi

Tablo 16: Dönüşüm 2: Sağlık, Refah ve Demografi

Ülkeler	Dönüşüm 2: Sağlık, Refah ve Demografi			
	UHC hizmet kapsamı endeksi (puan, 2017, WHO)	Ciddi sağlık harcamaları: Hanehalkı gelirinin %10'undan fazlasını sağlığa harcamak (% , 2016, WHO)	Sağlık hizmetleri için nüfus kapsamı (% , 2019, OECD)	Küresel Sağlık Güvenliği Endeksi: Pandemiye Hazırlıklı Olma
Brezilya	79.0	25.6	-	51.2
Rusya	75.0	4.9	-	49.1
Hindistan	55.0	17.3	-	42.8
Çin	79.0	19.7	-	47.5
Güney Afrika	69.0	1.4	-	45.8
Türkiye	74.0	3.2	98.8	50.0

Kaynak: <https://dashboards.sdindex.org> (2021, s.49)

Daha İddialı	≥ 80	≤ 4%	≥ 99%	≥ 80
Orta Derece İddialı	≥ 60	≤ 10%	≥ 95%	≥ 50
Az İddialı	60'dan az	%10'un üzerinde	%95'in altında	50'den az

Dönüşüm 2'de bahsedilen ana konu, sağlığa yapılması gereken ve yapılması planlanan yatırımların analizini yapmaktır. Bu dönüşümün merkezinde yer alan Evrensel Sağlık Kapsamı (UHC) üzerinde durulmaktadır. Dünya Sağlık Örgütü (WHO), UHC'yi "tüm insanların etkili olması için yeterli kalitede ihtiyaç duyulan sağlık hizmetlerine (önleme, tanıtım, tedavi, rehabilitasyon ve palyasyon dahil) erişebilmesini sağlamak ve aynı zamanda bu hizmetlerin kullanımının kullanıcıyı finansal sıkıntıya maruz bırakmamasını sağlamak" olarak tanımlamaktadır (aktaran, Sachs vd, 2021, s.48)

Covid – 19 ile birlikte sağlık sektörünün önemi tamamen ortaya çıkmıştır. SKH'lerin dönüşümleri için gerekli planlamaların yapılması ve hem ulusal hem de

küresel bazda gelişmenin sağlanması ana hedef olmaktadır. Yaşanan pandemiden sonra uygulanan yöntemler tekrar sorgulanmış ve yenilenmeye başlamıştır.

2.7.3. Dönüşüm 3: Enerji Dekarbonizasyonu ve Sürdürülebilir Sanayi

Tablo 17: Dönüşüm 3: Enerji Dekarbonizasyonu ve Sürdürülebilir Sanayi

Ülkeler	Dönüşüm 3: Enerji Dekarbonizasyonu ve Sürdürülebilir Sanayi				
	BM İklim Tutkusu İttifak İmza Sahibi (Mart 2020, BM)	2050 yılına kadar net sıfır emisyonu ulaşmak için politika veya *NDC tabanlı taahhüt (Mart 2020, Enerji ve İklim İstihbarat Birimi)	1.5°C Paris anlaşmasıyla uyumlu iklim eylemi (Kasım 2020, İklim Eylemi İzleyici)	Koşulsuz fosil yakıt sübvansiyonları (kişi başı USD, Nisan 2021, Enerji Politikası Takipçisi)	Yeşil COVID-19 İyileştirme (1:Kötü, 5:İyi, Nisan 2022, Yeşil Ekonomi Takibi)
Brezilya	×	2060	Yetersiz	3	2.0
Rusya	×	×	Kritik olarak yetersiz	36	-
Hindistan	×	×	2°C uyumlu	16	2.0
Çin	×	2060	Son derece yetersiz	3	2.0
Güney Afrika	×	✓	Son derece yetersiz	11	2.0
Türkiye	×	×	Kritik olarak yetersiz	167	2.0

Kaynak: <https://dashboards.sdindex.org> (2021, s.51)

Daha İddialı	İmza sahibi	2050'a kadar net sıfır	1.5°C uyumlu	0 USD/kişi	≥ 4
Orta Derece İddialı	Yok	2060'a kadar net sıfır	2°C uyumlu	≤ 50 USD/kişi	≥ 3
Az İddialı	İmza sahibi değil	Taahhüt yok	2°C'nin üzerinde	50+ USD/kişi	3'ün altında

Dönüşüm 3'te, modern enerji kaynakların evrensel ulaşılabilirliğini sağlamak hedeflenmiştir. Paris İklim Anlaşması'yla beraber alınması gereken önlemlerin önemi giderek artmaktadır. Paris Anlaşması doğrultusunda, yüzyıl ortasına kadar enerji

sistemlerini karbondan arındırmak ve toprak, su ve havanın barındırdığı endüstriyel kirliliği azaltmak hedeflerinin arasında yer almaktadır (Sachs vd, 2021, s.48).

2.7.4. Dönüşüm 4: Sürdürülebilir Gıda, Kara, Su ve Okyanuslar

Günümüzde yaşanan gıda sorunları, yetersiz beslenme ve obezite gibi problemlerin ortaya çıkmasına sebep vermektedir. Bilinçsiz arazi kullanımları da gıdalara ulaşmada sorun yaşattığı için yeterli miktarda gıdasal ürünlere erişim sağlanamamaktadır. Bu da açlığın ortaya çıkmasının en önemli sebeplerinden biri haline gelmektedir.

Günümüzde bu dönüşüme ait verileri hesaplayabilecek, dönüşüme ait performansları değerlendirebilecek kapsamlı göstergeler bulunmamaktadır. Bu sebeple bu dönüşümü ülkeler arasında analiz edebilmek iyice zorlaşmaktadır. SDSN, sürdürülebilir arazi kullanımı, gıda sistemleri, kaynak yönetimi gibi konuları analiz edebilecek politikalar, düzenlemeleri takip edebileceği ‘‘Gıda, Çevre, Arazi ve Kalkınma (FELD) Eylem İzleyicisini’’ yürürlüğe koymuştur (Sachs vd, 2021, s.52).

2.7.5. Dönüşüm 5: Sürdürülebilir Şehirler ve Topluluklar

Şehirler, insan yaşamında önemli bir yer kaplamaktadır. Dünya nüfusunun çoğu kentsel kısımlarda yaşamlarını sürdürmektedirler. Şehirler bu noktada insan hayatının yüzde 55’ine, ekonomik hayatın ise yüzde 70’ine ev sahipliği yapmaktadır (SDG Report, 2021, s.52).

Sürdürülebilir şehirleri yaratabilmek için şehirlerdeki yaşamı ve yaşam kalitesini arttırmayı hedeflemek bu dönüşüm için en önemli argüman olabilmektedir. Covid – 19 ile birlikte alınması öngörülen önlemlerin ve politikaların üzerinde çalışmalar sürmektedir.

2.7.6. Dönüşüm 6: Sürdürülebilir Kalkınma için Dijital Devrim

Tablo 18: Dönüşüm 6: Sürdürülebilir Kalkınma için Dijital Devrim

Ülkeler	Dönüşüm 6: Sürdürülebilir Kalkınma için Dijital Devrim			
	BM E-Devlet Kalkınma Endeksi (puan, 2020, BM)	Açık Veri Envanteri: Resmi Verilerin Kapsamı ve Kullanılabilirliği (skor, 2020, Açık Veri İzleme)	Küresel Siber Güvenlik Endeksi (skor, 2018, ITU)	İnternet Özgürlüğü (puan, 2020, Özgürlük Evi)
Brezilya	0.77	62.3	0.58	63.0
Rusya	0.82	59.0	0.84	30.0
Hindistan	0.60	58.1	0.72	51.0
Çin	0.79	35.1	0.83	10.0
Güney Afrika	0.69	52.0	0.65	70.0
Türkiye	0.77	55.4	0.85	35.0

Kaynak: <https://dashboards.sdgindex.org> (2021, s.55)

Daha İddialı	≥ 0.7	≥ 60	≥ 0.8	≥ 40
Orta Derece İddialı	≥ 0.5	≥ 40	≥ 0.5	≥ 30
Az İddialı	below 0.5	below 40	below 0.5	below 30

Günümüzde teknolojinin hayatımızdaki önemi çok açık bir şekilde pandemi döneminde ortaya çıktığı görülmüştür. İletişimin, alışverişin ve eğitimin teknoloji yoluyla yapılması dijital dönüşümün ne kadar hayati bir olgu olduğunu göstermektedir. SKH'lar arasında dijital ve teknolojilere detaylı bir şekilde yer verip bu dönüşümün geliştirmeye çalışılması amaçlanmaktadır (Sachs vd, 2021, s.54).

2.8. BRICS Ülkeleri ve Türkiye'nin Sürdürülebilir Kalkınma Hedeflerindeki Pozisyonu

BRICS ülkeleri ve Türkiye, sürdürülebilir kalkınma hedeflerini politikalarına entegre edebilmek için birçok çalışmalar gerçekleştirmiştir. Her ülkenin sahip olduğu kaynaklara bağlı olarak uygulamaya koyduğu farklı çerçevede değerlendirilen amaçları ve bu amaçlara destek sağlayabilecek çeşitli aktörleri bulunmaktadır.

Sürdürülebilir kalkınma hedeflerinin gerçekleştirilmesi meselesinde belirlenen ülkeler eşit şekilde ilerleyememiştir. Bu sebeple gösterdikleri çaba hedeflere göre farklılık göstermektedir. SKH, gündem konusu haline geldikten ve çeşitli raporların yayınlanmasından sonra ülkelerin hedefler doğrultusunda takibi yapılmıştır. Belirlenen 17 hedef doğrultusunda ülkelerin gidişatı tespit edilmiş ve sıralanmıştır. Aşağıdaki tabloda SKH'lerin en başından günümüze kadar bir analizinin sonucu yer almaktadır.

Tablo 19: SKH Endeks Sıralaması

	2016 (.../149)	2017 (.../157)	2018 (.../156)	2019 (.../162)	2020 (.../166)	2021 (.../165)	2022 (.../163)
Brezilya	52	56	56	57	53	61	53
Rusya	47	62	63	55	57	46	45
Hindistan	110	116	112	115	117	120	121
Çin	76	71	54	39	48	57	56
Güney Afrika	99	108	107	113	110	107	108
Türkiye	48	67	79	79	70	70	71

Kaynak: dashboards.sdgindex.org

Ülkeler yıllar içerisinde aynı düzeyde yani pozitif bir eğim göstererek ilerleyememiştir. SKH Endeksi, her ülkenin kendisini bölge, kendi seviyesindeki diğer ülkelerle ve diğer tüm ülkelerle karşılaştırma imkânı sunmaktadır. Endekslerin

yorumu yapılırken iniş çıkışların olması, ülkelerin kırılganlıkları karşısında olağan olmaktadır.

Tablo 20: SKH Endeks Puanları

	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Brezilya	64.4	69.5	69.7	70.6	72.7	71.3	72.8
Rusya	66.4	68.9	68.9	70.9	71.9	71.9	74.1
Hindistan	48.4	58.1	59.1	61.1	61.9	61.9	60.3
Çin	59.1	67.1	70.1	73.2	73.9	73.9	72.4
Güney Afrika	53.8	61.2	60.8	61.5	63.4	63.4	63.7
Türkiye	66.1	68.5	66.0	68.5	70.3	70.3	70.4

Kaynak: dashboards.sdindex.org

Türkiye ise ortalama bir sırada yer alarak bazı sürdürülebilir kalkınma hedeflerinde başarı göstermektedir. Ülkelerin, sürdürülebilir kalkınma hedeflerini ulusal politikalarına eklemeleri yenedünya düzeninde sürdürülebilir kalkınmanın üç boyutunu kapsayan çevresel, sosyal ve ekonomik bir dönüşümün mümkün olduğunu göstermektedir. BRICS ülkeleri ve Türkiye, UNDP ile iş birliği yaparak kalkınmalarını hızlandırmaya çalışmaktadır. Hedefleri gerçekleştirme aşamasında var olan eksikliklerin tespit edilmesi ve çözüm üretilmesi 2030 Gündeminin dünya gündeminde kalıcılığını artırmaktadır.

Şekil 9: BRICS – T Ülkelerinin Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri Cari Durumu (2022)

	Brezilya	Rusya	Hindistan	Çin	Güney Afrika	Türkiye
SKH 1						
SKH 2						
SKH 3						
SKH 4						
SKH 5						
SKH 6						
SKH 7						
SKH 8						
SKH 9						
SKH 10						
SKH 11						
SKH 12						
SKH 13						
SKH 14						
SKH 15						
SKH 16						
SKH 17						

Kaynak: dashboards.sdindex.org

	SKH Başarıldı
	Önemli sorunlar devam ediyor
	Büyük zorluklar devam ediyor
	Zorluklar devam ediyor

Ortaya çıkan SKH Gösterge Tablolarının amacı, ilerlemeyi görebilmek ve gelecekte uygun politikaların seçimini kolaylaştırmaktır. Eğer bir ülke çoğu hedeflerde iyi bir performans gösteriyorsa yani yeşil ve sarı bant gibi göstergelere sahipse, aralarında başarılamamış, eksikliklerin olduğu 1-2 hedefin olması diğer eksiklikleri gizleyebilmektedir (SDG Index and Dashboard, 2018, s.9).

Yoksulluk çok önemli bir konu haline gelmektedir. Bazı ülkeler ne kadar zenginleşirse zenginleşsin bu var olan zenginlik aslında yoksul kesimi daha fazla yoksulluğa sürüklemektedir. Yoksulluğa dikkat çekerek ülkede yaşayan halkın refah seviyesini de arttırmaya çalışmak ana amaç olmuştur. Sürdürülebilir kalkınmanın en önemli ve birinci sırasında yer alan ‘Yoksulluğa Son’ hedefini BRICS ülkeleri arasından sadece Rusya ve Çin başarı ile tamamladığı Şekil - 9’da görülmektedir.

Türkiye'nin cari durum tablosundaki yeri diğer ülkelere kıyasla daha riskli durmaktadır. Tamamlanamayan amaçlar ve ulaşılamayan hedefler ülkenin politikalarını gözden geçirmesini gerektirmektedir. Özellikle eşitsizlik konusunda belirlenen hedefe ulaşma konusunda zorlukların devam etmesi sorunların çözülmediği ve çözülmesi için yol kat edilmesinin zor olduğu anlamına gelmektedir. Eşitsizlik hedefinin BRICS ülkeleri için sağlanan verilerinin elde edilememesi veya verilere ulaşılamaması analizi zorlaştırmaktadır.

Şekil 10: BRICS – T Ülkelerinin Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri Eğilimi (2022)

	Brezilya	Rusya	Hindistan	Çin	Güney Afrika	Türkiye
SKH 1	→	↑	↗	↑	↓	↑
SKH 2	→	→	→	↗	→	↗
SKH 3	↗	↗	↗	↗	↗	↗
SKH 4	↑	↑	→	● ●	→	↗
SKH 5	↗	↗	→	↗	↑	→
SKH 6	↑	↗	↗	↑	↗	↗
SKH 7	↑	↗	↗	↗	→	↗
SKH 8	→	↗	↗	↗	→	→
SKH 9	↗	↗	↗	↑	↗	↑
SKH 10	↓	→	● ●	● ●	● ●	↗
SKH 11	↗	↗	↓	↗	↗	↗
SKH 12	→	↗	↑	↑	↑	↑
SKH 13	↑	↗	↑	↗	↗	→
SKH 14	→	→	→	→	→	→
SKH 15	→	↗	→	→	→	→
SKH 16	↗	↗	→	↗	→	→
SKH 17	→	↑	→	→	↗	↑

Kaynak: dashboards.sdindex.org

	SKH başarısı sürüyor
	Durgun
	Orta düzeyde iyileşme
	bilgiler mevcut değil
	azalan eğilim

Yeşil olarak gösterilen ölçüt, her bir değişken için (üst sınırı temsil eden) ulaşılabilir maksimum değeri ve SKH'ye ulaşmak için belirlenen sınırı göstermektedir⁸. Belirlenen üst sınıra ulaşıldığında SKH'nin başarıldığı varsayılmaktadır. Sarı ve turuncu da üst sınırdan alt sınıra doğru bir geçişi temsil etmektedir. Alt sınır olarak gösterilen kırmızı ölçüt ise SKH'nin başarısız olduğunu ve dağılımın yüzde 2.5'lik değeri ile sınırlandırıldığı anlamına gelmektedir (SDG Index and Dashboard, 2018, s.8). Ülkenin bahsedilen göstergesine ait verisi eğer yüzde 50'nin altında ise gri renk ile tanımlanmaktadır (SDG Index and Dashboard, 2018, s.9). Üst sınır 100, alt sınır 0 gibi bir tanıma uyarak bu ilerleme kaydedilmektedir. Belirtilen bu kavramlar tüm ülkeler için geçerlidir ve uygulanması gerekmektedir.

Küresel SKH Gösterge Tabloları, bir ülkenin en kötü performans sergilediği iki farklı değişkenin ortalaması tahmin edilerek her bir hedef için gösterge puanları toplanmaktadır (SDG Index and Dashboard, 2018, s.9).

2.9. Ülkelerin Sürdürülebilir Kalkınma Hedeflerinin Performanslarının Ölçülmesi

BKH'ler insani gelişimi daha çok ilke edinmiş olmasına rağmen dünya çapında var olan kıt kaynakları sürdürülebilir bir şekilde bireylere ve kurumlara nasıl dağıtılacağını tam anlamıyla ortaya koyamamıştır. Bu sebeple "Ortak Geleceğimiz" (1987) sloganıyla oluşturulan raporda daha kapsamlı olan sürdürülebilir kalkınma hedeflerinin yürürlüğe girmesi kararlaştırılmıştır. Sürdürülebilir kalkınma hedeflerinin

⁸ Guillaume Lafortune, Grayson Fuller, Jorge Moreno, Guido Schmidt-Traub, Christian Kroll "SDG Index and Dashboards Detailed Methodological paper", 2018

evrensel olarak ön plana çıktığı bu değişim sürecinde çoğu ülkeler ekonomik veya sosyolojik olan tüm politikalarına sürdürülebilirliği eklemeye çalışmaktadır. Sürdürülebilirliği ilke haline getirerek uzun vadede olumlu sonuçlar almak için genel olarak belirlenen hedeflerin ve ülkelerin performanslarının ölçülmesi gerekmektedir. SKH raporu (2016), Sürdürülebilir kalkınmanın ölçülebilmesine yardımcı olan SKH Endeksinin, son verilere göre değerlendirerek bir sonuç ortaya koyduğunu göstermektedir. Ortaya çıkan endeksin amacı, farklı kalkınma seviyelerine sahip olan ülkeleri karşılaştırmak değil, ülkelerin tüm SKH'leri kapsayan ve tüm hedefleri eşit derecede ele alan tek bir bütünsel yöntem kullanarak birbirlerini karşılaştırmasına olanak tanınmasıdır (SKH Index and Dashboard, 2016, s.47).

Ülkelerin, belirlenen hedeflere yaklaşıp yaklaşmadığı analiz edilerek sürdürülebilir kalkınma konusunda nerelerde durduğu tespit edilerek uygulanan politikaların verimliliği tartışılması mümkün olmaktadır. Belirlenen sürdürülebilir kalkınma hedefleri doğrultusunda seçilen ülkelerin yıllara göre sürdürülebilir kalkınma hedeflerinin performansı ölçülmek istenmektedir. Bu nedenle Miola ve Schiltz (2019) makalesinde yer alan yöntemin kullanılması uygun görülmüştür.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

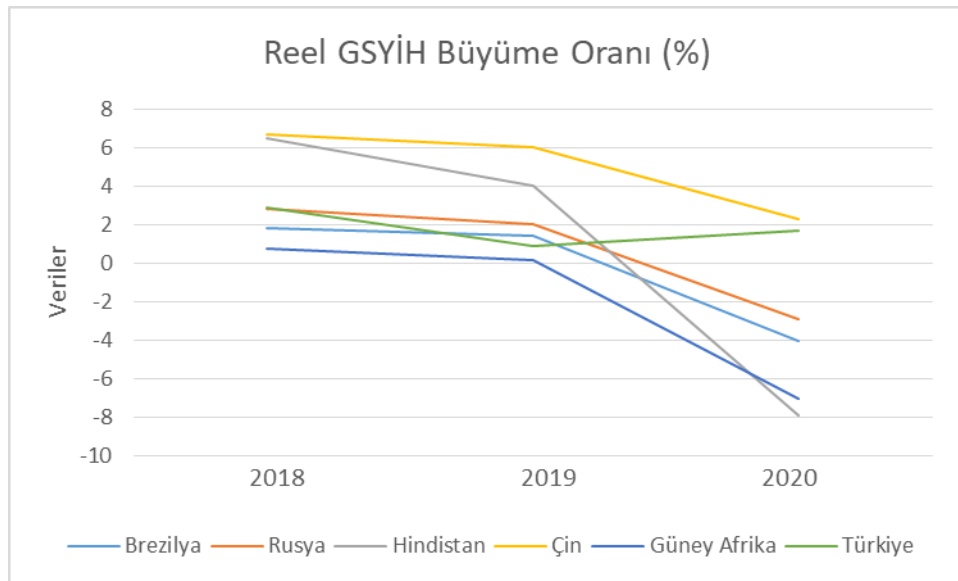
SÜRDÜRÜLEBİLİR KALKINMA HEDEFLERİNİN ÖLÇÜLMESİ

Sürdürülebilirliği her alanda sağlamak için belirlenen SKH'lerin nicel olarak ölçülmesi SKH'lerin ilerlemesinin değerlendirilmesi açısından önemli bir unsurdur. Gelişmeyi görebilmek için SKH'lerin bazı yöntemlerle ölçülmesi gerekmektedir. Bunlar doğrultusunda ülkeler, kurum ve kuruluşlar politika kararlarını bu yönde almaları daha doğru olmaktadır.

3.1. Pandeminin BRICS ülkeleri ve Türkiye'ye Etkileri

Bu çalışmada incelenen ve günümüzün gelecek vaat eden gelişmekte olan ülkeleri adı verilen BRICS ülkeleri ve bu gruba dâhil olup olmaması tartışılan Türkiye'yi oldukça fazla etkileyen COVID – 19, bu ülkelerin kalkınmalarının ve büyümelerinin önüne geçmiştir.

Şekil 11: BRICS –T Ülkelerinin Reel GSYİH Büyüme Oranları

Kaynak: The World Bank (2020)

Covid – 19’un yaşanmasıyla beraber ülkelerin kalkınmalarının duraksamasının yanında büyüme oranlarında da azalma eğilimi belirginlik kazanmıştır. Yapılamayan uluslararası ticaretler, ülkelere yabancı para akışının girememesi, yatırımların yapılamaması gibi olumsuz etkiler, ülkelerin ekonomilerinin gerilemesine yol açmıştır. Ekonominin gerilemesi kalkınmanın önüne geçmiş ve planlanan sürdürülebilir kalkınma hedeflerini gerçekleştirmek neredeyse durma noktasına gelmiştir. Yapılan Resmi Kalkınma Yardımlarının azalması, ekonomisi yeteri kadar büyük olmayan ülkeler için sıkıntılı bir durum anlamına gelmektedir. Bu bağlamda yapılamayan yardımlar, hedeflerin gerçekleştirilememesindeki en önemli etkenler arasında yer almaktadırlar.

3.1.1. COVID – 19 ‘un Brezilya Üzerindeki Etkisi

Dünyayı etkisi altına alan COVID – 19, Latin Amerika’da ilk olarak Brezilya’da görülmüştür. Brezilya, Latin Amerika’nın güçlü ülkelerinden biri ve büyük bir ekonomiye sahip olmasına rağmen sosyo-ekonomik yapısından kaynaklı olarak yeteri kadar gelişme gösterememiştir. Bu eksikliklerin etkisiyle virüsün önüne geçebilmek oldukça zor olmuştur. Yoksulluğun derinden hissedildiği ve sağlık sisteminin yeteri kadar güçlü olmamasından dolayı ülkedeki virüs kaynaklı ölü sayıları artmıştır. Şu anki devlet başkanı Jair Bolsonaro’nun COVID – 19’u ciddiye almaması ülkenin durumu için oldukça sarsıcı olmuştur. Brezilya’nın belirli bölgelerinde yoğunlaşan yoksulluğun pandeminin etkisiyle beraber eşitsizlikle beraber daha yoğun yaşandığını söylemek mümkündür (Grøsvik, 2021, s.2).

Tablo 21: Pandeminin Brezilya Üzerindeki Etkisi

	2018	2019	2020
Reel GSYİH Büyümesi (%)	1.8	1.4	-4.05
İşsizlik Oranı (%)	12.13	11.93	13.67
Enflasyon, tüketici fiyatları (%)	3.6	3.7	3.2
Cari Denge (BoP, ABD Doları) milyar	-51.460	-65.034	-24.074

Kaynak: The World Bank (2020)

Tablo-21’da görüldüğü gibi pandemi süresince yaşanan zorluklar, ülkelerin ekonomik ve sosyal açıdan sıkıntıya sokmuştur. Covid’in ortaya çıkmasından en çok etkilenen ülkelerden biri olan Brezilya, 2014 ve 2016 yıllarında yaşanan resesyon yıkımının etkisinden tam kurtulamamışken pandemi ülkeyi zora sokmuştur. Brezilya pandemiyle beraber, birçok ülke ile sınırlarını kapatmasından dolayı ülkeye döviz girdisi sağlanamamıştır (Oğuz ve Sezek, 2020, s.172).

3.1.2. COVID – 19’un Rusya Üzerindeki Etkisi

Diğer ülkeler gibi Rusya da pandeminin yaratmış olduğu olumsuzluklardan etkilenmiştir. Pandemi her sektörü aynı şekilde etkilememiştir. Her sektör üzerinde yaratmış olduğu etkiler farklılık göstermektedir. En fazla etkiyi işgücü piyasasında gören Rusya, çeşitli politikalarla ekonomiyi devam ettirmeye çalışmıştır. Bu noktada Rusya istihdamı arttırmak için alınacak ekonomik tedbirler için GSYİH’inin yaklaşık %1,2’sine yakın olacak şekilde bir bütçe ayırmıştır (Abdullah, 2021, s.627).

Tablo 22: Pandeminin Rusya Üzerindeki Etkisi

	2018	2019	2020
Reel GSYİH Büyümesi (%)	2.8	2.0	-2.9
İşsizlik Oranı (%)	4.85	4.6	5.73
Enflasyon, tüketici fiyatları (%)	2.8	4.47	3.3
Cari Denge (BoP, ABD Doları) milyar	115.68	64.806	33.949

Kaynak: The World Bank (2020)

Ülke nüfusunun istihdamını sağlayan ve ekonomik işleyişin sürekliliğini hedefleyen Ulusal Eylem Planı, istihdamı sağlamak ve işgücünün devamını sağlayabilmek adına Rusya hükümeti, işverenlere kredi ve sübvansiyon imkânı tanımıştır (Abdullah, 2021, s.634).

3.1.3. COVID – 19’un Hindistan Üzerindeki Etkisi

COVID – 19 döneminde en ağır sonuçlarla karşılaşan ülkelerden biri olan Hindistan, yoğun nüfusuyla ve sağlık sektöründe imkânların kısıtlı olmasından dolayı oldukça fazla etkilenmiştir. Covid-19’un diğer bir etkisi de güvenlik tarafından

olmuştur. Temel hizmetler ve faaliyetlerin durma noktası gelmesi ekonomiyi sarstığı görülmektedir (Hazarika, 2022, s.1242).

Tablo 23: Pandeminin Hindistan Üzerindeki Etkisi

	2018	2019	2020
Reel GSYİH Büyümesi (%)	6.5	4.0	-7.9
İşsizlik Oranı (%)	5.3	5.2	7.1
Enflasyon, tüketici fiyatları (%)	3.9	3.7	6.6
Cari Denge (BoP, ABD Doları) milyar	-65.599	-29.763	33.007

Kaynak: The World Bank (2020)

2020’de eksi değerlere düşen büyümeyi artan işsizlik ve artan enflasyon takip etmiştir. Pandeminin etkilerini hafifletmek için hükümetin ekonomiye tepkileri arz yönlü olmuştur ancak talep kısmına bakıldığında da oldukça büyük sıkıntıların olduğunu görmek mümkündür (Hazarika, 2022, s.1245).

Mali sıkıntıları, bütçeden gelecek finansmanla kapatmak istemeyen Hindistan hükümeti, mevcut sağcı yaklaşımından dolayı mali sıkıntılara yanıt vermediği görülmektedir (Hazarika, 2022, s.1245). Bunlara bağlı olarak salgın sonrasında hızlı bir toparlanmanın Hindistan için beklenmediğini söylemek mümkündür.

3.1.4. COVID – 19’un Çin Üzerindeki Etkisi

Trading Economics (2020) verilerine göre, Salgının Çin’de başlaması ve buradan tüm dünyaya yayılmasının etkisiyle alınan karantina önlemleri doğrultusunda Çin’in imalat sanayi üretimi Ocak ve Şubat 2020’de %15’e yakın azalmıştır (aktaran, Şanlı, 2020, s.599). Ekonomi üzerinde ciddi etkiler yaratan pandemi süreci çoğu ülkeler gibi Çin’i de zora soktuğu görülmektedir. Tablo-24’te 2020 verilerine bakıldığında bir önceki yıla göre büyüme oranında ciddi bir düşüşün olması, büyümenin ve kalkınmanın önünde ciddi bir engel olduğu tahmin edilmektedir.

Tablo 24: Pandeminin Çin Üzerindeki Etkisi

	2018	2019	2020
Reel GSYİH Büyümesi (%)	6.7	6.0	2.3
İşsizlik Oranı (%)	4.3	4.6	5.0
Enflasyon, tüketici fiyatları (%)	2.1	2.9	2.5
Cari Denge (BoP, ABD Doları) milyar	24.131	102.92	273.98

Kaynak: The World Bank (2020)

Yaşananların sonucu olarak imalat sektöründen, hizmet sektörüne oradan tarıma ve borsadan bankacılık sektörüne varana kadar küresel ticareti, sermaye yatırımlarını ve GSYH'yi etkileyen bütün değişkenlerin salgın sürecinden olumsuz şekilde etkilendiği görülmeye başlanmıştır (Şanlı, 2020, s.600).

3.1.5. COVID – 19'un Güney Afrika Üzerindeki Etkisi

Pandemi süresince az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler en çok etkilenenler arasında yer almaktadır.

Tablo 25: Pandeminin Güney Afrika Üzerindeki Etkisi

	2018	2019	2020
Reel GSYİH Büyümesi (%)	0.78	0.15	-7
İşsizlik Oranı (%)	26.91	28.47	28.74
Enflasyon, tüketici fiyatları (%)	4.5	4.1	3.2
Cari Denge (BoP, ABD Doları) milyar	-13.384	-10.667	6.711

Kaynak: The World Bank (2020)

Tablo – 25'e göre, dünyayı etkisi altına alan salgının Güney Afrika'da yarattığı etki ile ülkenin dış şoklara karşı oldukça savunmasız olduğunu söylemek mümkündür.

3.1.6. COVID – 19'un Türkiye Üzerindeki Etkisi

Türkiye'de de COVID-19 derinden hissedilmiştir. Kamu harcamalarını artırma yolu ile bu olumsuzlukları giderme yoluna başvurulmuştur. Türkiye, sosyal ve istihdam politikalarını da buna göre düzenlenmiştir.

Tablo 26: Pandeminin Türkiye Üzerindeki Etkisi

	2018	2019	2020
Reel GSYİH Büyümesi (%)	2.9	0.9	1.7
İşsizlik Oranı (%)	10.89	13.67	13.92
Enflasyon, tüketici fiyatları (%)	16.3	15.1	12.2
Cari Denge (BoP, ABD Doları) milyar	-21.743	6.759	-37.264

Kaynak: The World Bank (2020)

Pandemi koşulları düşünüldüğünde 2020 yılında büyüme eksi değerleri görmemiştir. TÜİK (2022) verilerine göre 2021 yılında tüketici fiyat endeksi (TÜFE) %36,08 olarak açıklanmıştır. Giderek artmaya devam eden TÜFE ile tüketicilerin alım gücü azalmış, piyasanın talep kısmında ciddi bir daralma meydana gelmiştir. Yaşanan pandeminin etkileri 2021 itibariyle hissedilmeye başlanmıştır. COVID-19'un oluşturduğu yıkımın etkilerini işsizlik, büyüme oranlarında azalma ve talep yönlü daralma ortaya çıkmıştır (Tüketici Fiyat Endeksi, Aralık 2021).

3.2. BRICS – T Ülkelerinin Belirlenen Hedeflerdeki Konumu

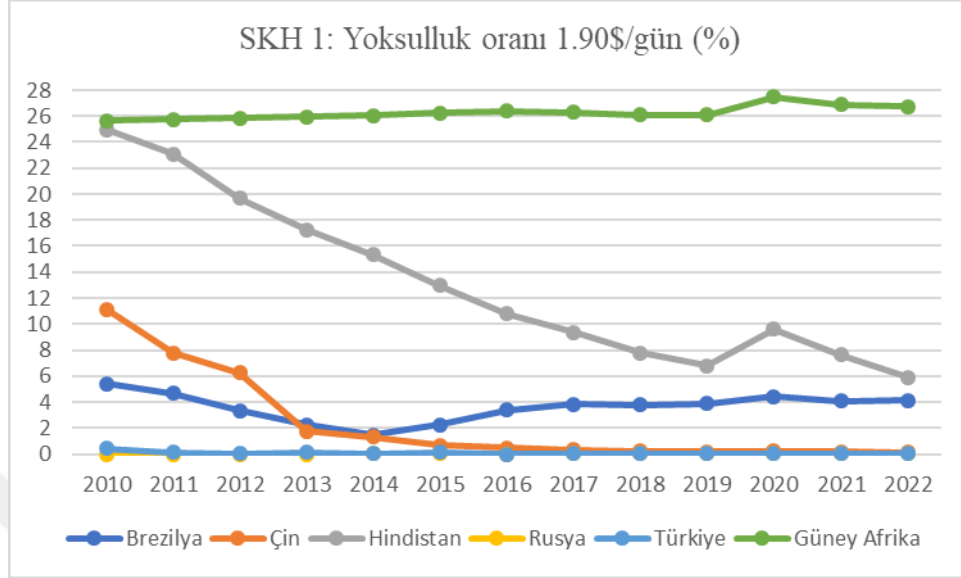
SKH'lerin ilerlemelerini görebilmek için endekslerden yararlanılmaktadır. Her ülke kendi imkânları ve aldıkları RKY'ler ile geleceği çizmeye çalışmaktadır. Çalışma kapsamında ise belli hedefler ve endeksler seçilerek bu endekslerin gelişimleri gösterilmektedir. Bunlar;

1. SKH 1 – Yoksulluk Oranı 1.90/gün (%)
2. SKH 3 – UHC Endeksi
3. SKH 4 – Net Okullaşma Oranı
4. SKH 8 – İşsizlik Oranı (%)
5. SKH 9 – Araştırma ve Geliştirme Harcamaları (GSYH %)
6. SKH 10 – Gini Katsayısı (%)

3.2.1. SKH 1 – Yoksulluk Oranı 1.90/gün (%)

Dünya genelinde en çok sıkıntı yaratan ve çözüme tam anlamıyla kavuşamamış olan “SKH 1: Yoksulluğa Son” hedefinin 2010 yılından 2022 yılına kadar olan gelişimi aşağıdaki şekilde gösterilmektedir. SDG Dashboard (2022) verilerine göre, hedefi gerçekleştirmekten oldukça uzak olan Güney Afrika politikalarını ve hedeflere ayırdığı bütçesini tekrar gözden geçirmelidir. Eşitsizliğin çok derinden yaşanması yoksulluğun temel sebebi olmaktadır.

Şekil 12: BRICS – T SKH 1 Hedefi Gelişimi (2010 – 2022)

Kaynak: <https://dashboards.sdindex.org/explorer> (2022)

SKH 1 noktasında Hindistan, hızlandırılmış ekonomik büyüme ve daha geniş sosyal güvenlik ağıları yoluyla yoksulluğun tüm biçimlerini sona erdirmek için kapsamlı bir kalkınma stratejisi uyguladığından dolayı aşağı yönlü bir ivmeyle yoksulluğu azalttı görülmektedir. İstihdamı teşvik etmek, geçim olanaklarını güçlendirmeye ve vatandaşların sağlık, beslenme, içme suyu ve sanitasyon, eğitim, beceriler, altyapı ve kamu hizmetleri gibi temel hizmetlere erişimini iyileştirmek adına faaliyete geçirdiği programlar yoksulluğu azaltmaya yardımcı olmaktadır (India VNR, 2020, s.31).

Rusya Hükümeti, 2024 yılına kadar sürecek olan kalkınma hedeflerine ulaşılması konusunda yardımcı olacak birleşik planı devreye koymuştur. Rusya, sosyal politikalarında yoksulluğu azaltmak için çocuklu aileleri ön planda tutmaktadır (Russia VNR, 2020, s.35).

Türkiye, hem ekonomik büyüme hem de sosyal politikalardaki iyileşme ile birlikte yoksulluğun ortadan kaldırılmasında en çok ilerleme kaydeden ülkeler arasında yer almaktadır. Aynı zamanda makroekonomik istikrarın sağlanması, ekonomik büyüme ve sosyal transferin artırılmasıyla mutlak yoksulluk içinde yaşayan

ulusal nüfus oranının düşürülmesi oldukça önemli bir gelişme olmuştur (Turkey's VNR, 2019, s.51).

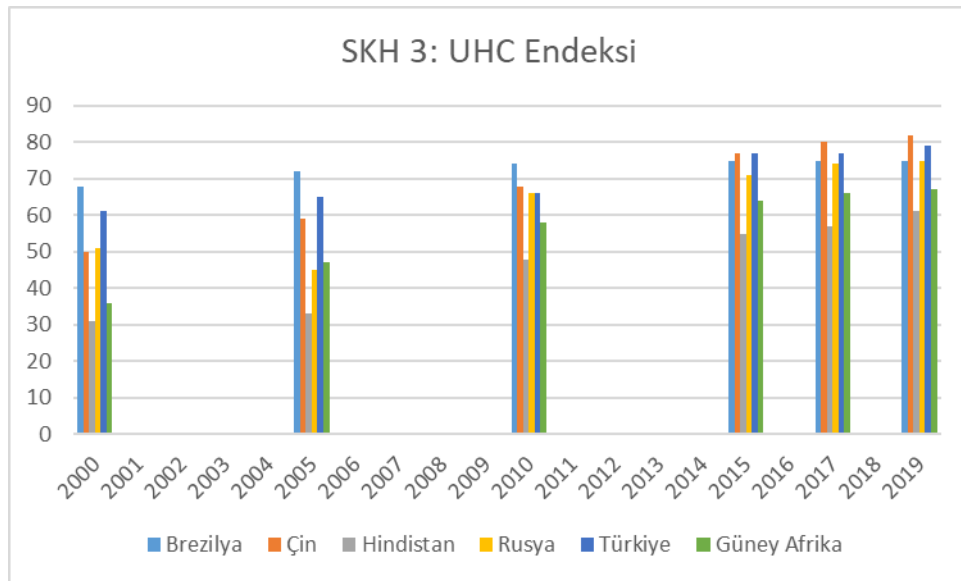
Brezilya'nın yoksulluk oranları ortalama bir değer aralığında bulunmaktadır. BKH'ler gündemdeyken aşırı yoksulluğu yarıya indirmek için belirlemiş olduğu hedefi aşarak önemli ilerleme kaydetmiştir (VNR SDG Report, 2017, s.52).

3.2.2. SKH 3 – UHC Endeksi

Belirli yıllara ait verilere ulaşılamaması sonucunda 2000 yılından 2019 yılına kadar olan dönemde ‘‘SKH 3: İyi Yaşam ve Sağlık ‘’ hedefinde önemli yer kaplayan ‘‘Evrensel Sağlık Hizmetleri’’nin gelişimi BRICS – T ülkeleri üzerinden aşağıda gösterilmiştir.

Hindistan, imkânı olmayan kişilere dikkat çekerek, uygun fiyatlı sağlık hizmeti çözümlerine evrensel erişim sağlamada dikkate değer bir ilerleme kaydetmiştir. Hindistan'ın en çok dikkat ettiği nokta, öncelikli olarak koruyucu sağlık hizmetlerini evrenselleştirmek, temel sağlık hizmetlerinin devlet tarafından karşılanmasını sağlamak ve modern tıbbın altyapısını güçlendirmek olmuştur (India VNR, 2020, s.45).

Şekil 13: BRICS – T SKH 3 Hedefin Gelişimi (2000-2019)

Kaynak: <https://dashboards.sdgindex.org/explorer> (2022)

Rusya Hükümeti, Ücretsiz Tıbbi Bakım Sağlanmasına İlişkin Devlet Garantileri Programı kapsamında tüm insanlara doğumdan itibaren yaşam boyu ücretsiz tıbbi bakım sağlayarak gelişme göstermektedir (Russia VNR, 2020, s.54).

Türkiye'de 2000'li yıllardan itibaren uygulamaya konulan Sağlıkta Dönüşüm Programı çerçevesinde, sağlık alanında sağlam bir fiziki altyapı, hizmet kalitesi, sağlanan hizmetlere her gruptan insanların erişimi ve finansal destek açısından önemli reformlar gerçekleştirilmiştir. Sağlanan bu reformlar sayesinde, her hedef altındaki tüm göstergelerde önemli ilerleme kaydedildiği görülmektedir (Turkey's VNR, 2019, s.59).

Güney Afrika'da sağlanan sağlık hizmetlerinin artması ve sağlığa yapılan yatırımların fiziki altyapıyı güçlendirmesi sonucunda olumlu bir artış gözlemlenmiştir (South Africa VNR , 2019, s.12).

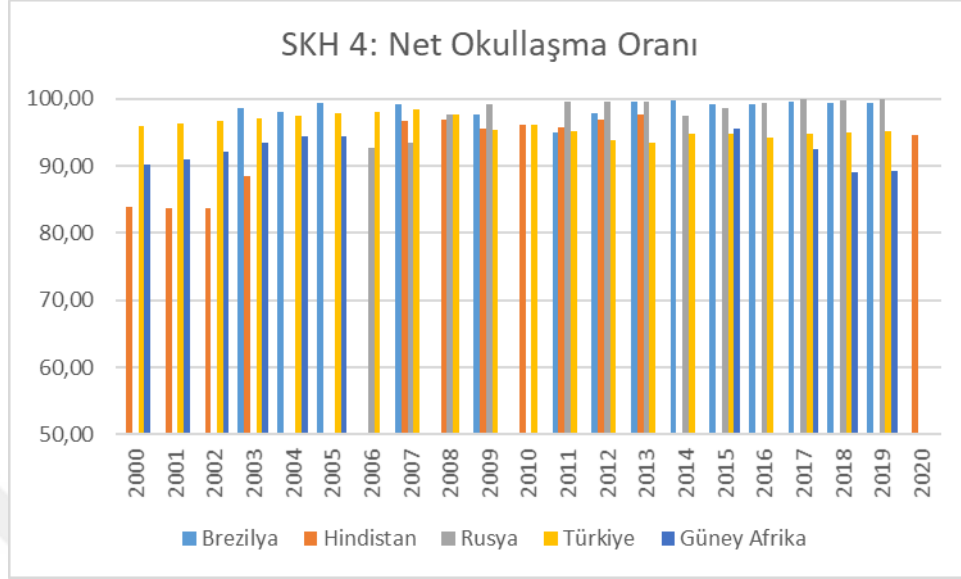
Brezilya'nın Birleşik Sağlık Sistemi (SUS) adı altındaki uygulamasıyla sağlık sisteminde oldukça büyük ilerlemeler kaydedilmiştir. SUS ile birlikte temel sağlık ihtiyaçların karşılanması ve her türlü bakım imkanlarının sunulması SKH 3'te ilerleme kaydedilmesini sağlamıştır (Brazil VNR, 2017, s.57)

3.2.3. SKH 4 – Net Okullaşma Oranı

Eğitim konusunun oldukça önemli olduğu ve kalkınmanın sağlanabilmesi için okullaşma oranının artması gerekmektedir. "SKH 4: Nitelikli Eğitim" hedefinin gelişimi Şekil 14'te 2000 yılından 2020 yılına kadar olan süreçte görülmektedir.

Hindistan, okulların sayısında, çocukların ilk ve orta öğretime kaydolma, eğitimlerini sürdürme oranlarında ve eğitime erişimde cinsiyet eşitliğinde dikkate değer bir iyileşme görülmüştür. Bununla beraber fiziksel altyapının ve okullaşma oranlarının artması gibi adımlarla, dünyada zorlu bir alan olmaya devam eden eğitim sonuçlarının iyileştirilmesine kaymıştır (Brazil VNR, 2017, s.51).

Şekil 14: BRICS –T SKH 4 Hedefin Gelişimi (2000 – 2020)

Kaynak: <https://dashboards.sdgindex.org/explorer> (2022)

Rusya okullaşma oranını arttırmak için çeşitli kurum ve kuruluşları faaliyete geçirerek cinsiyet eşitsizliğini ortadan kaldırma amacıyla okul öncesi eğitime sahip çocukların okullaşmasını artıracak “Demografi” Ulusal Projesini yürütmektedir (Russia VNR, 2020, s.66).

Türkiye, öğretmenlerin niteliklerinin iyileştirilmesi yoluyla eğitimin kalitesini arttırmayı hedefleyerek okullaşma oranında buna bağlı olarak arttığını gözlemlemiştir. Aynı zamandan bireylerin kişilik ve yeteneklerini fırsat eşitliği yoluyla geliştirmeye yönelik bir dönüşüm programı da uygulayarak eğitimden en yüksek verimi almak hedeflenmektedir (Turkey’s VNR, 2019, s.64).

Güney Afrika’da eğitime ve okuryazarlığa erişim artmış olup, erken çocukluk döneminde eğitimden yararlanacak çocukların oranı yükselişe geçmiştir (South Africa VNR , 2019, s.12).

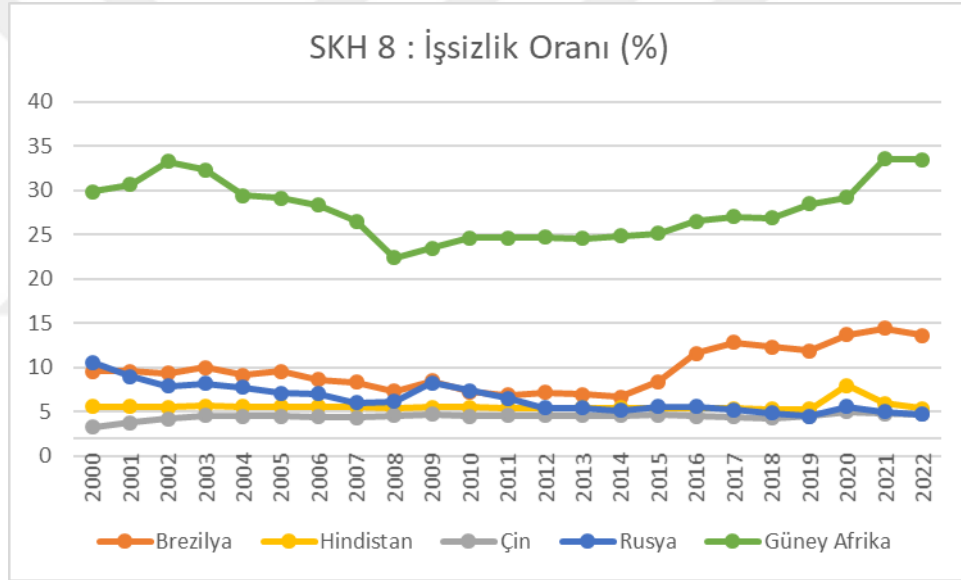
3.2.4. SKH 8 – İşsizlik Oranı

Sürdürülebilir bir kalkınmanın sağlanması için ekonomik büyümenin varlığı oldukça önemlidir. Pandemi süreciyle beraber 2020 yılından itibaren dünya genelinde bir düşüş olması ticaretin hacmini de küçültmüştür. “SKH 8: İnsana Yakışır İş ve Ekonomik Büyüme” hedefinde önemli yer kaplayan “İşsizlik Oranı”nın gelişimi

Şekil 15'te BRICS –T ülkelerinin 2000 yılından 2022 yılına kadar olan işsizlik oranları ile gösterilmektedir.

Sürdürülebilir büyüme, Hindistan'ın istihdam yaratma konusunda, yoksulluğu ortadan kaldırma ve refahı artırma konusundaki temel stratejisi konumunda yer almaktadır. Hindistan, sürdürülebilirliğin ilke edinildiği bu süreçte en hızlı büyüyen ve yükselmeye devam eden piyasa ekonomilerinden biri olmaktadır (India VNR, 2020, s. 77).

Şekil 15: BRICS –T SKH 8 Hedefin Gelişimi (2000 – 2022)

Kaynak: <https://dashboards.sdindex.org/explorer> (2022)

Rusya, kapsayıcı sürdürülebilir büyüme ile birlikte işsizliğin önüne geçmek için çeşitli politikaları uygulamaya koyarak işsizliği alt seviyelerde tutmayı başarmıştır (Russia VNR, 2020, s. 101).

Güney Afrika'da, düşük beceri seviyeleri, yetersiz altyapı ve birbirleriyle ilişkisi olmayan hükümet politikaları büyümeyi oldukça fazla sınırlandırmaktadır. İş ortamındaki iyileştirmeler, özellikle kadınlar ve gençler arasındaki iş gücündeki büyümeyi artırmak ve yüksek işsizliği azaltmak için gereklidir (South Africa VNR , 2019, s.12).

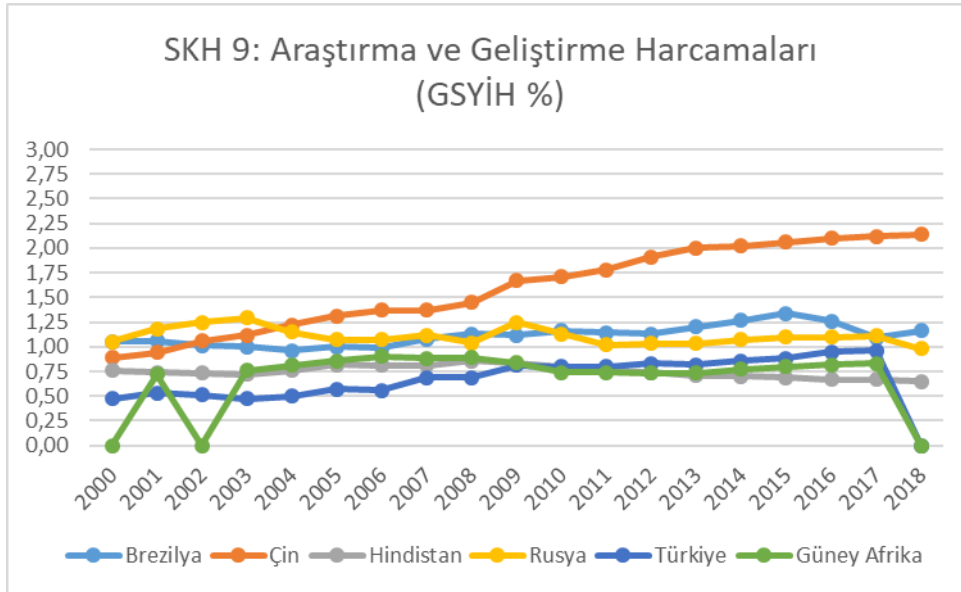
3.2.5. SKH 9 – AR-GE Harcamaları

Altyapının ve hedeflerin işleyişinin sağlanması sanayi alanında ve ekonomi alanında ciddi yapılandırmaları da beraberinde getirmektedir. Buna bağlı olarak belirlenen ‘‘SKH 9: Sanayi Yenilikçilik ve Alt Yapı’’ hedefinde önemli yer kaplayan ‘‘ Araştırma Geliştirme Harcamaları’’nın gelişimi Şekil 16’da BRICS –T ülkelerinin 2000 yılından 2018 yılına kadar olan kısmı gösterilmektedir.

Hindistan hükümetinin kararları, işletmelerin üzerindeki zaman ve maliyet yükünü azaltmak için basitleştirilmesi düşünülen kararları doğrudan etkileyerek ekonomide ve inovasyonda bir kazanım elde edilmesine olanak tanımıştır. Buna ek olarak ülkeyi ileriye götürecek reformların uygulanmasına ilişkin devletlerin aktif rol olması ülkeyi motive ettiği de görülmektedir (India VNR, 2020, s.85).

Brezilya’da sürdürülebilir kalkınmanın sağlanması için önemli olan noktalardan biri AR-GE yapılan yatırımlardır. Bu noktada gelişme gösteren ve AR-GE harcamalarının GSYİH içindeki payının belirli bir seviyede izlemesi ile beraber büyümeyi sağlayan politikalarının geçerliliği hala devam etmektedir (Brazil VNR, 2017, s.62-63).

Şekil 16: BRICS – T SKH 9 Hedefin Gelişimi (2000 – 2018)

Kaynak: <https://dashboards.sdgindex.org/explorer> (2022)

Rusya özellikle bünyesinde olduğu kuruluşlarda çalışan Rus ve yabancı bilim insanlarının sayısını artırarak yerli AR-GE çalışmalarının büyüme oranını yükseltmektedir (Russia VNR, 2020, s.107).

Türkiye'nin uluslararası rekabet gücünü artırmak, imalat sanayinde dönüşüm sağlamak ve katma değeri yüksek bir yapıya geçmek için gerekli bütçenin ayrılması ve hedeflerin gerçekleşmesine dikkat edilmiştir (Turkey's VNR, 2019, s.90).

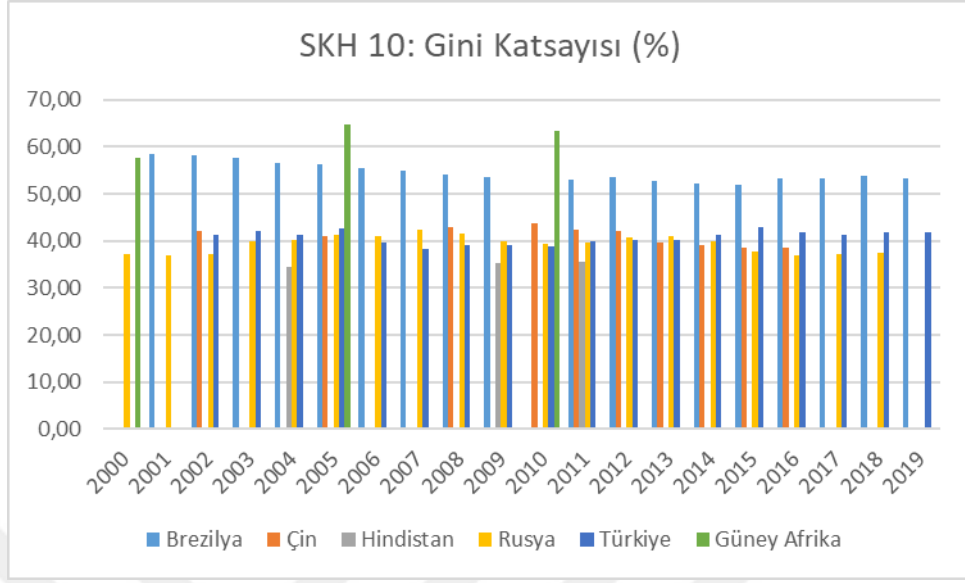
Güney Afrika'da inovasyona ayrılan kaynakların az olması, ulusal AR-GE oranlarının da düşüşüne sebep olmaktadır. Yeterli bütçenin olmaması araştırmayı mümkün kılmayıp bilimin de gerilemesi anlamına gelmektedir (South Africa VNR , 2019, s.12).

3.2.6. SKH 10 – Gini Katsayısı

Küresel bir sorun haline gelen eşitsizliği azaltmak için ülkeler çeşitli politikaları uygulamayı gündemlerine almaktadırlar. Buna ek olarak Gündem 21'in de eşitsizlik üzerine sıkça durması halledilmesi gereken bir sorun haline gelmektedir. "SKH 10: Eşitsizliğin Azaltılması"nda önemli yer kaplayan "Gini Katsayısı" Şekil 17'de, 2000 ile 2019 yılları arasındaki gelişmeyi ortaya koymaktadır.

Hindistan, geniş çerçevede tasarlanmış çok sektörlü müdahaleler yoluyla sosyal, ekonomik ve politik eşitliği desteklemeye kararlı ve bunu politikalarına entegre etme konusunda aktif rol oynamaktadır. Hindistan Anayasası ve çok çeşitli mevcut yasalar ve tüzükler, eşitsizliği her alanda azaltmak için faaliyet göstermektedir (India VNR, 2020, s. 93).

Şekil 17: BRICS – T SKH 10 Hedefin Gelişimi (2000-2019)

Kaynak: <https://dashboards.sdindex.org/explorer> (2022)

Rusya, eşitsizliği azaltmak için yoksul gruba çeşitli yardımlar sağlamış ve bunlara ek olarak yardım kuruluşlarını devreye koymuştur (Russia VNR, 2020, s.113).

Türkiye, eğitim, sağlık, gelir gibi alanlarda yaşanan eşitsizlik için gerekli yardımların yapıldığı görülmektedir (Turkey's VNR, 2019, s.95).

Güney Afrika, dünyada eşitsizliğin çok yüksek olduğu ülkelerin arasında yer almaktadır. Özellikle bazı kesimlerde eşitsizliğin arttığı gözlemlenmiştir (South Africa VNR , 2019, s.13).

Çin son 25 yılda yoksulluk konusunda oldukça fazla ilerleme kaydetmiştir. Yoksulluk üzerine yaşanan gelişmeler insani gelişme açısından oldukça önemli olmaktadır (Dibo & Aytaç, s.174). Eşitsizliğin önüne geçilmesinin kilit noktası olarak yoksulluğun önüne geçilmesi bu noktada bir araç olabilmektedir.

3.3. Çalışma Yöntemi ve Veri Seti

Bu çalışmada, yükselen güçler olarak adlandırılan BRICS ülkeleri ve Türkiye üzerinden yapılan analizde Covid -19 ile beraber belirlenen sürdürülebilir kalkınma hedeflerinin performans ölçümleri yapılmıştır. Literatürde önemli yeri olan Miola ve Schiltz (2019) çalışmasında kullanılan (1) Basit yöntem, (2) Mesafe ölçümü, (3) Süreç

ölçümü, temel alınarak ilgili SKH zaman içindeki değişimi ve eğilimi analiz edilmektedir.

Çalışmada kullanılan veriler SDGINDEX ‘deki yayınlanan raporlardan temin edilmiştir. Dünya Bankası ve IMF ile bağlantılı şekilde elde edilen veriler kullanılarak 2010- 2022 yılları arasında belirli bir sonuca varmaya çalışılmıştır.

Ülkelerin SKH'lerinin performansının nasıl ölçüleceğine ilişkin mevcut tartışmanın karmaşıklığı ve zenginliği hem teknik hem de politik olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu özellik, SKH performansını ölçmek için bir dizi endeks ve gösterge arasında ayırım yapmayı zorlaştırmaktadır. Teknik bakış açısına göre, çok sayıda çerçevenin varlığı, olası yorumlar ve gösterge değişkenlerinin seçimi, SKH'lerin performansını ölçmek için bir "doğru" veya "nesnel" yöntem üzerinde bir fikir birliğine varılmasını engellemektedir (Schiltz ve Miola, 2019, s.5).

3.3.1. Basit Yöntem

Bu yöntemde belirlenen göstergelerde ortalama ağırlık verilerek hedefe ulaşılmaya çalışılmıştır. Belirlenen hedef içindeki her gösterge eşit ağırlıktadır, bu da her göstergenin sahip olduğu SKH için mevcut göstergelerinin sayısıyla ters orantılı olarak ağırlıklandırıldığı anlamına gelmektedir (SDG Index ve Dashboard Report, 2016, s.49). Hedeflere ait göstergelerin eşit olması çıkan analiz sonuçlarını da daha hatasız olmasını sağlayacaktır (Schiltz ve Miola, 2019, s.5).

Bu yöntemde göre gösterge değerlerinin basit bir ortalamasını almak, göstergelerin tamamen ikame edilebilir olduğu anlamına gelmektedir (SDG Index ve Dashboard Report, 2016, s.50).

SKH'lere ilişkin raporların ve verilerin çıktığı ilk yıl olan 2016'dan son yıl olan 2021'e kadar olan süreçte görülen değişim hedef alınmıştır. Bu çerçevede *i* seçilen ülkeyi, *j* hangi hedefin seçildiğini, *k* ise gösterge yılını temsil etmektedir.

Şekil 18: SKH Basit Yöntem

Değişken	Açıklama
N_{ij}	Gösterge sayısı
X_{ijk}	Belirlenen yıldaki seçilen ülkenin değeri
min_{jk}	Seçilen yıldaki minimum değer
max_{jk}	Seçilen yıldaki maksimum değer

$$\text{Denklem 1: Basit Yöntem} = \frac{1}{N_{ij}} \times \left(\frac{X_{ijk} - min_{jk}}{max_{jk} - min_{jk}} \right)$$

Bu yöntemde i ülkesi için X_{ijk} değerinin, yine aynı k yılı içerisindeki minimum değerinden çıkarılarak, yine aynı k yılı olmak üzere bu farkın aralığına bölünmesi sonucu yani maksimum – minimum arasındaki fark ile beraber yeniden ölçeklendirilebilen bir sonuç vermektedir.

3.3.2. Mesafe Yöntemi

Bu yöntem ile SKH performansını ölçerek, hedef ile aralarındaki uzaklık tespit edilmeye çalışılmıştır. Bu yaklaşıma göre her gösterge için belirli bir hedefe ait mesafenin hesaplanmasıyla uzaklık bulunmaktadır. 2016 yılı başlangıç alınarak 2021 yılına kadar olan uzaklıklar ölçülmeye çalışılmıştır. BRICS ülkelerinin (bazı verilerde Türkiye’de dâhil olmak üzere) SKH’lerdeki standart sapması hesaplanarak belirlenen hedefe uzaklığına bölünmüştür. Çıkan sonuçlarda 0’ın altındaki değerler hedef aşımına uğradı şeklinde bir yorum yapılmaktadır (Miola & Schiltz, 2019, s.2).

Şekil 19: SKH Mesafe Yöntemi

Değişken	Açıklama
N_{ij}	Gösterge sayısı
T_{jk}	Belirlenen ülkeye ait 2030 hedefi
X_{ijkt}	Seçilen ülkenin, seçilen yıla ait hedefi
SD_{jk}	Seçilen hedeflerin standart sapması

Denklem 2: $Mesafe Yöntemi = \frac{1}{N_{ij}} \max. \left(\frac{T_{jk} - x_{ijkt}}{SD_{jk}} \right)$

Bu yöntem, i ülkesi için X_{ijkt} değerinin, yine k göstergesi için mevcut olan t gözlem yılına göre hareket etmektedir. 2030 yılı için belirlenen uzun vadeli hedef olarak gösterilen T_{jk} , j hedefindeki k göstergesine ait değişkeni tanımlamaktadır. SD_{jk} olarak gösterilen değişken, SKH j hedefinin k göstergesine ait belirlenen ülkeler için standart sapmasını göstermektedir (Miola & Schiltz, 2019, s.2).

3.3.3. Süreç Yöntemi

Bu yöntemde SKH'lerin 2030 hedeflerine varana kadarki süreç tespiti yapılması hedeflenmiştir. SKH'ya ulaşma konusundaki ilerlemeyi gösteren bu yöntem, BM'nin hazırlamış olduğu SKH raporları göz önüne alınarak uygulanmaya çalışılmıştır. Gözlem yılları olarak ilk ve son yılları analize dâhil eden bu yöntem ile bu yılların farkını elde edip bir sonuca ulaşmak ana amaç olmuştur (Miola & Schiltz, 2019, s.2).

Şekil 20: SKH Süreç Yöntemi

Değişken	Açıklama
N_{ij}	Gösterge sayısı
$x^{t^1}_{ijkt}$	Son gözlem yılına ait seçilen ülkenin hedefi
$x^{t^0}_{ijkt}$	İlk gözlem yılına ait seçilen ülkenin hedefi
t^1	İlk gözlem yılı
t^0	Son gözlem yılı

Denklem 3: Süreç Yöntemi
$$= \frac{1}{N_{ij}} \times \left(\frac{x^{t^1}_{ijkt} - x^{t^0}_{ijkt}}{t^1 - t^0} \right) (2030 - t^1) + x^{t^1}_{ijkt}$$

Bu yöntemde ilk olarak $x^{t^1}_{ijkt}$ olarak gösterilen değişkene ait i ülkesinin j hedefine ait k göstergesinin son gözlem yılına ait veri gösterilmektedir. Bu değişkene bağlı olarak son gözlem yılına ait veriyle (t^1) ilk gözlem yılına ait verinin (t^0) çıkarılarak $t^1 - t^0$ şeklindeki değişkenlere bölünmesi ile işlem yapılmaktadır. 2030 ile son gözlem yılı arasındaki fark bulunduktan sonra lineer bir eğilimin olduğu varsayılarak son gözlem yılına ait seçilen ülkenin hedefine ait veri eklenmektedir. Bu şekilde hedefe ait ilerlemenin bulunması ön görülmektedir.

3.4. Analizlerin Sonuçları

SKH'lerin performansını ölçebilmek için süren tartışmaların karmaşıklığı analizleri ve yöntemleri uygulama kısmını sıkıntıya sokmuştur. Analiz yapılırken verilerin dağınıklığı ve güncellenmemesi SKH'lerdeki gelişmeyi gözlemleme

konusunu zorlaştırmıştır. Seçilen ülkelerin bazı hedeflerinin değerleri net belli olmadığından ‘‘0’’ olarak kabul edilmiştir. Mesafe yönteminde kullanılacak olan standart sapma sonuçları şu şekildedir;

Tablo 27: BRICS –T Ülkelerinin Standart Sapması

BRICS - T Standart Sapması						
	SDG 1	SDG 3	SDG 4	SDG 8	SDG 9	SDG 10
2010	11,60691	9,09212	3,62398	7,48372	0,36882	9,64761
2011	11,39667	8,1082	3,16951	7,56561	0,39598	8,95652
2012	10,93744	8,10759	3,52949	7,69738	0,44553	8,07509
2013	11,00068	8,10759	3,98356	7,6231	0,48791	8,89348
2014	10,88266	8,12875	3,44842	7,80092	0,49017	9,59877
2015	10,62892	8,77306	2,22414	7,76211	0,50469	10,3055
2016	10,39727	9,14622	3,0824	8,29834	0,5092	11,294
2017	10,29275	10,4147	4,35404	8,59461	0,51237	10,8066
2018	10,16141	7,63483	4,65895	8,59892	0,55037	10,8632
2019	10,14435	7,80812	4,60566	9,19996	0,53203	9,86263
2020	10,73851	8,98146	4,46805	9,01145	0,52561	9,77163
2021	10,45419	8,98146	4,46108	11,0049	0,54533	9,77163
2022	10,38572	8,98146	4,45732	11,0951	0,51579	9,77861

Kaynak: dashboards.sdgindex.org (2021)

Tablo 28: BRICS Ülkelerinin Standart Sapması

BRICS Standart Sapması						
	SDG 1	SDG 3	SDG 4	SDG 8	SDG 9	SDG 10
2010	11,5352	10,0598	4,15421	8,35948	0,38798	9,96179
2011	11,4766	8,54556	3,65979	8,45041	0,42275	9,643
2012	11,1551	8,54516	3,87331	8,58488	0,48168	8,44466
2013	11,5441	8,54516	4,23808	8,51737	0,52634	9,44608
2014	11,4867	8,32641	3,95251	8,71836	0,52993	10,4022
2015	11,2641	8,98888	2,27504	8,67642	0,54527	11,4502
2016	11,0379	9,64385	3,25279	9,27467	0,55866	12,5412
2017	10,9224	11,2834	5,01798	9,60414	0,56523	11,8768
2018	10,8223	7,79121	5,37938	9,61365	0,61305	11,6795
2019	10,8325	8,12404	5,31815	10,2849	0,57864	10,3278
2020	11,3875	9,95992	4,21187	10,0626	0,57869	10,9161
2021	11,142	9,95992	5,09516	12,2923	0,60122	10,9161
2022	11,1139	9,95992	5,08765	12,3942	0,56818	10,9235

Kaynak: dashboards.sdindex.org (2021)

Standart sapma⁹ ile sahip olunan verilerin ne kadarının ortalamaya yakın olduğunu bulmak hedeflenmiştir. Eğer veriler çok büyük değerler alıyorsa ortalamadan uzaklaşmış anlamına gelmektedir. Bunun tam tersi olarak veriler ne kadar küçükse de ortalamaya yakın olduğu kanısına varmaktayız. İlgili verilerde değişimin daha durağan olduğu anlamına gelmektedir.

Tablo 28'i incelendiğinde SKH1, SKH 3, SKH 8 ve SKH 10'un değerlerinin büyük olduğu görülmektedir. Bunun temel nedenleri arasında; verilerin arasındaki uçurum ve ülkelerin gelişmişlik seviyelerindeki farklılık yatmaktadır. SKH 4'e ait Çin gibi büyük ve etkili bir ülkenin verilerine ulaşamamak da çıkan sonuçları etkilemiştir.

⁹ Standart sapma, verilerin bilgilerin veya değerlerin aritmetik ortalamadan sapma, karelerin karekökü olarak tanımlanmaktadır.

Tablo 28’a göre ortalamaya en yakın SKH 9 olmakla beraber, ortalamadan en uzak olan hedef ise SKH 1 olmaktadır.

3.4.1. Basit Yöntem ile Yapılan Analiz Sonucu

Basit yöntem, SKH’nın performansını ölçen en temel yaklaşım olarak ortaya çıkmaktadır. Hesaplama yapılırken bütün hedeflere ait göstergelerin ortalaması alınmaktadır. Bu analiz yöntemi yapılırken eşitlik ön planda olmaktadır (Miola ve Schiltz, 2019, s.5).

Tablo 29: SKH 1 (Yoksulluk Oranı 1,90\$/Gün (%))

SKH 1 (YOKSULLUK ORANI 1.90\$/Gün (%))						
	BREZİLYA	RUSYA	HİNDİSTAN	ÇİN	GÜNEY AFRIKA	TÜRKİYE
2010	0,035282651	0	0,16231319	0,07251462	0,166666667	0,002729045
2011	0,030161812	0	0,149255663	0,050291262	0,166666667	0,000776699
2012	0,021655066	0	0,126707914	0,040281	0,166666667	0,000322248
2013	0,014450867	0	0,110789981	0,011432241	0,166666667	0,000963391
2014	0,009152586	0	0,097926267	0,008192524	0,166666667	0,000128008
2015	0,014222222	0	0,082285714	0,00431746	0,166666667	0,000825397
2016	0,021354562	0	0,06823351	0,0030326	0,166666667	0,001389942
2017	0,02402688	0	0,059274756	0,001965259	0,166666667	6,33955E-05
2018	0,024211064	0	0,049508113	0,001469273	0,166666667	0
2019	0,024648787	0	0,043167305	0,001213282	0,166666667	0,000127714
2020	0,026877806	0	0,058366703	0,001213445	0,166666667	6,06722E-05
2021	0,025254406	0	0,047158104	0,000930752	0,166666667	0
2022	0	0,03012226	0,013330387	-0,02916483	0,166666667	-0,03012226

Buradaki sonuçların yüksek olması ilgili veride görel olarak daha yüksek performansı göstermektedir. Özellikle Güney Afrika diğer ülkelere göre SKH 1: Yoksulluk Oranı 1.90\$/Gün hedefinde Çin’in hemen arkasından gelerek başarılı bir performans sergilemiştir. Rusya’nın ise bu hedefte geri planda kaldığı görülmektedir.

Tablo 30: SKH 3 (UHC Endeksi)

SKH 3 (UHC ENDEKSİ)						
	BREZİLYA	RUSYA	HİNDİSTAN	ÇİN	GÜNEY AFRIKA	TÜRKİYE
2010	0,166666667	0,115384615	0	0,128205128	0,064102564	0,115384615
2011	0,107164002	0,137507401	0	0,166666667	0,090142096	0,149348727
2012	0,107164002	0,137507401	0	0,166666667	0,090216104	0,149348727
2013	0,107164002	0,137507401	0	0,166666667	0,090216104	0,149348727
2014	0,105381166	0,129970105	0	0,166666667	0,088266069	0,157698057
2015	0,151515152	0,121212121	0	0,166666667	0,068181818	0,166666667
2016	0,144791667	0,154166667	0	0,162847222	0,112847222	0,166666667
2017	0,127347418	0,166666667	0	0,146126761	0,137910798	0,15258216
2018	0,101036269	0,107081174	0	0,166666667	0,025043178	0,145941278
2019	0,111111111	0,111111111	0	0,166666667	0,047619048	0,142857143
2020	0,166666667	0,131944444	0	0,166666667	0,097222222	0,131944444
2021	0,166666667	0,131944444	0	0,166666667	0,097222222	0,131944444
2022	-	-	-	-	-	-

Rusya, SKH 1’de zayıf bir performans sergilemesine rağmen SKH 3 ve SKH 4’te göreceli olarak daha ılımlı bir performans sergilediği görülmektedir. Genel olarak ülkelerin yüksek performans gösterdiği bu göstergede gelişim pozitif şekilde görülmektedir.

Tablo 31: SKH 4 (Net Okullaşma Oranı)

SKH 4 (NET OKULLAŞMA ORANI)						
	BREZİLYA	RUSYA	HİNDİSTAN	ÇİN	GÜNEY AFRİKA	TÜRKİYE
2010	0,081920904	0,166666667	0,005649718	-1,70715631	0	0,081920904
2011	0,08118701	0,166666667	0,094438223	-1,69204927	0	0,084919746
2012	0,134009009	0,166666667	0,118618619	-1,70176426	0	0,058746246
2013	0,165920119	0,166666667	0,131952221	-1,69223591	0	0,051511758
2014	0,166666667	0,122959739	0,071273123	-1,64435981	0	0,073268045
2015	0,166666667	0,144586895	0	-3,36894587	0,037393162	0,004985755
2016	0,160806376	0,166666667	0	0,140646976	0,041022035	0,043366151
2017	0,162276258	0,166666667	0	-1,51975684	0,041371158	0,082404593
2018	0,161136713	0,166666667	0,050844854	-1,36697389	0	0,092933948
2019	0,158893035	0,166666667	0,047263682	-1,38697139	0	0,093439055
2020	0,128611111	0,111944444	0,105555556	-1,20875	0	0,166666667
2021	0,161285363	0,166666667	0,134378844	-1,36823493	0	0,09301968
2022	0	0,166666667	-0,98333333	-55,2777778	-5,83333333	-2,5

Buradaki sonuçların düşük olması hedeflerin gerçekleştirilmesi noktasında performansların da zayıf olması anlamına gelmektedir. Çin'in özellikle SKH 4'te zayıf performans göstermesi oldukça dikkat çekmektedir. Zayıf performans konusunda Çin'i Güney Afrika takip etmektedir.

Tablo 32: SKH 8 (İşsizlik Oranı)

SKH 8 (İŞSİZLİK ORANI)						
	BREZİLYA	RUSYA	HİNDİSTAN	ÇİN	GÜNEY AFRİKA	TÜRKİYE
2010	0,022663358	0,023490488	0,008436725	0	0,166666667	0,05070306
2011	0,019661523	0,016509043	0,007300481	0	0,166666667	0,035258006
2012	0,021660053	0,00719246	0,006944444	0	0,166666667	0,029596561
2013	0,019946587	0,007260891	0,006927057	0	0,166666667	0,034551828
2014	0,016847469	0,004520053	0,00682117	0	0,166666667	0,043310322
2015	0,030864198	0,007634828	0,006578947	0	0,166666667	0,045565302
2016	0,053536271	0,007799485	0,006739361	0	0,166666667	0,04293503
2017	0,06179941	0,005678466	0,006784661	0	0,166666667	0,043215339
2018	0,059287082	0,004197967	0,007733098	0	0,166666667	0,048681691
2019	0,051661799	0	0,005353915	0,000139063	0,166666667	0,046864136
2020	0,059799064	0,004060006	0,020644096	0	0,166666667	0,057803468
2021	0,055555556	0,001101833	0,006726977	0	0,166666667	0,052771979
2022	0	-0,07433451	-0,06880964	-0,07441822	0,166666667	-0,0008371

Çıkan sonuçlar genel olarak incelendiğinde Çin’de zayıf bir performansın ortaya çıktığı görülmektedir. Ülkelerin genelinde bu hedefin başarıma konusunda sıkıntıların olduğu görülmüştür.

Tablo 33: SKH 9 (ARGE Harcamaları)

SKH 9 (ARGE HARCAMALARI)						
	BREZİLYA	RUSYA	HİNDİSTAN	ÇİN	GÜNEY AFRİKA	TÜRKİYE
2010	0,072164948	0,067010309	0,008591065	0,166666667	0	0,010309278
2011	0,064102564	0,044871795	0,003205128	0,166666667	0	0,009615385
2012	0,056497175	0,042372881	0,001412429	0,166666667	0	0,014124294
2013	0,063307494	0,041343669	0	0,166666667	0,002583979	0,014211886
2014	0,071969697	0,046717172	0	0,166666667	0,008838384	0,02020202
2015	0,079075426	0,049878346	0	0,166666667	0,013381995	0,023114355
2016	0,068764569	0,05011655	0	0,166666667	0,017482517	0,032634033
2017	0,048275862	0,050574713	0	0,166666667	0,018390805	0,033333333
2018	0,05704698	0,036912752	0	0,166666667	0	0,039149888
2019	0,073825503	0,053691275	0	0,166666667	0,020134228	0,029082774
2020	0,071111111	0,053333333	0	0,166666667	0,022222222	0,037777778
2021	0,066448802	0,037037037	0	0,166666667	0,019607843	0,033769063
2022	0	-0,05357143	-0,12103175	0,166666667	-0,08531746	-0,06150794

Güney Afrika ve Hindistan belirli noktalarda hedefte zayıf performans göstermiştir. En iyi performansı ve en fazla ARGE harcaması yapan ülke Çin olarak ortaya çıkmıştır.

Tablo 34: SKH 10 (Gini Katsayısı)

SKH 10 (Gini Katsayısı)						
	BREZİLYA	RUSYA	HİNDİSTAN	ÇİN	GÜNEY AFRİKA	TÜRKİYE
2010	0,089430894	0,067010309	0,012940379	0,033197832	0,166666667	0
2011	0,123723205	0,044871795	0	0,048194504	0,166666667	0,030930801
2012	0,118728798	0,042372881	0,004552758	0,017853955	0,166666667	0
2013	0,102987421	0,041343669	0,007940252	0	0,166666667	0,003930818
2014	0,090336134	0,046717172	0,01057423	0	0,166666667	0,014005602
2015	0,094498382	0,049878346	0	0,008414239	0,166666667	0,036245955
2016	0,110730594	0,05011655	0	0,026255708	0,166666667	0,0456621
2017	0,106973995	0,050574713	0	0,041371158	0,166666667	0,036643026
2018	0,092342342	0,036912752	0,045608108	0,024774775	0,166666667	0,024774775
2019	0,07616594	0,053691275	0,024772097	0	0,166666667	0,000198177
2020	0,082758621	0,053333333	0,012707535	0	0,166666667	0,049808429
2021	0,082758621	0,037037037	0,012707535	0	0,166666667	0,049808429
2022	0	-0,05357143	-0,13914257	-0,16476408	0,166666667	-0,06582953

Buradaki sonuçlar incelendiğinde ilgili verilerin performanslarının yüksek olduğunu ve en olumlu sonuçların Güney Afrika'ya ait olduğu görülmektedir.

Yaşanan pandemi dolayısıyla genel olarak her ülkede özellikle 2022 yılına ait veriler diğerlerine oranla zayıf değerler almıştır.

Basit yöntemde ortaya çıkan sonuçlar ortalama hesaplayarak elde edilmiştir. Bazı ülkelere ait verilerin bulunamaması sonucu ilgili dönemdeki göstergeler "0" olarak kabul edilmiştir.

3.4.2. Mesafe Yöntemi Analiz Sonuçları

SKH'nın belirlenen 2030 hedefine olan uzaklığını ölçmek için kullanılan mesafe yöntemi analizinden elde edilen sonuçlar standart sapma yoluyla gösterilmiştir.

3.4.2.1. Sadece BRICS SD ile Mesafe Yöntemi Sonuçları

Tablo 35: SKH 1 (Yoksulluk Oranı 1,90\$/Gün (%))

SKH 1 (Yoksulluk Oranı 1.90\$/Gün (%))					
	BREZİLYA	RUSYA	HİNDİSTAN	ÇİN	GÜNEY AFRİKA
2010	-0,0784552	0	-0,360922764	-0,1612449	-0,3706032
2011	-0,0676741	0	-0,33488505	-0,1128385	-0,3739501
2012	-0,0502013	0	-0,293737421	-0,0933804	-0,3863708
2013	-0,0324842	0	-0,249045822	-0,0256986	-0,3746515
2014	-0,0208938	-0,0001451	-0,222141539	-0,0187173	-0,3779743
2015	-0,0332917	-0,000148	-0,191908205	-0,0102095	-0,3885512
2016	-0,0510362	0	-0,163074174	-0,0072477	-0,3983238
2017	-0,0581375	-0,0003052	-0,142978645	-0,0050355	-0,4014694
2018	-0,058521	-0,000154	-0,119505949	-0,0036961	-0,4019466
2019	-0,0595429	-0,0001539	-0,104161697	-0,0030772	-0,4017226
2020	-0,0649837	-0,0001464	-0,140944304	-0,0030736	-0,4021962
2021	-0,0610302	-0,0001496	-0,113833329	-0,0023933	-0,4019319
2022	-0,0614845	-0,00015	-0,088627648	-0,0020995	-0,4008489

Yukarıdaki sonuçlar incelendiğinde ülkelerin SKH 1: Yoksulluk Oranı 1.90\$/Gün hedefinde 2030 hedeflerine göreceli olarak oldukça uzak olduğu

Tablo 36: SKH 3 (UHC Endeksi)

SKH 3 (UHC ENDEKSİ)					
	BREZİLYA	RUSYA	HİNDİSTAN	ÇİN	GÜNEY AFRİKA
2010	0,4307565	0,56329696	0,861513004	0,53016185	0,69583743
2011	0,61240411	0,53244051	0,894812117	0,45559745	0,65726173
2012	0,61243279	0,53246545	0,894854026	0,45561879	0,65709747
2013	0,61243279	0,53246545	0,894854026	0,45561879	0,65709747
2014	0,62852242	0,56266768	0,910757008	0,46438599	0,67436052
2015	0,46353558	0,53770128	0,834364049	0,42645274	0,66749124
2016	0,4320545	0,40872355	0,792387945	0,38712083	0,51155252
2017	0,3692742	0,27030872	0,689804214	0,32200711	0,34268646
2018	0,80432491	0,78935077	1,054606859	0,6417486	0,99257116
2019	0,51288121	0,51288121	0,800094691	0,36927447	0,6770032
2020	0,35140846	0,43507714	0,753018121	0,35140846	0,51874582
2021	0,35140846	0,43507714	0,753018121	0,35140846	0,51874582
2022	0,35140846	0,43507714	0,753018121	0,35140846	0,51874582

Genel olarak sonuçlara bakıldığında, ilgili hedefin ilgili göstergesinde tüm ülkelerin ortalama bir performans sergilediği görülmektedir. 2030 hedeflerine mesafesi en yakın olan Hindistan olarak ortaya çıkmıştır.

Tablo 37: SKH 4 (Net Okullaşma Oranı)

SKH 4 (NET OKULLAŞMA ORANI)					
	BREZİLYA	RUSYA	HİNDİSTAN	ÇİN	GÜNEY AFRIKA
2010	0,20059948	0,02005995	0,363085067	4,01198969	0,37512104
2011	0,22724462	0,0186714	0,194911216	4,55400037	0,42534363
2012	0,09423474	0,0193633	0,129518984	4,30295626	0,40146582
2013	0,01730345	0,01573041	0,088876799	3,93260174	0,36691174
2014	0,00590343	0,10752673	0,227703666	4,21673456	0,39342133
2015	0,05274623	0,0981666	0,395596752	7,32586578	0,31867516
2016	0,04304	0,03023048	0,394533342	0,08710476	0,30486667
2017	0,01295343	0,00431781	0,33213917	3,3213917	0,25076507
2018	0,01611091	0,0049572	0,238565442	3,09825249	0,3411176
2019	0,01786334	0,00219374	0,242878743	3,13391927	0,33814989
2020	0,14680724	0,19429207	0,212494581	3,95706855	0,51323179
2021	0,01700959	0,00556083	0,074253423	3,27107589	0,36014546
2022	0,01637952	0,00655181	0,074363021	3,275904	0,36034944

Buradaki sonuçlar incelendiğinde ilgili hedefe ait ilgili göstergede en iyi performansı Çin ülkesi göstermiştir. Onu sırasıyla Hindistan, Güney Afrika, Rusya ve Brezilya takip etmektedir.

Tablo 38: SKH 8 (İşsizlik Oranı)

SKH 8 (İŞSİZLİK ORANI)					
	BREZİLYA	RUSYA	HİNDİSTAN	ÇİN	GÜNEY AFRİKA
2010	-0,1349765	-0,1369702	-0,100684098	-0,0803479	-0,4820874
2011	-0,1266211	-0,1191264	-0,09723394	-0,0798778	-0,476111
2012	-0,1298795	-0,0959051	-0,095322658	-0,0790149	-0,4704008
2013	-0,1267998	-0,0970566	-0,096273897	-0,0800326	-0,4708028
2014	-0,1177591	-0,089084	-0,094436678	-0,0785698	-0,4662572
2015	-0,1523286	-0,0973904	-0,094893199	-0,0793338	-0,4735055
2016	-0,199468	-0,0909287	-0,088412851	-0,0724195	-0,4679412
2017	-0,2137967	-0,0817356	-0,08433864	-0,0683733	-0,4605653
2018	-0,2050904	-0,0754136	-0,083735136	-0,0655318	-0,4578561
2019	-0,1852223	-0,0648197	-0,077297493	-0,0651438	-0,4532518
2020	-0,218466	-0,0843057	-0,124222533	-0,0745335	-0,4756895
2021	-0,1884647	-0,0611493	-0,074301173	-0,0585732	-0,4482476
2022	-0,176157	-0,0567467	-0,065621828	-0,0566123	-0,4438886

2030 hedeflerine olan mesafenin ölçülmesi meselesinde ilgili hedefe ait ilgili göstergede tüm ülkeler zayıf performans göstermiştir. Bu sonuç ise ilgili gösterge üzerinde daha fazla durulması gerektiği anlamı taşımaktadır.

Tablo 39: SKH 9 (ARGE Harcamaları)

SKH 9 (ARGE HARCAMALARI)					
	BREZİLYA	RUSYA	HİNDİSTAN	ÇİN	GÜNEY AFRİKA
2010	1,09111603	1,10400323	1,250058127	0,85485075	1,27153679
2011	1,00925785	1,05656681	1,159069565	0,75694339	1,16695439
2012	0,88924035	0,92384114	1,02418344	0,61935417	1,02764352
2013	0,79163567	0,8454669	0,946796267	0,53831226	0,94046318
2014	0,76424617	0,82714709	0,943513795	0,52836773	0,92149847
2015	0,72135441	0,79471248	0,92003253	0,50128018	0,88641008
2016	0,72793348	0,77566682	0,903950176	0,47733343	0,85920017
2017	0,76960418	0,76370683	0,893448533	0,46589065	0,84626973
2018	0,69053667	0,73947234	0,82918773	0,42410913	0,82918773
2019	0,69704115	0,74888719	0,887143286	0,45797332	0,83529725
2020	0,70273886	0,7488201	0,887063808	0,45505221	0,82946226
2021	0,67639821	0,75124555	0,845497756	0,42136282	0,79559953
2022	0,71573397	0,79493405	0,894667468	0,46933375	0,84186742

2030 hedeflere ulaşma konusunda ARGE harcamaları da önemli yer tutmaktadır. Ülkeleri incelediğimizde her ülkenin başarılı bir performans sergilediği görülmektedir.

Tablo 40: SKH 10 (Gini Katsayısı)

SKH 10 (Gini Katsayısı)					
	BREZİLYA	RUSYA	HİNDİSTAN	ÇİN	GÜNEY AFRİKA
2010	-0,4098996	-0,2007672	-0,221011195	-0,2710357	-0,6006285
2011	-0,4390058	-0,210861	-0,141726272	-0,257527	-0,5421894
2012	-0,513145	-0,2605198	-0,260717125	-0,2901243	-0,6191292
2013	-0,4463931	-0,2364295	-0,233077163	-0,2152567	-0,5893094
2014	-0,3941477	-0,1986761	-0,211654087	-0,1874605	-0,5687903
2015	-0,3551599	-0,1484685	-0,142646207	-0,1615687	-0,5174564
2016	-0,3428696	-0,1235925	-0,085052917	-0,1461847	-0,4731068
2017	-0,3620509	-0,1361199	-0,108053942	-0,2062848	-0,503784
2018	-0,3767295	-0,1427005	-0,258287994	-0,2054888	-0,5650942
2019	-0,4179638	-0,263527	-0,292413308	-0,2318973	-0,639049
2020	-0,4075015	-0,2520738	-0,240012116	-0,2096289	-0,6081223
2021	-0,4075015	-0,2520738	-0,240012116	-0,2096289	-0,6081223
2022	-0,4072255	-0,2517505	-0,239849546	-0,2090292	-0,6077104

Mesafe ölçümleriyle 0'ın altında kalan değerler hedefin aşılması anlamına gelmektedir. Türkiye hariç ülkelerin standart sapmalarının göz önüne alındığı bu hesaplama yönteminden elde edilen sonuçlara bakıldığında genel anlamda SKH 1 ve SKH 8 ve SKH 10'da eksiklikler olduğu görülmektedir.

Yoksulluğun ve işsizliğin önüne geçememek gelecek için sorun teşkil etmektedir. Alınan kararların yoksulluk ve işsizlik adına büyük bir adım olmadığı ve hedefleri başarmaktan oldukça uzak olduklarını söylemek mümkündür.

3.4.2.2. BRICS – T SD İle Mesafe Yöntemi Analizi

Bu analizde hesaplamalar, standart sapmaya Türkiye'nin değerleri eklenerek yapılmıştır. Sonuçlar karşılaştırıldığında büyük bir fark gözlemlenmemiştir. Standart sapmaya Türkiye'nin değerinin eklenmesi var olan eksikliklerin yine aynı hedefler üzerinde yoğunlaştığını göstermektedir.

Tablo 41: SKH 1 (Yoksulluk Oranı 1.90\$/Gün (%))

SKH 1 (Yoksulluk Oranı 1.90\$/Gün (%))						
	BREZİLYA	RUSYA	HİNDİSTAN	ÇİN	GÜNEY AFRIKA	TÜRKİYE
2010	-0,0779708	0	-0,358694446	-0,1602494	-0,3683152	-0,0060309
2011	-0,0681485	0	-0,337232933	-0,1136297	-0,3765719	-0,0017549
2012	-0,0512003	0	-0,299582655	-0,0952386	-0,3940594	-0,0007619
2013	-0,0340888	0	-0,261347582	-0,026968	-0,3931577	-0,0022726
2014	-0,0220534	-0,0001531	-0,23447092	-0,0197562	-0,3989528	-0,0004594
2015	-0,0352811	-0,0001568	-0,203375941	-0,0108195	-0,4117696	-0,0021953
2016	-0,0541809	0	-0,173122333	-0,0076943	-0,4228673	-0,0035266
2017	-0,0616939	-0,0003239	-0,151724972	-0,0053436	-0,4260282	-0,0004858
2018	-0,0623273	-0,000164	-0,127278957	-0,0039365	-0,4280903	-0,000164
2019	-0,0635822	-0,0001643	-0,111227721	-0,0032859	-0,4289743	-0,0004929
2020	-0,0689109	-0,0001552	-0,149462055	-0,0032593	-0,4265023	-0,0003104
2021	-0,0650457	-0,0001594	-0,121323022	-0,0025508	-0,4283771	-0,0001594
2022	-0,0657955	-0,0001605	-0,094841772	-0,0022467	-0,4289544	-0,0001605

Sadece BRICS lkelerinin standart sapması ile elde edilen sonuçlardan çok farklı olmayarak SKH 1: Yoksulluk Oranı 1.90\$/Gün hedefinde her ülke zayıf performans göstermiştir.

Tablo 42: SKH 3 (UHC Endeksi)

SKH 3 (UHC ENDEKSİ)						
	BREZİLYA	RUSYA	HİNDİSTAN	ÇİN	GÜNEY AFRİKA	TÜRKİYE
2010	0,47660312	0,62325024	0,953206248	0,58658846	0,76989735	0,62325024
2011	0,64543694	0,56116014	0,943077918	0,48017219	0,69271416	0,52827163
2012	0,64548549	0,56120235	0,943148862	0,48020831	0,69256071	0,52831137
2013	0,64548549	0,56120235	0,943148862	0,48020831	0,69256071	0,52831137
2014	0,64380511	0,5763491	0,932902315	0,47567766	0,69075778	0,50028168
2015	0,47493855	0,55092871	0,854889385	0,43694346	0,68391151	0,43694346
2016	0,4555614	0,43096108	0,835499603	0,40818301	0,53938469	0,39816066
2017	0,40007365	0,29285391	0,747337571	0,34886422	0,37126834	0,33126098
2018	0,8207995	0,80551866	1,076207855	0,65489322	1,01290151	0,70728468
2019	0,53363282	0,53363282	0,832467201	0,38421563	0,70439532	0,44825157
2020	0,38969155	0,48247525	0,835053321	0,38969155	0,57525895	0,48247525
2021	0,38969155	0,48247525	0,835053321	0,38969155	0,57525895	0,48247525
2022	0,38969155	0,48247525	0,835053321	0,38969155	0,57525895	0,48247525

İlgili hedef ve ilgili göstergede en iyi performansı Hindistan ve Çin gösterdiği görülmektedir. Diğer ülkelere göre göreceli olarak daha zayıf performansı sergileyen ise Türkiye olmuştur. Sağlık hedefine ait olan ilgili göstergenin, 2030 yılına ait olan hedeflere oldukça yakınsadığı da ortaya çıkmaktadır.

Tablo 43: SKH 4 (Net Okullaşma Oranı)

SKH 4 (NET OKULLAŞMA ORANI)						
	BREZİLYA	RUSYA	HİNDİSTAN	ÇİN	GÜNEY AFRİKA	TÜRKİYE
2010	0,22994959	0,02299496	0,416208766	4,59899189	0,43000574	0,22994959
2011	0,26239628	0,02155961	0,225061342	5,25844256	0,49113854	0,2518794
2012	0,10341446	0,02124955	0,14213585	4,72212128	0,44057391	0,29277152
2013	0,01840899	0,01673545	0,09455529	4,18386238	0,39035436	0,27487976
2014	0,00676639	0,12324501	0,260989425	4,83313751	0,45093173	0,25567297
2015	0,05395354	0,10041353	0,404651553	7,49354728	0,32596931	0,39416059
2016	0,04541919	0,03190157	0,416342531	0,09191978	0,32171923	0,31631218
2017	0,01492866	0,00497622	0,382786198	3,82786198	0,28900358	0,19598653
2018	0,0186022	0,00572375	0,275455581	3,57734521	0,39386571	0,17743632
2019	0,02062679	0,00253311	0,280451918	3,61873443	0,39046144	0,17297551
2020	0,13838994	0,18315219	0,200311052	3,73018718	0,48380528	0,03618282
2021	0,01942729	0,00635123	0,084807575	3,73601654	0,41133542	0,18530642
2022	0,01869585	0,00747834	0,084879151	3,73916966	0,41130866	0,18695848

SKH 4: Net Okullaşma Oranı hedefine bağlı göstergede en iyi performansı Çin göstermiştir. Sahip olduğu politikaları etkili şekilde uygulayarak diğer ülkelerin önüne geçtiği görülmektedir. İlgili hedefin ilgili göstergesinde en zayıf performansı ise Brezilya, Rusya ve Türkiye göstermiştir.

Tablo 44: SKH 8 (İşsizlik Oranı)

SKH 8 (İŞSİZLİK ORANI)						
	BREZİLYA	RUSYA	HİNDİSTAN	ÇİN	GÜNEY AFRİKA	TÜRKİYE
2010	-0,1507716	-0,1529987	-0,112466294	-0,0897503	-0,538502	-0,2262688
2011	-0,1414294	-0,1330582	-0,108605413	-0,0892195	-0,531792	-0,1828448
2012	-0,1448545	-0,1069628	-0,106313268	-0,0881253	-0,5246376	-0,1656408
2013	-0,1416746	-0,1084423	-0,107567763	-0,0894212	-0,5260326	-0,1799355
2014	-0,1316084	-0,0995609	-0,105543101	-0,0878102	-0,5210924	-0,2004037
2015	-0,1702716	-0,1088621	-0,106070808	-0,0886786	-0,5292804	-0,2091356
2016	-0,2229362	-0,1016268	-0,098814965	-0,0809399	-0,5229963	-0,1948181
2017	-0,2389095	-0,0913363	-0,09424513	-0,0764045	-0,5146637	-0,1900416
2018	-0,2292922	-0,0843129	-0,093616354	-0,073265	-0,5118857	-0,2013818
2019	-0,2070662	-0,0724641	-0,086413464	-0,0728264	-0,5067054	-0,1945662
2020	-0,243949	-0,0941395	-0,138712454	-0,0832275	-0,5311762	-0,2385854
2021	-0,2105127	-0,068303	-0,082993487	-0,0654255	-0,500687	-0,2032432
2022	-0,1967833	-0,0633913	-0,073305551	-0,0632411	-0,495864	-0,1952812

Buradaki sonuçlar ile ilgili veriler incelendiğinde sadece BRICS ülkelerinin standart sapmalarının kullanıldığı sonuçlarla karşılaştırıldığında genel olarak bir farklılık görülmediği ve bu hedefte de ülkelerin zayıf performans gösterdiği görülmektedir.

Tablo 45: SKH 9 (ARGE Harcamaları)

SKH 9 (ARGE HARCAMALARI)						
	BREZİLYA	RUSYA	HİNDİSTAN	ÇİN	GÜNEY AFRİKA	TÜRKİYE
2010	1,14779708	1,16135374	1,314995872	0,89925835	1,3375903	1,31047699
2011	1,07749605	1,12800368	1,237436867	0,80812204	1,24585481	1,22060099
2012	0,96140254	0,9988112	1,107296307	0,669615	1,11103717	1,07362851
2013	0,85398174	0,9120525	1,02136216	0,58070758	1,01453031	0,98378696
2014	0,82623816	0,8942413	1,020047111	0,57122638	0,99624601	0,9656446
2015	0,77935936	0,85861624	0,994013419	0,54158871	0,95768735	0,93126839
2016	0,79864553	0,85101573	0,991760642	0,52370199	0,94266358	0,90011279
2017	0,84900072	0,84249497	0,985621527	0,51395446	0,93357551	0,89128811
2018	0,76918012	0,82368895	0,923621796	0,47240984	0,9236218	0,81763241
2019	0,75810161	0,81448934	0,9648566	0,49809156	0,90846888	0,88340767
2020	0,77370309	0,82443772	0,976641607	0,50100446	0,91322332	0,86883052
2021	0,74571932	0,82823744	0,932149151	0,46454646	0,87713707	0,83740612
2022	0,78843357	0,87567827	0,98554196	0,51700562	0,92737883	0,88860341

Sonuçlar incelendiğinde hemen hemen sonuçların birbirine yakın olduğunu ve ülkelerin ARGE harcamalarına önem verdiği görülmektedir. Bu noktada sağlanan gelişimlerin SKH'leri başarıma noktasında bütüncül bir yaklaşım sergilediği görülmektedir.

Tablo 46: SKH 10 (Gini Endeksi)

SKH 10 (Gini Katsayısı)						
	BREZİLYA	RUSYA	HİNDİSTAN	ÇİN	GÜNEY AFRİKA	TÜRKİYE
2010	-0,4232481	-0,2073052	-0,22820846	-0,279862	-0,620188	-0,1952124
2011	-0,4726539	-0,2270227	-0,152589059	-0,2772655	-0,5837462	-0,2326053
2012	-0,5366296	-0,2724427	-0,272649093	-0,3034021	-0,6474642	-0,2621229
2013	-0,47413	-0,2511202	-0,247559588	-0,2286319	-0,6259266	-0,238002
2014	-0,427138	-0,2153053	-0,229369627	-0,203151	-0,6163983	-0,2378777
2015	-0,394613	-0,1649612	-0,158492102	-0,1795166	-0,5749382	-0,249059
2016	-0,3807343	-0,1372414	-0,094445713	-0,1623286	-0,5253543	-0,2125029
2017	-0,3979043	-0,1495997	-0,118754387	-0,2267129	-0,553673	-0,2143748
2018	-0,4050362	-0,1534228	-0,277695302	-0,2209289	-0,6075544	-0,2209289
2019	-0,4376792	-0,2759576	-0,306206426	-0,2428359	-0,6691929	-0,2433429
2020	-0,4552293	-0,2815975	-0,268123076	-0,2341813	-0,6793475	-0,3672195
2021	-0,4552293	-0,2815975	-0,268123076	-0,2341813	-0,6793475	-0,3672195
2022	-0,4549044	-0,281226	-0,267931722	-0,2335028	-0,6788626	-0,3664461

Gelişmişlik düzeyi diğer BRICS – T ülkelerine göre daha az olan Güney Afrika'nın en büyük zorluğu SKH 10'da görülmektedir. Diğer ülkeler incelendiğinde ise her ülkenin ilgili hedefe ait ilgili göstergesinde zayıf performans sergilediği görülmektedir. Türkiye'ye ait standart sapmanın eklenmesiyle büyük bir değişiklik gözlenmeyen mesafe yönteminde hedefin her ülke için aşıldığı SKH 1'de yoksulluğu tamamen ortadan kaldırmaktan oldukça uzak olduğu görülmektedir.

Bazı verilere ulaşamamak analizin yüzde 100 doğru sonuç vermesi ihtimalini uzaklaştırmaktadır. Dünya için yeni bir süreç olmamasına rağmen büyük eksikliklerin olduğu SKH'lerde ilerlemek oldukça zor olacaktır.

3.4.3. Süreç Yöntemi Analiz Sonuçları

SKH'nın ilerlemesini görebilmek için yapılan süreç yöntemi analizinden elde edilen sonuçlar aşağıda gösterilmiştir. Analiz sonuçlarına göre;

Tablo 47: Uygulanan Süreç Yöntemi Sonuçları

SÜREÇ YÖNTEMİ SONUÇLARI						
	SKH 1	SKH 3	SKH 4	SKH 8	SKH 9	SKH 10
Brezilya	3,952222	79,55556	100	14,30333	1,271111	54,43333
Rusya	0,011111	74,88889	99,83333	4,425556	0,974444	44,5
Hindistan	3,791111	55,77778	98,48333	5,361111	0,634444	43,49889
Çin	-1,084444	80,22222	-	4,73	2,143333	40,92222
Güney Afrika	26,85	70,22222	88,81667	34,49111	0,84	67,76667
Türkiye	-0,035556	74,88889	95	13,81556	0,966667	50,13333

Bu sonuçlara göre gelişmişlik seviyesi az olan Güney Afrika'nın SKH'leri gerçekleştirme konusunda uzun bir süreci olduğu görülmektedir. Verilerin ulaşılabilirliği de göz önüne alınırsa Çin için SKH 4 hedefini tamamlamaktan uzak olduğu söylenebilir. Aynı zamanda SKH 1 için de neredeyse ilerlemeyi tamamladığı ve gelişme gösterdiğini söylemek mümkündür. Aynı zamanda belirlenen 2030 hedeflerine ilerleyişin en dalgalı olduğu SKH 8 Tablo 46'da net bir şekilde görülmektedir.

SONUÇ

Bu çalışmada ilgili SKH'ler ve kapsamı dikkate alınarak gelişim süreçleri gözlemlenmek istenmiştir. Sürdürülebilirliğin tanımı dikkate alındığında pandeminin yarattığı kriz ortamından dolayı SKH'lerin gelişimi riskli olmaktadır. Hedeflerin gerçekleştirilebilmesi çok zor olsa da gerçekleştirme ihtiyacının çok şiddetli olduğunu söylemek mümkündür. SKH'lerin küresel, bölgesel, ulusal düzeylerde fonksiyonel hale getirilmesine yardımcı olacak bilimsel olarak kanıtlanmış sağlam argümanlara ihtiyaç duyulmaktadır. Çok sayıda göstergenin tek bir raporda sunulması, belirli alanlar hakkında çok fazla ayrıntı sağlamak gibi etkenler ülkelerin toplam performansının nasıl ölçüleceği sorusunu açıkta bırakmaktadır. SKH'ları başarmak için belirlenmiş olan argümanların geçerliliği bu çalışma içinde devam etmektedir. Çalışmanın asıl sorusu "Bir ülke, belirlenmiş olan SKH'ye ulaşma konusunda nasıl bir yol izliyor ve temel zorlukları neler?" olmaktadır. Bertelsman Stiftung ve SDSN ülkelerin SKH temellerini ölçmede ve gelecekteki ilerlemeyi görebilme konusunda yardımcı olacak raporunu 2016 yılında yayımlamaya başlamıştır. Bu raporların veri alınması ile SKH'lerin ülke bazında gelişimleri analiz edilmiştir.

SDSN tarafından yapılan anket sonucunda BRICS – T ülkelerinin SKH'yı nasıl uyguladıkları ortaya çıkarılmıştır. SKH'lar yürürlüğe girdiğinden itibaren çeşitli eylem politikaları uygulayarak SKH dönüşümlerini ve belirlenen hedef aralıklarını gerçekleştirmek için alınan kararları ve ülke girişimlerini ortaya koymaktadır. Ülkelerin belirli yıllarda yayımlamış olduğu gönüllü raporların sonucunda ülkelerin UN dışında kendi hükümetlerinin SKH'ya yaklaşımları ve uygulamaya koyduğu politikalar görülmektedir. Anket sonucunda ülkelerin SKH'lar için ulusal bütçedeki payı oldukça az olduğu sonucuna varılmıştır.

Tezin birinci bölümünde sürdürülebilir kalkınmanın genel çerçevesi ele alınmıştır. SKH'ların neler olduğu ve içerikleri hakkında bilgi verilip literatür özetlenmiştir. Buna göre SKH'lerin sosyal açıdan kapsayıcı ve çevresel açıdan ise sürdürülebilir ekonomik büyümeyi beraberinde getirdiği ve bununla beraber bu normatif tanım ile ilgili sürdürülebilir kalkınma, ekonomik gelişmenin arttığı, aşırı

yoksulluğun sona erdiği, gelir eşitsizliklerin azaldığı ve çevrenin korunduğu bir olgu şeklinde değerlendirilmiştir.

İkinci kısmında ise BRICS ülkelerin Türkiye ile birlikte SKH'lerde nerelerde durduğu, nasıl politikalar benimsedikleri ve hedeflerdeki gelişimleri ortaya konmuştur. Yükselen piyasalar olarak görülen BRICS ülkeleri ve bu kurumsallığın içerisine girmesi tahmin edilen Türkiye'nin, SKH'yı uygulama çabaları zayıf olmaktadır. BRICS – T ülkeleri SKH'yı gerçekleştirmek için ulusal bütçelerinde yer ayırmadıkları ve SKH stratejilerini eyleme dönüştürmeyen Rusya ve Hindistan'ın diğer ülkelerde olduğu gibi COVID – 19 adı altında SKH'leri izleme planlarının olmaması SKH'lerin geri plana atılması olarak değerlendirilmiştir.

SDG DASHBOARD ve Sachs'ın öncülüğünü yapmış olduğu SKH raporlarının analizlerine göre ortaya çıkmış ve aynı zamanda SKH'leri gerçekleştirme konusunda yardımcı olan altı dönüşümün BRICS - T ülkeleri açısından analizi yapıldığında Dönüşüm 1'de yer alan eğitim konusunda Türkiye ve Brezilya iddialı bir gelişme göstermektedir. Eşitsizlik azaltma konusunda en iddialı olan Güney Afrika ve en zayıf performans gösteren Hindistan sonucuna varılmıştır. Dönüşüm 2'de sağlık harcamaları konusunda Türkiye'nin ön plana çıktığını ve genel olarak hiçbir ülkenin pandemiye hazırlı olmadığı sonucuna varılmıştır. Dönüşüm 3'te enerji ve iklim eylemlerine en çok uyum sağlayan ülkenin Hindistan olduğu ortaya çıkmıştır. Son olarak Dönüşüm 6'da ise her ülkenin iyi performans sergilediği Çin'in ise biraz daha geri planda kaldığı görülmektedir.

Tezin son kısmı olan üçüncü kısmında ise yaşanan COVID-19'un SKH'ler ve BRICS-T ülkelerindeki etkileri üzerinde durularak 3 farklı hesaplama yöntemi ile seçilen ülkelerin sürdürülebilir kalkınma hedeflerinde nerelerde durduğu gözlemlenmiştir. Üçüncü bölümde analizi yapılan çalışmada uygulanan 3 yöntem (basit yöntem, mesafe yöntemi, süreç yöntemi) aslında birbirleriyle benzer sonuçları vermektedir. Hedefi aşan bir gösterge diğer uygulanan yöntemlerde de benzer sonuçları vermiştir. SKH performansını ölçmek için kullanılan yöntemler, ülke düzeyinde SKH'lere ulaşmak için ne kadar çaba sarf edilmesi gerektiğini göstermektedir.

SKH 1 hedefi için seçilen gösterge ‘‘ Yoksulluk çalışan sayısı oranı 1,90\$/gün’’, SKH 3 hedefi için seçilen gösterge ‘‘ Evrensel sağlık kapsamı (UHC) hizmet kapsamı endeksi’’, SKH 4 hedefi için seçilen gösterge ‘‘ Net birincil kayıt oranı’’, SKH 8 hedefi için seçilen gösterge ‘‘İşsizlik oranı’’, SKH 9 hedefi için seçilen gösterge ‘‘Araştırma ve geliştirme harcamaları’’ ve son olarak SKH 10 hedefi için seçilen gösterge ‘‘GİNİ katsayısı’’ analizin kriterlerini oluşturmaktadır.

Basit yöntem analizinden elde edilen sonuçlar, genel olarak SKH 4’te iyi bir performansın olduğunu ortaya koymaktadır. BRICS – T ülkeleri içerisinde yapılan analizde en iyi performansı Brezilya’nın, en zayıf performansı ise Çin’in gösterdiği ortaya çıkmıştır. Brezilya, hedeflerin gerçekleştirilmesi konusunda başarılı bir performans gösterdiği basit yöntem ile ortaya konmuştur. Hindistan, genel olarak sonuçların düşük olması ilgili verilerde performansın da düşük olması anlamına gelmektedir. Mesafe yöntem analizi incelendiğinde ise BRICS – T ülkelerinin hepsinde görülen ve standart sapma sonucu olarak SKH 1, SKH 8 ve SKH 10’da zayıf bir performansın olduğu ve 2030 hedeflerine olan mesafelerin çok fazla olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Süreç yöntemi analizinden elde edilen sonuçlara göre ise Brezilya’nın SKH 4’te hedefe ulaştığı ancak Çin’in hedefe ulaşma mesafesinde geri planda kaldığı sonucuna varılmıştır. Brezilya, SKH 4’te iyi bir performans sergilemesine rağmen SKH 10’da en zayıf performansı sergileyen Güney Afrika’nın hemen arkasında yer almaktadır.

Belirlenen 2030 hedefine ulaşma konusunda SKH 1’de en iyi performansı Rusya, en zayıf performansı ise Güney Afrika göstermektedir. SKH 3’te en iyi performansı Çin, en zayıf performansı ise Hindistan göstermektedir. SKH 4’te en iyi performansı Brezilya, en zayıf performansı ise Çin göstermektedir. SKH 8’de en iyi performansı Rusya, en zayıf performansı ise Güney Afrika göstermektedir. SKH 9’da en iyi performansı Türkiye’nin bir basamak önünde yer alan Güney Afrika, en zayıf performansı ise görece olarak Çin göstermektedir. SKH 10 hedefinde ülkeler genel olarak zayıf performans sergilemelerine rağmen aralarından en iyi performansı Çin, en kötü performansı ise Güney Afrika göstermektedir.

Bu bağlamda incelendiğinde tek bir ülke için bütün hedeflerin gelişiminin olumsuz olduğu düşüncesinde olmak yanlış bir analiz sonucu olmaktadır. BRICS – T ülkelerinin SKH gelişimi bakıldığında her ülke kendi içerisinde farklı hedeflerde zayıf performans gösterirken belirlenen bazı hedeflerde ise daha iyi bir performans sergileyebildiği sonucuna varılmıştır. SKH'lere ulaşmak, temel olarak fiziksel altyapıya ve insan sermayesine yönelik bir yatırım gündemine sahip olan politikaların belirlenmesiyle olmaktadır. Yapılan analizlerin bir sonucu olarak seçilen ülkeler ve dünya geneline baktığımızda SKH'ler konusunda oldukça geride olduğu görülmektedir. BRICS – T ülkelerinin hedefleri başarmaktan oldukça uzak olduğu, sağlam ve kalıcı kararlar olmadan uzun vadeli bir gelişmenin sağlanamayacağı görülmektedir.

KAYNAKÇA

- Abdullah, A. : “COVID-19 Koronavirüs Pandemisinin Rusya’da Sosyo-Ekonomik Eşitsizliğe ve Yoksulluğa Etkisinin Değerlendirilmesi,” **Uluslararası Yönetim Akademisi Dergisi**, 4(3), 2021, s. 622-637.
- Agatiello, O. R. : “The world is one and all things are in it,” **Management Decision**, 47(7), 2009, s. 1056-1064.
- Ağır, H., Yıldırım, S. : “Türkiye ile BRICS Ekonomilerinin Makroekonomik Performans Karşılaştırması: Betimsel Bir Analiz,” **KSÜ Sosyal Bilimler Dergisi**, 12(2), 2015, s. 39-66
- Ağır, O., Baharçipek, A. : “Rusya Federasyonu’nda Demokrasinin Yerleş(e)memesinin Nedenleri,” **Akademik Yaklaşımlar Dergisi**, 2015, s. 45-63.
- Arslan, G. E. : “Ekonomik Büyüme, Kalkınma ve Gelir Dağılımı,” **Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, 6(2), Aralık 2013, s. 45-52.
- Aşçı, M. E. : “BRICS Ülkelerinin Küresel Güç Olma Potansiyelleri ve Türkiye,” **Uluslararası Hukuk ve Sosyal Bilim Araştırmaları Dergisi**, 2019, s. 39-60.
- Ataman, B. C. : “Ekonomi ve Sosyal Teoride Yeni Bir Paradigma Olarak Büyüme-me,” **Sosyal Bilimler Dergisi**, 5(2), Aralık 2020, s. 97-108.
- Barua, S. : “Financing Sustainable Development Goals: A Review of Challenges and Mitigation Strategies,” **Wiley**, 2019, s. 277-293.
- Battal, T., Akan, E. : “BRICS ülkeleri ile Türkiye'nin Performans ve Potansiyel Kriterleri Çerçevesinde Değerlendirilmesi,” **Beykoz Akademi Dergisi**, 7(1), 2019, s. 1-35.
- Bermejo, R., Arto, I., Hoyos, D. : “Sustainable Development in the Brundtland Report and Its Distortion: Implications for Development Economics and International Cooperation,” A. Arrinda, **Development Cooperation: Facing the Challenges of Global Change** 2010, s. 13-34, US: Bask Araştırmaları Merkezi, Nevada Üniversitesi.

- Bozlağan, R. : “Sürdürülebilir Gelişme Düşüncesinin Tarihsel Arka Planı,” **Journal of Social Policy Conferences**, 2010, s. 1011-1028.
- Carant, J. B. : “Unheard voices: a critical discourse analysis of the Millennium Development Goals’ evolution into the Sustainable Development Goals,” **Third World Quarterly**, 38(1), 2017, s.16-41.
- Corruption Perceptions Index, : Transparency International:
<https://www.transparency.org/en/cpi/2020/index/nzl>
- Çakmak, H. K. : “Kalkınma İktisadı Literatüründe Gelişme Kavramının Evrimi,” **H.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, 21(2), 2003, s. 49-68.
- Democracy Index : In sickness and in health? (2020). Economist Intelligence:
<https://www.eiu.com/n/campaigns/democracy-index-2020/>
- Dernbach, J. C. : “Sustainable Development as a Framework for National Governance,” **Case Western Reserve Law Review**, 1998, s. 105.
- Dibo, M., Aytaç, D. : “Çin’de Büyüme ve Kalkınma: Binyıl Kalkınma Hedefleri Kapsamında Bir Değerlendirme,” **Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, s. 165-186.
- Dilek, Ş., Özdemir, B. Z., İstikbal, D. : “Asya Yüzyılında Türkiye - Çin Ekonomik İlişkileri”, **SETA**, 2019
- DPT, UN. : **Binyıl Kalkınma Hedefleri Raporu**, 2010, DPT&UN.
- Driessen, P. P., Glasbergen, P. : “New Directions In Environmental Politics,” **Greening Society**, 2002, s. 245-262.
- Duggan, N. : “BRICS and The Evolution of a New Agenda With in Global Governance,” M. Rewizorski (Dü., **The European Union and The BRICS** (s. 11-27). Poland: Springer.

- Fehling, M., Nelson, B. D., Venkatapuram, S. : “Limitations of the Millennium Development Goals: A Literature Review,” **Global Public Health**, 8(10), 1109-1122.
- Fukuda-Parr, S. : “From the Millennium Development Goals to the Sustainable Development Goals: Shifts in purpose, concept, and politics of global goal setting for development,” **Gender & Development**, 24(1), 2016, 43-52.
- Grøsvik, P. F. : **Brazil’s President Jair Bolsonaro leading the country in times of COVID-19**, 2021, University of Bergen.
- Güneş, S. : “Türkiye Ekonomisi ve Kalkınma Göstergeleri,” S. Güneş, & H. Karaalp Orhan (Dü), **Türkiye Ekonomisi ve Güncel Makroekonomik Konular**, 2016, s. 467-496, Akademi.
- Güney, T. : “Türkiye ve BRICS Ülkelerinde Ekonomik Özgürlüğün Ekonomik Büyüme Üzerindeki Etkisi,” **International Review of Economics And Management**, 5(2), 2017, s. 30-47.
- Haibin, N. : “BRICS in Global Governance, A Progressive Force?,” **Friedrich Ebert Stiftung**, 2012, s. 1-7.
- Hazarika, P. : “Economic Impact of COVID – 19 on Indian Economy,” **Journal of Positive School Psychology**, 6(4), 2022, s. 1242-1245.
- Hulme, D. : “The Making of the Millennium Development Goals: Human Development Meets Results based Management in a Imperfect World,” **Brooks World Poverty Institute**, 2007, s. 1-26.
- Hulme, D., & Fukuda-Parr, S. : “International Norm Dynamics and ‘the End of Poverty’: Understanding the Millennium Development Goals (MDGs),” **The University of Manchester Brooks World Poverty Institute**, 2009, s. 1-40.

- Hult, T. : “The BRIC Countries,” **Global Edge Business Review**, 3(4), 2009, s. 1-2.
- IMF. : “GDP Per Capita, Current Prices, 2022,” IMF Datamapper, (Çevrimiçi) 2022, (Alıntı Tarihi: Haziran 2022), <https://www.imf.org/external/datamapper/NGDPDPC@WEO/OEMDC/ADVEC/WEOWORLD/AFG----M/BRA/IND/RUS/ZAF/TUR>
- India : **India VNR**, 2020, Government of India.
- İstikbal, D., Dilek, Ş., Yanartaş, M. : “Dönüşen Dünya Düzeninde “BRICS” ve Türkiye’ye Etkisi,” **Uluslararası Afro – Avrasya Araştırmaları Dergisi**, 2019, s. 47-68.
- Jacob, J. T., Stuenkel, O. : “Rising Powers and the Future of Democracy Promotion: The Case of Brazil and India,” **Third World Quarterly**, 2010, s. 23-30
- Jones, C. I. : **İktisadi Büyümeye Giriş**, S. Ateş, İ. Tuncer, (Çev.), 2001, Literatür Yayınları
- Jong, E. d., J. Vijge, M. : “From Millennium to Sustainable Development Goals: Evolving Discourses and Their Reflection in Policy Coherence For Development,” **Earth System Governance**, 22 Aralık 2020, s. 1-12.
- Karabıçak, M., Özdemir, M. : “Sürdürülebilir Kalkınmanın Kavramsal Temelleri,” **Süleyman Demirel Üniversitesi Vizyoner Dergisi**, 6(13), 2015, s. 44-49.
- Karaca, A. A., Şahin, B. : “Kalkınma Modellerine Teorik Yaklaşımlar,” **ABMYO**, 2010, s. 41-52.
- Kasım, M., Yücel, F. : “İktisat Politikalarının Çin ve Hindistan’ın Kalkınmasındaki Etkileri,” **Ömer Halisdemir Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, 13(2), 2020, s. 203-212.
- Kates , R., Parris, T., & Leiserowitz, : “What is Sustainable Development? Goals, Indicators, Values, and Practice,” **Environment: Science and Policy for Sustainable Development**, 2012, s. 8-21.

- Kaynak, P. D. : **Kalkınma İktisadı**, 2011, Ankara: Gazi Kitabevi.
- Keijzers, G. : “Business, Government and Sustainable Development,” **New York: Routledge Advances in Management and Business Studies**, 2005
- Kroll, C., Teksoz, K., Durand-Delacre, D., Sachs, J. D., Schmidt-Traub, G. : **National baselines for the Sustainable Development Goals assessed in the SDG Index and Dashboards. Nature Geoscience**, 2017, s. 547-556.
- Krugman, P. R., Obstfeld, M., Melitz, M. J. : **Uluslararası İktisat; Teori ve Politika**, 2017, Ankara: Palme Yayıncılık.
- Lafortune, G., Fuller, G., Moreno, J., Schmidt-Traub, G., Kroll, C. : **SDG Index and Dashboards Detailed Methodological Paper**, 2019, s. 1-56: UN.
- Lange Salvia, A., Leal Filho, W., Brandli, L. L., Griebeler, J. S. : “Assessing research trends related to Sustainable Development Goals: Local and Global Issues,” **Journal of Cleaner Production**, 2018, s. 841-849.
- Lomazzi, M., Borisch, B., Laaser, U. : “The Millennium Development Goals: Experiences, Achievements and What's Next,” **Global Health Action**, 7(1), 2014, s. 1-9. doi:10.3402/gha.v7.23695
- Lu, Y. : “Five Priorities For The UN Sustainable Development Goals,” **Macmillan Publishers Limited**, 520, 2015, s. 432-433.
- Macrotrends.: “Turkey Unemployment Rate 1991-2022,” (Çevrimiçi) 2022, (Alıntı Tarihi: 29 Haziran 2022), <https://www.macrotrends.net/countries/TUR/turkey/unemployment-rate>
- Marx, A. : “Public-Private Partnerships for Sustainable Development: Exploring Their Design and Its Impact on Effectiveness,” **Sustainability**, 2019, s. 1-9.
- Meadows, D., Meadows, D., Randers, J., Behrens, W. : **The Limits to Growth: A Report to The Club of Rome**, 1972

- Miola, A., Schiltz, F. : “Measuring sustainable development goals performance: How to monitor policy action in the 2030 Agenda implementation?,” **Ecological Economics**, 2019, s. 1-10.
- Nayyar, D. : “BRICS, Emerging Markets and The World Economy,” P. ANAND, S. FENNELL, & F. COMIM (Dü) , **Handbook of BRICS and Emerging Economies**, 2021, s. 93-115, UK: Oxford University Press.
- NDP. : **South Africa VNR**, 2019, NDP.
- Network, B. S. : **Sustainable Development Report**, 2019, Pica Publishing Ltd.
- Nițoaia, P., Camară, G. : “Roles of Actors in Promoting Sustainable Development,” **De Gruyter Open**, 12(1), 2018, s. 169-177.
- Ogujiuba, K., Jumare, F. : “Challenges of Economic Growth, Poverty and Development: Why Are the Millennium Development Goals (MDGs) not Fair to Sub-Saharan Africa?,” **Journal of Sustainable Development**, 5(12), 2012, s. 52-64.
- Oğuz, C., & Sezek, N. : “Latin Amerika'da COVID-19 Pandemisinin Sosyoekonomik Etkileri: Brezilya ve Meksika Örnekleri. Ekonomi,” **Politika & Finans Araştırmaları Dergisi**, 2020, s. 164-168.
- Öner, Ş., Şen, M. L. : “COVID-19 Etkisi Altında Küreselleşmenin Geleceği Üzerine Notlar,” **Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, 2021, s. 958-978.
- Öniş, Z., Kutluay, M. : “Rising Powers in a Changing Global Order: The Political Economy of Turkey in The Age of BRICS,” **Third World Quarterly**, 2013, s. 1409-1426.
- Özmehmet, E. : “Dünyada ve Türkiye Sürdürülebilir Kalkınma Yaklaşımları,” **Yaşar Üniversitesi E-dergisi**, 3(2), 1 Haziran 2008, 1853-1876.

- Parris, T. M., Kates, R. W. : "Charecterizing And Measuring Sustainable Development," **Reviews In Advance**, 2003
- Pirili, M. U., Barbaros, F. : "Türkiye'nin 2000-2015 "Binyıl Kalkınma Hedefleri" Perfromansı: 2015 Sonrası Kalkınma Stratejisine Yansımaları," H. Cömert, E. Özçelik, & E. Voyvoda (Dü) , **Kalkınma İktisadının Penceresinden Türkiye'ye Bakmak**, 2017, s. 141, İstanbul: İletişim Yayıncılık.
- PovcalNet. : The World Bank, (Çevrimiçi) 9 Şubat 2021, <http://iresearch.worldbank.org/PovcalNet/povOnDemand.aspx>
- Poyraz, M. : "BRICS: Bir Alternatif Düzen Arayışı mı?," **Vizyoner Dergisi**, 2019, s. 434-449
- Rashed, A. H., Shah, A. "The Role of Private Sector in the Implementation of Sustainable Development Goals," **Environment, Development and Sustainability**, 2020
- Razavi, S. : "The 2030 Agenda: Challenges of Implementation to Attain Gender Equality and Women's Rights," **Gender & Development**, 24(1), 18 February 2016, s. 25-41.
- Sachs, G. : "Building Better Global Economic BRICs," **Global Economics Paper**, 2001
- Sachs, J. .., Schmidt-Traub, G., Kroll, C., Lafortune, G., Fuller, G., Woelm, F. : **Sustainable Development Report**, Cambridge University Press, 2020
- Sachs, J. D. : "From Millennium Development Goals to Sustainable Development Goals," **Lancet**, 2012, s. 2206-2211
- Sachs, J. D. : **Sürdürülebilir Kalkınma Çağı**, B. Gönülşen, Çev., İstanbul: Yeditepe Üniversitesi Yayınevi, 2019

- Sachs, J. D., Lafortune, G., Kroll, C., Fuller, G., Woelm, F. : **Sustainable Development Report 2022; From Crisis to Sustainable Development: the SDGs as Roadmap to 2030 and Beyond**, Cambridge University Press, 2022
- Sachs, J. D., Schmidt-Traub, G., Mazzucato, M., Messner, D., Nakicenovic, N., Rockström, J. : "Six Transformations to achieve the Sustainable Development Goals," **Nature Sustainability**, 2019, s. 805-814.
- Sachs, J., Kroll, C., Lafortune, G., Fuller, G., & Woelm, F. : **Sustainable Development Report**, Cambridge: Cambridge University Press, 2021
- Sachs, J., Schmidt, G., Kroll, C., Lafortune, G., Fuller, G., Woelm, F. : **Sustainable Development Report**, Cambridge: Cambridge University Press, 2020
- Sachs, J., Schmidt-Traub, G., Kroll, C., Durand-Delacre, D., Teksoz, K. : **SDG Index & Dashboards: A Global Report**, New York: Bertelsmann Stiftung and Sustainable Development Solutions Network (SDSN), 2016
- Sachs, J., Schmidt-Traub, G., Kroll, C., Lafortune, G., Fuller, G., Woelm, F. : **Sustainable Development Report**, Cambridge: Cambridge University Press, 2020
- Schwab, K. : **The Global Competitiveness Report**, World Economic Forum, 2019
- SDSN : **SDG Index and Dashboards Report**, SDSN, 2018
- Sertkaya, B., Baş, S.: "COVID-19 Salgının Türkiye Ekonomisi Üzerine Etkileri: Riskler ve Olası Senaryolar," Dicle Üniversitesi İİBF Dergisi, 2021, s. 147-167.
- SKA: : **Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları Değerlendirme Raporu**, T.C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı, (Çevrimiçi) 2019, <http://www.surdurulebilirkalkinma.gov.tr/dokumine/>
- SKA. : **Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları Değerlendirme Raporu**, T.C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı, 2019

- skdTürkiye. : “Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri ve İş Dünyası,” **skdTürkiye**, (Çevrimiçi) 01 Ekim 2015, (Alıntı Tarihi: Ağustos 2022), [http://www.skdturkiye.org/haber/surdurulebilir-kalkinma-hedefleri-ve-is-dunyasi#:~:text=S%C3%BCrd%C3%BCr%C3%BCl%20Kalk%C4%B1nma%20Zirvesi%2C%20Birle%C5%9Fmi%C5%9F%20Milletler,Kalk%C4%B1nma%20Hedefleri%20\(SKH\)%20](http://www.skdturkiye.org/haber/surdurulebilir-kalkinma-hedefleri-ve-is-dunyasi#:~:text=S%C3%BCrd%C3%BCr%C3%BCl%20Kalk%C4%B1nma%20Zirvesi%2C%20Birle%C5%9Fmi%C5%9F%20Milletler,Kalk%C4%B1nma%20Hedefleri%20(SKH)%20)
- Soares, S., Souza, L. D., Silva, W., Silveira, F. G. : **Poverty Profile: The rural North and Northeast of Brazil**. April 2016, s. 1-38.
- Stafford-Smith, M., Griggs, D., Gaffney, O., Ullah, F., Reyers, B., Kanie, N., O’Connell, D. : “Integration: the key to implementing the Sustainable Development Goal,” **Special Feature: Overview Article**, 2017, s. 911-919.
- Stewart, F. : “The Sustainable Development Goals: A Comment,” **Journal of Global Ethics**, 2015, s. 288-293.
- Sustainable Development Report. : **SDG Dashboard**, 2022, <https://dashboards.sdindex.org/explorer>
- Şanlı, O. (2020). “Keynesyen Model Bağlamında COVID-19 Pandemisinin Küresel Ekonomiye Muhtemel Etkileri: ABD ve Çin Ekonomileri Üzerine Bir Araştırma,” **Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi (ASEAD)**, 2020, s. 597-634.
- The World Bank Data. : <https://data.worldbank.org/country/TR?locale=tr> adresinden alındı, 2020
- The World Bank Data. : <https://data.worldbank.org/> adresinden alındı, 2020
- The World Bank Data. : <https://data.worldbank.org/> adresinden alındı, 2021
- TİKA : “Dış Yardımların Düzenlenmesi, Seçilmiş Ülke Uygulamaları 2011-2012”, 2013, Ankara: **T.C Başbakanlık TİKA**.

- Tosunoğlu, T. : ‘‘Küresel Kalkınma: Avrupa Birliği’nin Binyıl Kalkınma Hedeflerine Desteği, ‘‘**Sakarya İktisat Dergisi**, 2013, s. 1-33.
- The Global Goals. : Turkey's VNR, The Global Goals, 2019
- Tüketici Fiyat Endeksi, : ‘‘TÜİK,’’ (Çevrimiçi) Aralık 2021, <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Tuketici-Fiyat-Endeksi-Aralik-2021-45789>,
- Uçan, O., Koçak, E. ‘‘İnsani Gelişme Endeksi ile Büyüme İlişkisi: Pedroni Eşbütünleşme Örneği,’’ **Journal of Politics, Economy and Management (JOPEM)**, 2018, s. 55-61.
- UN. : **The Sustainable Development Goals Report**, UN, 2017
- UN. : **The Sustainable Development Goals Report**, UN, 2018
- UN. : **The Sustainable Development Goals Report**, UN, 2016
- UN. : **The Sustainable Development Goals Report**, UN, 2019
- UN. : **The Sustainable Development Goals Report**, UN, 2020
- UN. : **Report of the United Nations Conference on the Human Environment**, New York: UN Publication, 1973
- UN. : **Our Common Future**, United Nations, 1987
- UN. : BPOA (1994) - Barbados Programme of Action. Sustainable Development Goals Knowledge Platform, (Çevrimiçi) 1994, (Alıntı Tarihi: Ağustos 2022), <https://sustainabledevelopment.un.org/conferences/bpoa1994>

- UN. : “UNGASS-19 Special Session of the General Assembly to Review and Appraise the Implementation of Agenda 21,” Department of Economic and Social Affairs Sustainable Development, (Çevrimiçi) 1997, (Alıntı Tarihi: Ağustos 2022), [tps://sdgs.un.org/events/ungass-19-special-session-general-assembly-review-and-appraise-implementation-agenda-21](https://sdgs.un.org/events/ungass-19-special-session-general-assembly-review-and-appraise-implementation-agenda-21)
- UN. : “BPoA+5 (1999) - Five-year review of the Barbados Programme of Action,” Sustainable Development Goals Knowledge Platform: BPoA+5 (1999) - Five-year review of the Barbados Programme of Action, 1999
- UN. : “World Summit on Sustainable Development (WSSD), Johannesburg Summit,” Sustainable Development Goals Knowledge Platform, (Çevrimiçi) 2002, (Alıntı Tarihi: Ağustos 2022), <https://sustainabledevelopment.un.org/milestones/wssd>
- UN. : **The Future We Want. Rio de Janeiro: Rio +20 United Nations Conference on Sustainable Development, 2012**
- UN. : “United Nations Conference on Sustainable Development, Rio+20,” Sustainable Development Goals Knowledge Platform, (Çevrimiçi) 2012, (Alıntı Tarihi: Ağustos 2022), <https://sustainabledevelopment.un.org/rio20>,
- UN. : “Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development,” United Nations, 25 September (Çevrimiçi) 2015, (Alıntı tarihi: Ağustos 2022), https://www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/RES/70/1&Lang=E.
- UN. : “Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development,” United Nations Department of Economic and Social Affairs, (Çevrimiçi) 2015, (Alıntı Tarihi: Ağustos 2022), <https://sdgs.un.org/2030agenda>

- UN. : “Global Sustainable Transport Conference,” Sustainable Development Goals Knowledge Platform, (Çevrimiçi) 2016, (Alıntı Tarihi: Ağustos 2022), <https://sustainabledevelopment.un.org/Global-Sustainable-Transport-Conference-2016>
- UN. : “Voluntary National Review 2016,” High-Level Political Forum on Sustainable Development, (Çevrimiçi) 2016, (Alıntı Tarihi: Ağustos 2022), <https://hlpf.un.org/countries/china/voluntary-national-review-2016>
- UN. : “The Ocean Conference,” UN Ocean Conference (Çevrimiçi) 2017, (Alıntı Tarihi: Ağustos 2022) <https://oceanconference.un.org/about>
- UN. : **Financing for Sustainable Development Report**, New York: United Nations Publication, 2020
- UN. : “Second United Nations Global Sustainable Transport Conference. Sustainable Transport Conference,” (Çevrimiçi) 2021, (Alıntı Tarihi: Ağustos 2022), <https://www.un.org/en/conferences/transport2021>
- UN. : “UN Ocean Conference,” UN Ocean Conference, (Çevrimiçi) 2022, (Alıntı Tarihi: Ağustos 2022), <https://www.un.org/en/conferences/ocean2022/about>
- UN. : “United Nations Conference on Environment and Development, Rio de Janeiro, Brazil,” (Çevrimiçi) 3-14 June 1992, (Alıntı Tarihi: Ağustos 2022), UN Conferences | Environment and Sustainable Development, <https://www.un.org/en/conferences/environment/rio1992>
- UN. : “United Nations Conference on the Human Environment (Stockholm Conference),” (Çevrimiçi) 25 Temmuz 2022, (Alıntı Tarihi: Ağustos 2022), tarihinde UN Department of Economic and Social Affairs: <https://sdgs.un.org/events/united-nations-conference-human-environment-stockholm-conference-24552>

- UNDP, UN. : **Brazil VNR**, 2017, UNDP, UN.
- UNDP. : “The SDGs in Action. United Nations Development Programme,”(Çevrimiçi) 2022, (Alıntı Tarihi: Ağustos 2022), https://www.undp.org/sustainable-development-goals?utm_source=EN&utm_medium=GSR&utm_content=US_UNDP_PaidSearch_Brand_English&utm_campaign=CENTRAL&c_src=CENTRAL&c_src2=GSR&gclid=CjwKCAjw0dKXBhBPEiwA2bmObYlTLa3OR0-VGToZKyhi_QBWOqq8_TRA0K-7PbBHekqtCu7mqWfDWh
- VNR Russia. : **VNR Russia**. Russian Federation, 2020
- VNR Brazil. : “Voluntary National Review on the Sustainable Development Goals Brazil,” **The Brazilian Government ve UNDP**, 2017
- Wilson, D.,
Purushothaman, R. “Dreaming With BRICs: The Path to 2050,” **Global Economics Paper**, 2003, s. 1-24.
- World Bank Open Data. : The World Bank, (Çevrimiçi) 2020, <https://data.worldbank.org/>
- World Bank Open Data. : The World Bank, (Çevrimiçi) 2021, <https://data.worldbank.org/>
- World Bank Open Data. : The World Bank, (Çevrimiçi) 2022, <https://data.worldbank.org/>
- Yeni, O. : “Sürdürülebilirlik ve Sürdürülebilir Kalkınma: Bir Yazın Taraması,” **Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, 2014, s. 181-208.
- Yıldırım, Y. : “Lula da Silva’dan Bolsonaro’ya Brezilya’da Siyasal Dönüşüm,” **Mülkiye Dergisi**, 44(3), 2020, s. 515-542.
- Young, S., Dhanda, K. K. : “Sustainability: Essentials for Business,” **America: SAGE Publications**, 2013

EKLER

EK-1: Sürdürülebilir Kalkınma Hedeflerinin Önemli Olan Temel Göstergeleri

Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri (SKH)	
SKH 1	Yoksulluğa Son
SKH 2	Açlığa Son
SKH 3	İyi Yaşam ve sağlık
SKH 4	Nitelikli Eğitim
SKH 5	Cinsiyet Eşitliği
SKH 6	Temiz Su ve Sanitasyon
SKH 7	Erişilebilir ve Temiz Enerji
SKH 8	İnsana Yakışır İş ve Ekonomik Büyüme
SKH 9	Sanayi Yenilikçilik ve Alt Yapı

2030'a kadar, tüm insanlar için aşırı yoksulluğu ortadan kaldırmak

2030'a kadar, açlığı sona erdirmek ve sürdürülebilir tarımı sağlamak

Her yaştan herkese sağlıklı yaşam imkanı sunmak

2030'a kadar, erkek ve kızlarda ücretsiz ve eşitlikçi eğitimi sağlamak

Kadınlara ve kız çocuklarına yönelik her türlü ayrımcılığı her yerde sona erdirmek

2030'a kadar herkes için güvenli ve uygun fiyatlı içme suyuna evrensel ve eşit erişim sağlamak

2030'a kadar uygun fiyatlı, güvenilir ve modern enerji hizmetlerine evrensel erişimi sağlamak

Herkes için sürdürülebilir, kapsayıcı ve sürdürülebilir ekonomik büyümeyi, istihdamı ve insana yakışır işi teşvik etmek

Dayanıklı altyapı oluşturarak, kapsayıcı ve sürdürülebilir sanayileşmeyi ve yeniliği teşvik etmek

SKH 10	Eşitsizliklerin Azaltması	Yerel, bölgesel, ulusal ve uluslararası eşitliği sağlamak
SKH 11	Sürdürülebilir Şehirler ve Toplulukları	Şehirleri ve yerleşim alanlarını kapsayıcı, güvenli, dayanıklı ve sürdürülebilir kılmak
SKH 12	Sorumlu Üretim ve Tüketim	Sürdürülebilir tüketim ve üretim kalıplarını sağlamak
SKH 13	İklim Eylemi	İklim değişikliği ve etkileriyle mücadele için acil önlemlerin uygulanması
SKH 14	Sudaki Yaşam	Sürdürülebilir kalkınma için okyanusları, denizleri ve deniz kaynaklarını korumak ve sürdürülebilir şekilde kullanmak
SKH 15	Karadaki Yaşam	Karadaki canlıların ve bitki örtüsünün korunduğu sürdürülebilir yaşamı sağlamak
SKH 16	Barış Adalet ve Güçlü Kurumlar	Her yerde her türlü şiddet ve buna bağlı ölüm oranlarını önemli ölçüde azaltmak
SKH 17	Amaç için Ortaklıklar	Sürdürülebilir kalkınma için uygulama araçlarını güçlendirmek ve küresel ortaklığı yeniden canlandırmak